

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA
W BIAŁYMSTOKU

LUDZIE

których warto poznać

Informator biobibliograficzny o sławnych
ludziach związanych z województwami:
Białostockim, Łomżyńskim i Suwalskim

Do użytku służbowego

Białystok 1980

WOJEWÓDZKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA W BIAŁYMSTOKU

Do użytku służbowego

LUDZIE ,

KTÓRYCH POZNAĆ WARTO

INFORMATOR BIOBIBLIOGRAFICZNY
O SŁAWNYCH LUDZIACH ZWIĄZANYCH Z WOJEWÓDZTWAMI :
BIAŁOSTOCKIM, ŁOMŻYŃSKIM I SUWALSKIM

BIAŁYSTOK 1980

DZIAŁ INFORMACYJNO-BIBLIOGRAFICZNY

Opracowała:

KRYSTYNA CHOIŃSKA

- 1 -

SPIS TREŚCI

1. Przedmowa	7
2. Hasła osobowe	
Accord /Akord/ Cyriak	9
Antoniewicz Jerzy	10
Aramowicz Ignacy	11
Bajenkiewicz Witold	11
Białaszewicz Kazimierz	12
Biegajło Władysław	13
Biłgorajski Franciszek	14
Błoński Rafał	15
Bobrowski Michał	16
Bogućki Wacław	17
Borewicz Piotr	18
Branicki Jan Klemens	19
Brodowicz Zygmunt	20
Brzostowski Karol	21
Budziński Alfons	23
Bujnowski Zygmunt Tadeusz	24
Charyton Józef	25
Chętnik Adam	26
Cichorski Władysław	28
Czarkowski Ludwik Michał	29
Daniłowicz Ignacy	30
Dehnel August Gustaw	31

Deszner Salomea	32
Dmuszewski Ludwik Adam	33
Dogiel Stanisław Klemens	34
Dziarski Atanazy Lubomir Antoni	35
Dziekoński Tomasz Sylwester	36
Falkowski Jakub	37
Fiedorowicz Konrad	38
Fonberg Ignacy	39
Gadomski Aleksander	40
Geniusz Mieczysław	41
Glinka Jan	42
Gliński Franciszek Ludwik Engelbert	43
Gloger Zygmunt	44
Górnicki Łukasz	46
Górski Konstanty	47
Grzymała Franciszek	48
Hryniewiecki /Hryniewicki/ Ignacy	49
Jabłonowska z ^a Sapiehów Anna Paulina	50
Jabłoński Witold Andrzej	51
Jaroszewicz Józef	52
Jenczio Jan	53
Juchnicki Stanisław	54
Kajka Michał	55
Kalinowski Konstanty	57
Kamiński Feliks	58
Kapica Milewski Ignacy Wawrzyniec	59

Karpiński Jan Jerzy	60
Karwowski Andrzej	61
Karwowski Antoni /Joachim/	62
Karwowski Czesław Marian	63
Kawecki Jan	64
Kluk Jan Krzysztof	65
Kobyliński Kazimierz	68
Kolankowski Antoni	69
Koźakowski /Koźakowski/ Ignacy	69
Konarski Szymon	70
Konopnicka Maria	72
Konwa Stach	73
Kotowski Paweł	74
Kowalski Alfred Wierusz	75
Kowarski Felicjan Szczesny	76
Kozłowski Wiktor	77
Kruszewska Irena	78
Krzemienievska Helena Józefa	79
Krzyżanowski Adrian	80
Kulesza Michał	81
Kulesza Ryszard	82
Kundzicz Edward /Krwawnicki Józef/	83
Lachowicz Feliks	84
Lentecki Antoni	85
Leśniewski Paweł Eustachy	86
Lityński Alfred	87
Luśtych Jan	88

Łopuszyński Wacław Marian	89
Łowicki Maciej	90
Maciej z Krajny	91
Majewski Walenty Skorochód	92
Malecki Hieronim	93
Malecki Jan	94
Marecki Henryk	95
Micheliś Jakub Feliks	96
Mikłaszewski Sławomir	97
Miller Salomon	98
Minkiewicz Romuald	99
Mirys Sylwester August /Augustyn/	100
Morozewicz Józef Marian	101
Mościcki Henryk Stanisław	102
Muklewicz Romuald	103
Orłowska Edwarda	104
Osipowicz Aleksander	105
Pac Michał Ludwik	106
Paczoski Józef	107
Patla Antoni	108
Perkowski Franciszek	109
Piotr z Goniądza	110
Podedworny Bolesław	111
Pożujański Aleksander	113
Praga Władysław	114
Prądzyński Ignacy	115
Puchalski Włodzimierz	116

Raginis Władysław	118
Rakowiecki Tadeusz	119
Ramotowski /Romotowski/ Józef Konstanty	120
Rembieliński Rajmund	121
Rukiewicz Michał	122
Ruszczyc-Szumowiczowa Rena.	123
Sembrzycki Jan Karol	124
Sierżan Józef	125
Sikorski Roch	126
Sławiński Witold	127
Szczuka Stanisław Antoni	128
Szmit Zygmunt	129
Sztachelski Jerzy	130
Szumowicz Władysław	132
Szwarc Bronisław Antoni	133
Szweykowski Wojciech Anzelm	134
Szymyński Jan	135
Szyrma Lach Krystyn	136
Świerczewski Franciszek	138
Tykiel Benedykt	139
Waga Antoni Stanisław	140
Waga Jakub	141
Waga Teodor Szymon	142
Waszkiewicz Aleksander	143
Wels Aleksander	144
Węgierko Aleksander	145

Wisławaty Andrzej	146
Wróblewski Walery Antoni	147
Wysocki Wawrzyniec	149
Wysocki Władysław	150
Zamenhof Ludwik Łazarz	151
Zimnoch Feliks	152

PRZEDMOWA

Do Działu Informacyjno-Bibliograficznego Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Białymstoku często zgłaszają się czytelnicy poszukujący materiałów o życiu i działalności sławnych Białostoczan.

Wychodząc naprzeciw tym zapotrzebowaniom czytelników, oddajemy do rąk bibliotekarzy informator, który zawiera charakterystyki biobibliograficzne ludzi związanych bądź to urodzeniem, bądź to działalnością z terenem województwa białostockiego w jego granicach sprzed reformy administracji w 1975 roku, a obecnie z terenem trzech województw: białostockiego, łomżyńskiego i części suwalskiego.

Informator przedstawia sylwetki ludzi już nie żyjących i to w wyborze, nie sposób bowiem w ramach niniejszego opracowania uwzględnić wszystkie osoby zasłużone dla naszych ziem.

Układ alfabetyczny haseł ułatwia korzystanie z informatora. Każde hasło składa się z notki biograficznej oraz literatury przedmiotu. Wielkość notki biograficznej uzależniona jest często od ilości znalezionych materiałów. Przy nazwiskach niektórych ludzi bardzo znanych, jak np. Maria Konopnicka, zwłaszcza gdy istnieje bogata literatura przedmiotowa, notka ogranicza się do kilku zaledwie zdań. W części biograficznej haseł uwypuklono szczególnie te momenty z życia danej postaci, które wiążą się z naszym terenem. W kilku przypadkach nie udało się na podstawie posiadanych źródeł ustalić pewnych szczegółów życiorysu, np. daty urodzenia lub śmierci.

Dobierając bibliografię, wzięto pod uwagę dostępność materiałów, a więc zarejestrowano przede wszystkim publikacje powojenne. W przypadku braku lub małej ilości publikacji nowszych, uwzględniono również piśmiennictwo wcześniejsze.

Mamy nadzieję, że informator niniejszy, nie rosz-
cząc sobie pretensji do pełnego, naukowego opracowania,
stanie się pożytecznym materiałem ułatwiającym pracę
z czytelnikiem.

ACCORD /AKORD/ CYRIAK

ur. 1826 r. w Sejnach
zm. 1881 r. w Wiedniu

inżynier, uczestnik powstania
styczniowego

Po ukończeniu szkoły średniej w Warszawie studio-
wał na uniwersytecie w Królewcu. W roku 1846 brał udział
z ramienia Towarzystwa Demokratycznego Polskiego w działal-
ności konspiracyjnej w Augustowskim. Aresztowany, spędził
dwa lata w Cytadeli Warszawskiej, a następnie zesłany zos-
tał na Syberię na dziesięć lat katorgi. Do kraju powrócił
w 1857 roku na mocy amnestii Aleksandra II i objął dzierż-
wę majątku Berzniki /w b. powiecie sejneńskim/. Podczas
powstania styczniowego był przez kilka miesięcy naczeln-
kiem cywilnym województwa augustowskiego. Zagrożony aresz-
towaniem wyjechał do Niemiec, gdzie w Lipsku i Dreźnie
pełnił funkcję agenta Rządu Narodowego, nadzorującego dos-
tawę broni dla powstania. Po upadku powstania wyjechał
do Turcji. Do kraju wrócił w 1871 r. Osiedlił się w Galicji.
Uzyskał we Lwowie dyplom inżyniera dróg i mostów. W lite-
raturze przedmiotu występują rozbieżności dotyczące zarówno
życiorysu, jak i pisowni samego nazwiska.

1. Matejczyk H. W Turcji - o Polsce. Kontrasty 1969 nr 12
s. 33. Śladem Sławnych Rodaków.
2. Polski słownik biograficzny. T.1. Kraków 1935 s. 37-38
3. Wiśniewski J. Jeszcze raz o Cyriaku Accordzie. Kontrasty
1970 nr 5 s. 36

ANTONIEWICZ JERZY

ur. 1919 r. w Piotrkowie Trybunalskim
zm. 1970 r. w Warszawie

archeolog

Archeolog z wykształcenia; znawca zagadnień archeologii pogranicza bałtyjsko-słowiańskiego i problematyki jaćwieskiej. Swoją pracę i działalnością związany był z Ziemią Białostocką. Był inicjatorem wielu przedsięwzięć naukowych, popularyzatorskich i organizacyjnych na Białostocczyźnie, wieloletnim badaczem cmentarzyska w Szwajcarii pod Suwałkami, twórcą i kierownikiem naukowym Kompleksowej Ekspedycji Jaćwieskiej. W oparciu o tę ekspedycję powołane zostało, przy dużym współudziale dr Antoniewicza, Białostockie Towarzystwo Naukowe. Zasłużony edytor wielu prac o Białostocczyźnie. Był współredaktorem "Rocznika Białostockiego" i "Acta Baltico-Slavica" oraz współautorem monografii Suwalszczyzny, Augustowszczyzny, Białegostoku, Ziemi Sejneńskiej.

1. Antoniewiczowa B. Bibliografia prac Jerzego Antoniewicza. Rocznik Mazowiecki 1972 T.4 s. 461-468
2. Antoniewiczowa B. Wykaz prac opublikowanych i edytorskich Jerzego Antoniewicza za lata 1945-1970. Komunikaty Mazursko-Warmińskie 1970 nr 4 s. 679-685
3. Cieślak T. Jerzy Antoniewicz /1919-1970/ /Nekr. oraz bibliografia prac/. Rocznik Białostocki 1970 T.10 s. 505-511
4. Gurba J. Dr Jerzy Antoniewicz. /Nekr./ Rocznik Lubelski 1972 T.14 s. 283
5. Okulicz J. Dr Jerzy Antoniewicz /1919-1970/ /Nekr./ Komunikaty Mazursko-Warmińskie 1970 nr 4 s. 675-678

- 11 -

ARAMOWICZ IGNACY

nauczyciel, uczestnik powstania
styczniowego

Nauczyciel matematyki w białostockim gimnazjum. Do powstania przystąpił jako adiutant Onufrego Duchyńskiego, naczelnika wojennego województwa grodzieńskiego, a następnie Walerego Wróblewskiego. Po rozbiciu oddziału Wróblewskiego przedostał się do Szwajcarii. Swoją rolę w powstaniu styczniowym opisał w pamiętniku pt. "Marzenia". Pamiętnik o ruchu partyzanckim w województwie grodzieńskim w 1863 i 1864 r. /1865/.

1. Kraśko R. Matematyk - kawalerzysta. Gazeta Białostocka 1962 nr 112 s. 5
2. Polski słownik biograficzny T.1 1935 s. 148

BAJENKIEWICZ WITOLD

ur. 1874 r. w Strzelcach k. Piotrkowa
zm. 1935 r. w Warszawie

lekarz

Po I wojnie światowej zamieszkał w Białymstoku, gdzie zajmował się organizacją opieki nad kobietą ciężarną i propagowaniem odbywania porodów w szpitalu. Dzięki niemu szpital położniczy zaczął się cieszyć uznaniem pacjentek. Obok pracy zawodowej rozwijał szeroką działalność społeczną. W latach 1918-1919 był prezesem Towarzystwa Opieki nad Szkołami Polskimi oraz pracował w Centralnym Komitecie Opiekunów. Był jednym z założycieli Polskiego Zrzeszenia

Lekarzy Województwa Białostockiego.

1. Karwowski Cz. Wpomnienia pośmiertne o śp. dr Witoldzie Bajenkiewicz. Polska Gazeta Lekarska 1936 nr 12 s. 234
2. Słobodzianek B. W służbie eskulapa. Kontrasty 1970 nr 10 s. 33. Śladem Sławnych Rodaków.

BIAŁASZEWICZ KAZIMIERZ

ur. 1882 r. w Suwałkach
zm. 1943

zoolog, organizator życia naukowego

Był inicjatorem i jednym z założycieli Instytutu Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego oraz kierownikiem Zakładu Fizjologii w tymże Instytucie. Interesował się głównie fizjologią i biochemią porównawczą. Pionierskie były jego badania z dziedziny biochemii porównawczej, a szczególnie prace nad metabolizmem w czasie głodu, z dziedziny fizjologii pracy człowieka oraz z dziedziny fizjologii układu nerwowego. Obok badań naukowych prowadził pracę pedagogiczną na Uniwersytecie Warszawskim, był członkiem wielu towarzystw naukowych. Z jego inicjatywy powstało Polskie Towarzystwo Fizjologiczne, w którym pełnił funkcję pierwszego prezesa. Był twórcą i redaktorem "Acta Biologiae Experimentalis".

1. Filipowicz Z. Cenny wkład do nauki. Kontrasty 1972 nr 10 s. 32-33. Śladem Sławnych Rodaków.
2. Niemierko W. 50-lecie Instytutu Biologii Doświadczalnej im. Marceliego Nenckiego /1918-1968/. Problemy 1969 nr 4 s. 229-239

BIEGAJŁO WŁADYSŁAW

ur. 1924 r. w Wargulach/Biała Podlaska/
zm. 1972 r. w Warszawie

geograf

Z wykształcenia geograf, pracownik Instytutu Geograficznego PAN. Swoje badania naukowe koncentrował na problematyce rolnictwa białostockiego. Z problematyką gospodarczą województwa zetknął się po raz pierwszy w 1954r. pisząc pracę magisterską na temat: "Możliwości aktywizacji gospodarczej miasta Ciechanowca". Od tego momentu aż do końca życia nieustrudzenie zajmował się zagadnieniami rolnictwa białostockiego.

Był aktywnym członkiem działającego przy Instytucie Geografii PAN Zespołu Białostockiego powołanego dla opracowania podstaw naukowych zagospodarowania przestrzennego ziemi białostockiej. W tym celu penetrował województwo, docierał do gromad, do gospodarstw indywidualnych i państwowych. Efektem tej działalności była rozprawa doktorska "Sposoby gospodarowania w rolnictwie województwa białostockiego" /1961/. Następnym etapem pracy naukowej była przygotowana rozprawa habilitacyjna "Próba typologii rolnictwa na przykładzie województwa białostockiego", która ukazała się drukiem w 1973 r., po śmierci autora.

Dorobek naukowy Biegałży obejmuje ponad 60 prac, z tego około 15 dotyczy Białostocczyzny, m.in.: "Szachownica gruntów i gospodarka trójpolowa na terenie województwa białostockiego" oraz "Gospodarka rolna w strefie podmiejskiej gromady Horodniany" w Przeglądzie Geograficznym/1957/; "System trójpolowy i drogi przejścia do gospodarki bezugorowej w rolnictwie polskim na przykładzie województwa białostockiego" w Kwartalniku Historii Kultury Materialnej /1966/.

Aktywnie uczestniczył w Naukowej Radzie Techniczno-Ekonomicznej przy Prezydium WRN, w zespole redakcyjnym "Regionu Białostockiego", w Zespole Doradczym Dyrektora Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego, Radzie Naukowej Ośrodka Badań Naukowych w Białymstoku. Wybitny specjalista, który wzbogacił naukową wiedzę o rolnictwie białostockim.

1. Kostrowicki J. Władysław Biegałło 1924-1972 /Nekr. oraz/ Wykaz prac opublikowanych Przegląd Geograficzny 1973 z.2 s. 437-441
2. Tuderowicz S. Badacz białostockiego rolnictwa. Kontrasty 1972 nr 11 s. 8
3. Tuderowicz S. Wspomnienie o doktorze Władysławie Biegałło, Region Białostocki 1973 T.2 s. 237-238

BIŁGORAJSKI FRANCISZEK

ur. 1794 r.
zm. 1878 r.

pamiętnikarz, uczestnik powstania
listopadowego

Keztałcił się w szkole misjonarzy w Tykocinie, w szkole pijarów w Łomży oraz w Białymstoku. Wspomnienia z tych czasów opisał w "Pamiętniku szlachcica podlaskiego" drukowanym w "Czasie" w 1876 r. Brał udział w powstaniu 1830-31 r. jako dowódca oddziału w Puszczy Białowieskiej, tam też podczas bitwy dostał się do niewoli. Został pozbawiony szlachectwa i majątku oraz zesłany na Syberię. Do kraju wrócił w 1857 r. Był świadkiem gwałtów i represji władz rosyjskich po powstaniu styczniowym w latach 1863-1866 w powiecie bielskim. Przedstawił je w "Karcie martyrologii małego powiatu", częściowo drukowanej w "Dzienniku

Poznańskim" w 1867 r.

1. Polski słownik biograficzny T.2. Kraków 1936 s. 102

BŁOŃSKI RAFAŁ

ur. 1817 r. w Targowie /Łomżyńskie/
data śmierci nie znana

uczestnik powstania styczniowego

W 1839 r. zorganizował tajny związek młodzieży w gimnazjum w Łomży. O zebraniu organizacyjnym związku powiadomił policję carską ojciec jednego z uczniów. Nastąpiły aresztowania. Błoński został skazany na dwa lata katorgi i zesłanie na Syberię. Do kraju powrócił w 1857 r. na podstawie amnestii i zamieszkał w Wilkowyszkach w Augustowskim. W 1862 r. przystąpił do tajnej organizacji przygotowującej powstanie zbrojne. Znając miejscowe stosunki i ludzi został mianowany pomocnikiem Józefa Piotrowskiego, komisarza Rządu Narodowego na województwo augustowskie. W 1863 r. uczestniczył w powstaniu, walcząc w oddziałach Cybulskiego i Andruszkiewicza. Brał udział w potyczce pod Kozłową Rudą i w bitwie pod Sapieżyszkami. Tropiony przez policję carską musiał ukrywać się a później opuścić granice Królestwa. Jest autorem dwóch pamiętników. Pierwszy pt. "Pobyt na Syberii ... przez niego samego w Rzymie opisany w 1865 r". /1867/, dotyczy spisku i procesu uczniów w Łomży w 1839 r. Drugi dotyczy powstania styczniowego - pt. "Pamiętnik z Augustowskiego 1863 r. Rafała Błońskiego. I. Organizacja w województwie Augustowskim. II. Powstanie w województwie Augustowskim". /Wydany przez A.Gillera w 1875 r. w zbiorze pamiętników "Polska w walce"./

1. Polski słownik biograficzny T.2. Kraków 1936 s. 139

BOBROWSKI MICHAŁ

ur. 1784 r. w Wólce /wg Korbuta/
1785 r. /wg Janowskiego/
zm. 1848 r.

bibliista, filolog słowiański,
profesor Uniwersytetu Wileńskiego

Uczył się w szkole parafialnej w Kleszczelach
i w kolegium pijarów w Drelichynie. W 1806 roku ukończył
z odznaczeniem gimnazjum w Białymstoku, następnie wstąpił
do Seminarium Głównego w Wilnie. Dodatkowo studiował na
uniwersytecie filologię, matematykę, historię naturalną,
języki. W 1811 r. uzyskał dyplom magistra filozofii i nauk
wyzwolonych, w 1812 r. magistra teologii. Wakacje spędzał
zwykle w klasztorze benedyktynów w Supraślu, gdzie prowadził
systematyczne poszukiwania i badania. Tam odnalazł Kodeks
Supraślski /rękopis z XVI wieku, zawierający przekład
Biblii na język staro-cerkiewno-słowiański/.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.4.
Wwa 1966 s. 248-250
2. Encyklopedia powszechna S.Orgelbranda T.2. Wwa 1872 s.229
3. Podręczna encyklopedia kościelna T.5-6. Wwa 1905 s. 2
4. Polski słownik biograficzny T.2. Kraków 1936 s. 160-161

BOGUCKI WACŁAW

ur. 1884 r. w Burekowie k.Warszawy
zm. 1937 r. w ZSRR

działacz ruchu robotniczego, uczestnik
Rewolucji Październikowej

Pochodził z rodziny robotniczej. Szkołę podsta-
wową ukończył w Białymstoku i tu rozpoczął pracę jako ślu-
sarz. Mając 20 lat wstąpił do SDKPiL. Podczas rewolucji
1905 roku należał do czołowych działaczy tej partii w Bia-
łymstoku i białostockim okręgu przemysłowym. Tego okresu
dotyczy publikacja Boguckiego zamieszczona w 1931 roku
na łamach "Z Pola Walki" pt. "Z życia organizacji białos-
tockiej /SDKPiL/ w 1905 r. Wspomnienia". W 1908 r. zorga-
nizował wiec włóknarzy białostockich fabryk. Kilkakrotnie
więziony przez władze carskie. Rewolucja Październikowa
zastała go na Kaukazie, gdzie odbywał służbę wojskową.
W Tyflisie organizował Rady Delegatów Żołnierskich.
W 1918 r. przyjechał do Białegostoku i został przewodni-
czącym komitetu SDKPiL oraz jednym z założycieli Komunis-
tycznej Partii Robotniczej Polski w tym mieście. W 1920 r.
działał w Tymczasowym Komitecie Rewolucyjnym Polski na te-
renie Białegostoku, będąc jednocześnie współredaktorem
"Wiadomości Białostockiego Komitetu Rewolucyjnego". Członek
Komunistycznej Partii Białorusi /bolszewików/ oraz Rosyj-
skiej Komunistycznej Partii /bolszewików/. Pełnił szereg
odpowiedzialnych funkcji w aparacie partyjnym ZSRR.

1. Księga Polaków uczestników Rewolucji Październikowej
1917-1920. Biografie. Wwa 1967 s. 94
2. Nikitiuk B. Życie - sprawie rewolucji. Kontrasty 1971
nr 11 s. 34. Śladem Sławnych Rodaków
3. Słownik biograficzny działaczy polskiego ruchu robo-
tniczego. Wwa 1978 s. 206

BOREWICZ PIOTR

ur. 1890 r. w Suwałkach

zm. 1921 r. w Połocku

działacz ruchu robotniczego, uczestnik
Rewolucji Październikowej

Nauczyciel z wykształcenia, pracował do 1914 r. w szkolnictwie łódzkim. Następnie zmobilizowany został do armii rosyjskiej. Ukończył Moskiewską Szkołę Chorążych. Po rewolucji lutowej wstąpił do Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej Rosji /mieszczyków - internacjonalistów/. W 1917 r. walczył z kontrrewolucją. Od lutego 1918 r. członek SDKPiL i RKP/b/. Należał do najwybitniejszych organizatorów i dowódców Armii Czerwonej. Organizator i dowódca I Moskiewskiego Oddziału Partyzanckiego. W 1918-1919 walczył na Froncie Wschodnim, włączając się w bitwy o Symbirsk, Riazan i Samarę a jesienią 1919 r. na Froncie Południowym, pod Orłem, Woroneżem, Charkowem. Za całokształt dowodzenia, a szczególnie za udane operacje nad Wołgą i pod Stawropolem, odznaczony został Orderem Czerwonego Sztandaru. Organizator i dowódca Wojsk Ochrony Pogranicza na Białorusi. Skrytobójczo zabity podczas inspekcji granicznej.

1. Encyklopedia Rewolucji Październikowej. Wwa 1977 s. 46
2. Księga Polaków uczestników Rewolucji Październikowej 1917-1920. Biografie. Wwa 1967 s. 100-101.
3. Nikitiuk B. Szablą wyrębał sobie biografię. Kontrasty 1969 nr 6 s. 33
4. Słownik biograficzny działaczy polskiego ruchu robotniczego. Wwa 1978 s. 221-222
5. Świerad St. Żołnierze rewolucji. Gazeta Współczesna 1977 nr 235 s. 2

BRANICKI JAN KLEMENS

ur. 1689 r. w Tykocinie lub Białymstoku

zm. 1771 r. w Białymstoku

Jeden z największych magnatów polskich XVIII wieku. Po służbie w wojsku francuskim wrócił do Polski w 1709 roku. W 1724 został chorążym koronnym, w 1728 generałem artylerii konnej. Za poparcie elekcji Augusta III mianowany został hetmanem wielkim koronnym. Przeciwnik Czartoryskich, przywódca partii saskiej czyli hetmańskiej. Był kontrkandydatem Stanisława Augusta do tronu polskiego. Kiedy królem został Poniatowski, odsunął się od spraw polityki i ostatnie lata życia spędził w Białymstoku. Rozbudował i upiększył miasto Białystok. Za jego rządów miasto otrzymało prawa magdeburskie. Z jego fundacji wybudowano wiele budynków w mieście, m.in. ratusz, szpital, cekhaus, klasztor, przebudowano pałac. Branicki dbał o rozwój oświaty i kultury; założył wojskową szkołę inżynierską, pensję dla panien, operhaus czyli komedialnię, operę włoską oraz balet. Był mecenasem literatury i sztuki. W jego pałacu przebywali liczni artyści i poeci, między innymi: Elżbieta Drużbacka, artyści malarze Mirys i Herliczka.

1. Glinka J. Źródła archiwalne do dziejów mecenatu Jana Klemensa Branickiego. Sprawozdanie Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział II Nauk Historycznych, Społecznych i Filozoficznych 1948, s. 30-35
2. Kraśko R. Dwa oblicza hetmana wielkiego koronnego W: Kraśko R. Z teki szperacza. Lublin 1967 s. 39-44
3. Kraśko R. "Intelktualista". Gazeta Białostocka 1961 nr 136 s. 9

4. Mościcki H. Pod rządami Branickich. W: Mościcki H. Białystok. Zarys monograficzny. Białystok 1933 s. 21-61
5. Polski słownik biograficzny T.2. Kraków 1936 s. 404-407
6. Sokół Z. Bibliofilstwo i biblioteka Jana Klemensa Branickiego /Gryfity/. Zeszyty Naukowe UMCS Prawo i Adm. 1973 z.1 s. 213-224
7. Wielka encyklopedia powszechna ilustrowana T.9-10. Wwa 1893 s. 358

BRODOWICZ ZYGMUNT

ur. 1871 r. w Żytomierzu
zm. 1948 r. w Białymstoku

lekarz, organizator służby zdrowia
na Białostocczyźnie

Po uzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1918 r. organizował służbę zdrowia na Wołyniu, Wileńszczyźnie, Polesiu i Białostocczyźnie. W 1928 r. zamieszkał w Białymstoku zostając naczelnikiem Wojewódzkiego Wydziału Zdrowia. Na tym stanowisku wykazał się dużym talentem organizacyjnym. Był niestrudżonym organizatorem służby zdrowia w Białymstoku i województwie białostockim. Największym jego dziełem było zorganizowanie Szpitala Psychiatrycznego w Choroszczu.

1. Słobodzianek B. Organizator służby zdrowia. Kontrasty 1972 nr 4 s. 27.

BRZOSTOWSKI KAROL

ur. 1796 r.
zm. 1854 r. w Paryżu

działacz społeczny, twórca fundacji
sztabińskiej

Uporządkował i zreformował odziedziczone po rodzicach dobra w Cisowie i Sztabinie z ponad 20 wsiami, bardzo zniszczone i zadłużone. Drogę do podniesienia dochodów i poprawy doli ludności widział w reformach gospodarczych i społecznych poprzez realizację hasła "praca jest dobrobytem i szczęściem ludzi". W dobrach swoich zniósł pańszczyznę i wprowadził dzierżawę krótkoterminową a później długoterminową. Założył zakłady przemysłowe: hutę szkła oraz żelaza, fabrykę odlewów żelaznych, maszyn rolniczych, browar. Ulepszone narzędzia pracy i maszyny rolnicze, sprzedawane chłopom po cenach kosztów produkcji oraz przymusowo wprowadzony płodozmian, przyczyniły się do intensyfikacji gospodarki rolnej. Wieloletnia działalność gospodarcza Brzostowskiego spowodowała podniesienie zamożności ludności. Jednocześnie z reformami gospodarczymi podjął on walkę z analfabetyzmem. Wprowadził powszechny obowiązek nauki czytania i pisania. Założył kasę oszczędnościowo-pożyczkową oraz skarbonki. Za łamanie swoich zarządzeń wprowadził kary pieniężne, zamiast cielesnych, z których dochody przeznaczał na opłacanie nauczycieli, bezpłatną pomoc lekarską oraz zapomogi ubogim i inwalidom. Testamentem darował na własność ludności uprawianą przez nią ziemię oraz nieruchomości, pod warunkiem opłacania podatków od gruntów dworskich oraz utrzymania wprowadzonych urządzeń społecznych. Z pozostałych dochodów utworzył "Instytucję Rolno-Przemysłową Sztabińską".

1. Antoniuk A. Praca - dobrobytem i szczęściem ludzi ... Kontrasty 1969 nr 4 s. 32-33

2. Antoniuk A. Punkt muzealny Karola Brzostowskiego w Ciso-
wie pow. Augustów. Rocznik Białostocki 1972 T.11
s. 409-412
3. Bartyś J. Czerwony hrabia. Rozm. S. Bratkowski. Polityka
1976 nr 47 s. 15
4. Bartyś J. Czerwony hrabia Karol Brzostowski. Wwa 1978
5. Bartyś J. Geneza testamentu Karola Brzostowskiego.
Rocznik Białostocki 1967 T.8 s. 111-182
6. /ceg/. Żywa pamięć cisowskiego odnowiciela. Nasza Wieś
1973 nr 5 s. 12
7. Dobroński A. W pracy bogactwo i szczęście człowieka.
Gazeta Współczesna 1976 nr 7 s. 5
8. Jadczyk Z. Casus Brzostowskiego. Warmia i Mazury 1977
nr 11 s. 10-11
9. Jadczyk Z. Sztabiński reformator. Od łuczywa do telegrafu.
Mistrz i reformator. Pomnik dla Brzostowskiego. Gazeta
Współczesna 1977 nr 133 s. 3, nr 142 s. 1, 3, nr 154 s. 4, 5,
nr 168 s. 3
10. M.S. Kto był Karol hr. Brzostowski. Gazeta Białostocka
1974 nr 347 s. 5
11. Maciejewski S. Samotnik sztabińskiej utopii. Kontrasty
1977 nr 8 s. 39-44
12. Maciejewski S. Samotnik sztabińskiej utopii. W: Macie-
jewski S. Szlachetą pasjonaci. Olsztyn 1978 s. 179-222
13. Polski słownik biograficzny T.3. Kraków 1937 s. 50
14. Szejnert M. Tęsknota za starą sieczkarnią. Literatura
1977 nr 51/52 s. 3, 4; 1978 nr 1 s. 1, 8-9
15. Szumski J. Uwłaszczenie chłopów w dobrach Sztabin.
Rocznik Białostocki 1976 T.13 s. 205-224
16. Zawistowska-Zacharewicz H. Działalność społeczno-gospo-
darcza i oświatowa Karola Brzostowskiego ze Sztabina
koło Augustowa. W: Studia i materiały do dziejów Poje-
zierza Augustowskiego. Białystok 1967 s. 429-466

BUDZIŃSKI ALFONS

ur. około 1822 r.

zm. 1885 r. w Łomży

archeolog amator

Dotychczas mało znany jest życiorys Budzińskiego. Z zawodu był weterynarzem. Przez dwa lata mieszkał w Suwałkach a później w Łomży. Od roku 1857 prowadził amatorskie poszukiwania archeologiczne na terenie ówczesnych guberni: grodzieńskiej, łomżyńskiej i suwalskiej, m.in. w Osowej, Żywej Wodzie, Szwajcarii, Szurpiłach, Piątnicy. Uważany jest za pierwszego archeologa, który badał tereny dzisiejszej Suwalszczyzny. Opisywał dokładnie badane stanowiska i znalezione zabytki, nie próbował jednak datować odkrywanych obiektów ani przeprowadzać ich charakterystyki typologicznej. Wyniki swoich poszukiwań publikował na łamach "Biblioteki Wareszawskiej" i w wydawnictwach regionalnych. Badania wykopaliskowe prowadzone przez Kompleksową Ekspedycję Jaćwieską w kilku wypadkach nawiązały do ustaleń i lokalizacji stanowisk dokonanych przez A. Budzińskiego.

1. Burek K. Starożytnicy i archeolodzy. Olsztyn 1977 s. 41-42
2. Wędzki A. Kultura i nauka na Suwalszczyźnie w XIX stuleciu.
W: Studia i materiały do dziejów Suwalszczyzny. Białystok
1965 s. 241-282

BUJNOWSKI ZYGMUNT TADEUSZ

ur. 1895 r. w Kutylowo-Porysie

zm. 1927 r. w Tykocinie

malarz

Studiował w Akademii Sztuk Pięknych w Petersburgu, a następnie w Polskiej Szkole Sztuk Pięknych w Kijowie na wydziale malarstwa. Brał udział w walkach na Śląsku Cieszyńskim i wojnie 1920 r. Wskutek odniesionych ran stał się niezdolny do pracy. Stan zdrowia skłonił artystę do osiedlenia się w Tykocinie i poświęcenia się całkowicie malarstwu. Malował głównie pejzaże, do których czerpał motywy z Podlasia. Tematy jego prac to pola, samotne sosny, łąny zbóż, chmurne niebo jak również zabytkowa architektura: stare kamieniczki, kościoły, zamki Tykocina, Łomży, Grodna i innych miast.

1. Hościłowicz J. Zygmunt Bujnowski. Kamena 1961 nr 23 s. 11
2. Hościłowicz J. Zygmunt Bujnowski, malarz ziemi białostockiej. Rocznik Białostocki 1961 T.2 s. 375-391
3. Hościłowicz J. Zych Bujnowski - nieznany malarz. Gazeta Białostocka 1958 nr 113 s. 4
4. Marszałek K. Na tykocińskim poddaszu. Ze wspomnień o Zychu Bujnowskim. Życie Białostockie 1958 nr 209 s. 8
5. Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających. Malarze, rzeźbiarze, graficy T. 1. Wrocław 1971 s.272-273

CHARYTON JÓZEF

ur. 1910 r. w Krupicach k.Siemiatycz

zm. 1975 r. w Siemiatyczach

malarz

Studia plastyczne ukończył w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Od 1964 r. był członkiem Związku Polskich Artystów Plastyków, a od 1966 r. należał do ogólnopolskiej Grupy Twórczej "Zachęta", aktywnie uczestnicząc w jej wystawach w kraju i za granicą. Od 1964 r. mieszkał w Siemiatyczach i tam tworzył. W pracy swojej posługiwał się zasadniczo dwoma technikami: olejną i grafiką. Tematycznie twórczość Charytona jest bardzo różnorodna - od pejzażu, widoku zespołów architektonicznych do postaci i twarzy ludzkich. Dużo miejsca zajmuje w jego twórczości tematyka żydowska - cykl p.t. "głowy żydowskie" oraz martyrologia Żydów.

1. Atlas S. Na śmierć Józefa Charytona. Kultura i Ty 1975 nr 4 s. 45-48
2. Józef Charyton 1910-1975. Malarstwo, grafika i rysunek. /Katalog wystawy/ Białystok 1976
3. Komaszewski J. O szkodliwości oglądania pejzaży. Gazeta Białostocka 1973 nr 289 s. 6
4. Koziara A. Józef Charyton. Kontrasty 1974 nr 11 s. 31-33
5. Koziara A. Samotnik z Siemiatycz. Gazeta Współczesna 1976 nr 294 s. 4
6. Łukaszewicz J. W. Józef Charyton. Kontrasty 1969 nr 1 s. 31 Nasi Twórcy
7. Wójcik R. Charyton. Argumenty 1970 nr 30 s. 8-9
8. Wójcik R. Charyton. W: Wójcik R. Odmieńcy. Wwa 1974 s. 81-101
9. Wójcik R. Pustelnik z Siemiatycz. Kontrasty 1975 nr 7 s. 50-52

CHĘTNIK ADAM

ur. 1885 r. w Nowogrodzie Łomżyńskim
zm. 1967 r. w Warszawie

etnograf, działacz społeczny,
popularyzator Kurpiowoszczyzny

Szkołę podstawową ukończył w Nowogrodzie, gimnazjum w Łomży, następnie kursy pedagogiczne prowadzone w Warszawie przez Macierz Szkolną i studia na Wyższych Kursach Naukowych. W czasie I wojny światowej rozwinął szeroką działalność społeczno-polityczną na rzecz Mazurów. W okresie poprzedzającym plebiscyt na Warmii i Mazurach pracował w Mazurskim Komitecie Plebiscytowym, przygotowując do plebiscytu tamtejszą ludność. Wydawał dla Kurpiów i Mazurów pisma "Gość Puszczański" i "Goniec Pograniczny". W pierwszych latach po wojnie był posłem ziemi łomżyńskiej, bronił w Sejmie interesów ludności kurpiowskiej. W latach 1925-26 zrezygnował z działalności politycznej, a poświęcił się pracy naukowej i organizacyjnej. W 1927 r. otworzył w Nowogrodzie nad Narwią Muzeum Kurpiowskie na wolnym powietrzu. Nad organizację tego muzeum oraz zbieraniem zabytków pracował kilkanaście lat. Przy muzeum zorganizował placówkę naukową: Stację Naukowo-Badawczą Dorzecza Narwi Środkowej. Druga wojna światowa zniszczyła stworzony przez Chętnika ośrodek muzealny i naukowy. W okresie II wojny światowej studiował etnografię, doktoryzował się, a po wojnie w 1946 r. habilitował się. Po zakończeniu wojny przystąpił do odbudowy zniszczonego muzeum w Nowogrodzie, zorganizował Muzeum Regionalne w Łomży. Gromadzeniem materiałów etnograficznych, dotyczących Kurpiowoszczyzny, jej historii kultury ludowej i materialnej, zajmował się niemal całe życie. Z tym regionem związana była również bogata twórczość publicystyczno-naukowa Chętnika. Tak więc życie i praca naukowa oraz działalność społeczna nierozzerwalnie związana była z regionem kurpiowskim.

1. Badowska S. Wierny kurpiowskiej ziemi. Kontrasty 1971 nr 3 s. 32-33. Śladem Sławnych Rodaków
2. Burek K. Starożytnicy i archeolodzy. Z dziejów badań archeologicznych na Białostocczyźnie. Olsztyn 1977 s. 25-38
3. Chętnik A. Mój życiorys. Polska Sztuka Ludowa 1964 nr 3 s. 179-180
4. Duczmal-Pacowska H. Wkład naukowy doc.dr Adama Chętnika w dziedzinie burzdyniarstwa i jego działalność w Muzeum Ziemi PAN w Warszawie. Lud 1974 T.58 s. 217-223
5. Laskiewicz H. Adam Chętnik o kulturze fizycznej wsi polskiej. Cz.1 /oraz/ Bibliografia ważniejszych publikacji Adama Chętnika ; Kultura fizyczna wsi polskiej w poglądach Adama Chętnika. Cz.2. Wychowanie Fizyczne i Sport 1979 T.23 nr 1 s. 31-56, nr 2 s. 77-91
6. Maciejewski S. Ambasador puszczaków. Kontrasty 1977 nr 5 s. 36-42
7. Maciejewski S. Ambasador puszczaków. W: Maciejewski S. Szlachetni pasjonaci. Olsztyn 1978 s. 313-356
8. Pokropek M. Adam Chętnik i jego zasługi dla regionu kurpiowskiego. Rocznik Białostocki 1965 T.6 s. 11-25
9. Różycka T. Bibliografia prac Adama Chętnika. Ziemia 1967 T.3 s. 261-266
10. Staszewski K. Adam Chętnik /Nekr./ Ziemia 1967 T.3 s. 258-261
11. Syska H. Adam Chętnik. Działacz, pisarz, badacz kurpiowoszczyzny. Wwa 1969
12. Syska H. O jedność pogranicza. Warmia i Mazury 1967 nr 8 s. 6-7
13. Syska H. Puszczy Kurpiowskiej przypisany. Kontrasty 1974 nr 3 s. 18-20
14. Syska H. Regionalizm Adama Chętnika. Tygodnik Kulturalny 1966 nr 1 s. 6-7, 11

CICHORSKI WŁADYSŁAW

ur. 1823 r. w Kaliszu

zm. 1876 r. w Stanisławowie

organizator i dowódca oddziału
powstańczego w 1863 roku /pseud.
Zameczek/

Z zawodu geometra, absolwent Instytutu Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnego w Marymoncie. Był członkiem Towarzystwa Rolniczego i Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności. Od 1861 r. brał udział w ruchu narodowym jako działacz organizacji czerwonych. W 1862 r. rozpoczął ożywioną działalność agitacyjną na rzecz powstania we wschodniej części guberni płockiej i w łomżyńskim; szczególnie w okręgu tykocińskim, bielekim, ostrołęckim - wśród ludności miejskiej, szlachty zagonowej, Kurpiów. Następnie walczył na tych terenach do końca marca 1863 r., uczestnicząc między innymi w bitwie pod Siemiatyczami. W październiku 1863 r. walczył krótko w Płockiem, po czym został mianowany organizatorem Prus Zachodnich. Aresztowany przez Prusaków, zdołał zbiec za granicę.

1. Chankowski S. Powstanie styczniowe w Augustowskiem. Wwa 1972 s. 55-56, 81-92
2. Chankowski S. Z dziejów roku 1863 w łomżyńskim. Rocznik Białostocki 1963 T.4 s. 113-132
3. L.R. Roman Zameczek. Rocznik Towarzystwa Historyczno - Literackiego 1873-1878 T.2 s. 256-258
4. Polski słownik biograficzny T.4. Kraków 1938 s. 24-25

CZARKOWSKI LUDWIK MICHAŁ

ur. 1855 r. w Czarkówce /b.pow. Bielek
Podlaski/

zm. 1928 r. w Wilnie

lekarz, bibliotekarz, bibliograf

Jako student Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego należał do kółka socjalistycznego. Później był członkiem Gminy Socjalistów Polekich w Warszawie. Za tę działalność dwukrotnie więziony przez władze carskie. Pracując jako lekarz w Skale pod Ojcowem współpracował z "Proletariatem", m.in. pomagał w przemyśle literatury nielegalnej oraz wspierał partię finansowo. W latach późniejszych odeszedł od socjalizmu, był czynnym działaczem Ligi Narodowej na terenie Wilna.

Pracował jako lekarz w Siemiatyczach /10 lat/, Grodnie i Wilnie. Od 1918 r. mieszkał w Wilnie rozwijając aktywną działalność w Wileńskim Towarzystwie Naukowym. W latach 1907-1911 i 1918-1928 kierował biblioteką towarzystwa, uporządkował i skatalogował 2/3 jej zasobów. Po wstąpieniu Uniwersytetu Wileńskiego przejściowo kierował, a następnie był starszym bibliotekarzem tej uczelni. Opublikował szereg rozpraw i artykułów z dziedziny medycyny w pismach specjalistycznych oraz korespondencji i artykułów o charakterze społeczno-politycznym w "Niwie", "Głosie", "Wiśle". Większe prace to: "Wzajemny stosunek stanów na Podlasiu" /1895/, "Powiat bielecki guberni grodzieńskiej" /1908/, "Pseudonimy i kryptonimy polskie" /1922/, "Sylwetki profesorów wydziału lekarskiego w Uniwersytecie Warszawskim" /1927/ oraz pamiątniki: "Wilno w latach 1867-1875" /dotyczy czasów gimnazjalnych/, "W odroczeniu wojny 1914-1918. Kronika wydarzeń w pow. sieńskim" /1927/.

1. Polski słownik biograficzny T.4. Kraków 1938 s. 196-197
2. Słownik biograficzny działaczy polskiego ruchu robotniczego. Wwa 1978 s. 354-355
3. Słownik pracowników książki polskiej. Wwa 1972 s. 139

DANIŁOWICZ IGNACY

ur. 1787 lub 1788 r. w Hryniewiczach
k. Bielska Podlaskiego
zm. 1843 r. w Grafenbergu

prawnik, historyk

Kształcił się w szkole pijarskiej w Łomży i w gimnazjum w Białymstoku. Następnie ukończył prawo na Uniwersytecie Wileńskim. W 1812 r. pełnił obowiązki sekretarza przy gubernatorze francuskim Białegoostoku. W 1814 roku rozpoczął wykłady prawa krajowego na Uniwersytecie w Wilnie. Brał udział w pracach przygotowawczych do kodyfikacji praw obowiązujących na Litwie i Rusi. Pracując nad wydaniem Statutu Litewskiego, prowadził poszukiwania materiałów, m.in. w zbiorach klasztornych np. w opactwie bazylikańskim w Supraślu. Po procesie Filaretów musiał opuścić Wilno i udać się do guberni rosyjskich. Przebywał w Petersburgu, Charkowie, Kijowie, Moskwie, wykładając prawo na tamtejszych uniwersytetach. Należał do najznakomitszych prawników XIX wieku. Głównym przedmiotem jego badań było prawo polskie, a w szczególności Statut Litewski. Najważniejszą pracą wydaną po jego śmierci był "Skarbiec dyplomatów papiańskich, cesarskich, królewskich, książęcych, uchwał narodowych, postanowień różnych władz i urzędów, posługujących się do krytycznego wyjaśnienia dziejów Litwy, Rusi Litewskiej i ościennych im krajów". /Wilno 1860-1862/.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.4. Wwa 1966 s. 406-409
2. Encyklopedia powszechna S.Orgelbranda T.3. Wwa 1873 s. 272-273
3. Kosieradzki H. Profesor Daniłowicz. Kontrasty 1971 nr 12 s. 31. Śladem Szawnych Rodaków
4. Polski słownik biograficzny T.4. Kraków 1937-1938 s. 412-414
5. Wielka encyklopedia powszechna ilustrowana T.15-16. Wwa 1895 s. 73-75

DEHNEL AUGUST GUSTAW

ur. 1903 r. w Warszawie
zm. 1962 r. w Warszawie

zoolog, organizator i kierownik
Zakładu Badania Ssaków PAN w Białowieży

Jeden z wybitniejszych przedstawicieli polskiej zoologii. Początkowo zajmował się teratologią oraz embriologią opisową i doświadczalną gadów i ptaków. Od 1946 r. pracował wyłącznie w zakresie teriologii, zajmując się głównie ssakami owadożernymi; ich biologią, morfologią i zmiennością osobniczą. Od 1948 r. profesor Uniwersytetu im. M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Organizator i od 1955 r. kierownik Zakładu Badania Ssaków PAN w Białowieży.

1. Kosior A. Prof. dr August Dehnel ceniony teriolog i działacz ochrony przyrody. Przyroda Polska 1974 nr 4 s. 3
2. Krysiak A. August Dehnel /1903-1962/ /Nekr./. Chrońmy Przyrodę Ojczyzną 1963 z.4 s.42-43
3. Nast J. August Dehnel 25.VI.1903 - 22.XI.1962 /Nekr./.

Ekologia Polska Seria B 1963 z.2 s. 183-185

4. Nast J. August Dehnel /Nekr./. Nauka Polska 1963 nr 1 s. 209-212
5. Nast J. August Dehnel /1903-1962/ /oraz/ Wykaz publikacji ... Kosmos Seria A, 1963 z.2 s. 111-119
6. Petruszewicz K. August Dehnel 25.VI.1903 - 22.XI.1962 /Nekr./. Ekologia Polska Seria B 1963 z.2 s. 183-185
7. Prof.dr August Dehnel /1903-1962/. Las Polski 1971 nr 21 s. 11,18. Ludzie, którzy rozsławili Białowieżę
8. Pucek Z. August Dehnel 25.VI.1903 - 22.XI.1962 /oraz/ Bibliografia publikacji ... Przegląd Zoologiczny 1963 z.4 s. 317-326

DESZNER SALOMEA

ur. 1759 r. w Białymstoku

zm. 1806 r. w Grodnie

aktorka, śpiewaczka

Do lat 18 wychowywała się na dworze Jana Klemensa Branińskiego. Zwróciwszy na siebie uwagę króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, dostała się w 1777 r., za jego protekcją, do teatru warszawskiego. Następnie grała we Lwowie, Dubnie, Wilnie /1785-1790/ i ponownie w Warszawie /1790-1794/. Od 1794 r. do chwili śmierci kierowała teatrem w Grodnie. Obok A.Truskolaskiej była najwybitniejszą aktorką polską XVIII wieku. Grała w dramatach i operach.

1. Bogusławski W. Życie Salomei Deszner. W: Bogusławski W. Dzieje Teatru Narodowego na trzy części podzielone oraz wiadomości o życiu sławnych artystów. Wwa 1820 s.305-311. /Wyd. fotootsetowe z posłowiem S.W.Balickiego. Wwa 1965/

2. Bogusławski W. Życie Salomei Deszner. W: Teatr Narodowy 1765-1794. Wwa 1967 s. 706-710
3. Dąbrowski S. Pierwsza directrissa grodzieńskiego teatru Salomea Deszner. W: Dąbrowski S. Aktorowie w podróży. Wwa 1969 s. 54-58
4. /k/. Salomea Deszner - pierwsza białostocka aktorka. Gazeta Białostocka 1966 nr 12 s. 4
5. Polski słownik biograficzny T.5. Kraków 1939-1946 s. 134
6. Słownik biograficzny teatru polskiego 1765-1965. Wwa 1973 s. 126

DMUSZEWSKI LUDWIK ADAM

ur. 1777 r. w Sokółce

zm. 1847 r. w Warszawie

aktor, reżyser, dramaturg, dziennikarz

Kształcił się u bazylianów w Żyrowicach, następnie w Warszawie. W 1794 r. był protokolantem Rady Najwyższej Narodowej, potem gospodarował z ojcem na wsi. W 1800 r. za namową W.Bogusławskiego rozpoczął zawód aktorski na scenie Teatru Narodowego. Z teatrem tym był związany do końca życia. Jako aktor grał na scenie do 1826 r., będąc jednocześnie w latach 1815-1825 reżyserem, a od 1827 do końca życia drugim dyrektorem teatru. Dla teatru zasłużył się przede wszystkim jako dyrektor - sprężysty organizator i administrator. W latach 1836-1838 wykładał w Szkole Dramatycznej krytykę, historię i literaturę dramatyczną. Był płodnym dramaturgiem. Napisał, przerobił lub przetłumaczył około 150 oper, dramatów, komedii. Wydał swoje "Dzieła dramatyczne T.1-10" w latach 1821-1823. Był jednym

z pierwszych kronikarzy sceny polskiej. W latach 1810-1816 był wydawcą i redaktorem "Rocznika Teatru Polskiego" a od 1821 "Kurier Warszawski", w którym zamieszczał informacje o działalności współczesnego i dawnego teatru polskiego.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.4. Wwa 1969 s. 423-436
2. Durski S. Ludwik Adam Dmuszewski. Wwa 1964
3. Polski słownik biograficzny T.5. Kraków 1939-1946 s. 226-228
4. Słownik biograficzny teatru polskiego 1765-1965. Wwa 1973 s. 131-132
5. Sztachelska A. Na deskach Teatru Narodowego. Kontrasty 1974 nr 1 s. 28-29. Śladem Sławnych Rodaków
6. Wójcicki K. Wł. Cmentarz Powązkowski pod Warszawą T.2. Wwa 1856 s. 125-129. /Wyd. fotooffsetowe 1974/

DOGIEL STANISŁAW KLEMENS

ur. 1795 r. we wsi Dogiele /Łyczków/
pow. lidzki
zm. 1863 r. w Szypliszkach

przyrodnik, nauczyciel

Kształcił się w Szczuczynie, następnie wstąpił do klasztoru pijarów i kontynuował naukę u tychże w Dąbrowicy. Studiował na Uniwersytecie Wileńskim, gdzie złożył egzamin z nauk matematyczno-przyrodniczych. Następnie przez cztery lata wykładał fizykę, chemię i historię naturalną w Szczuczynie i przez dwa w Drohiczyźnie. W 1821 r. przeniósł się do Królestwa Kongresowego, zdał przed Komisją Elementarną egzamin uprawniający go do nauczania nauk przyrodni-

czych w szkołach. Wystąpił z zakonu i jako świecki nauczyciel do 1826 r. pracował w Łukowie, a następnie do 1832 r. w Sejnach. Po powstaniu listopadowym zabroniono mu nauczania w szkole. Został poczmistrzem w Szypliszkach. Był cenionym pedagogiem przyrodnikiem, znawcą flory i jej gorliwym zbieraczem. Dostarczał roślin warszawskiemu ogrodowi botanicznemu. W latach 1827-1830 jako nauczyciel szkoły wojewódzkiej w Sejnach zbadał wraz z uczniami miejscową florę i dokonał spisu 434 gatunków flory ziemi sejneńskiej. Spis ten ogłosił w sprawozdaniu szkoły z 1830 roku. Wydobył go z zapomnienia prof. J. Rostafiński i ogłosił w "Pamiętniku Fizjograficznym" w 1885 r.

1. Grochowska I. Przyrodnik i nauczyciel. Kontrasty 1973 nr 2 s. 29. Śladami Sławnych Rodaków
2. Polski słownik biograficzny T.5. Kraków 1939-1946 s. 282

DZIARSKI ATANAZY LUDOMIR ANTONI

ur. 1854 r. w Łomży
zm. 1909 r. w Warszawie

archiwista

Ukończył gimnazjum klasyczne w Łomży. Przez dwa lata był nauczycielem w szkole elementarnej w Srebrnej w powiecie łomżyńskim. W roku 1879 został adiunktem Archiwum Akt Dawnych w Łomży a w 1883 r. objął po swoim ojcu stanowisko archiwisty. W 1885 r. przeniesiony został do Warszawy, gdyż łomżyńskie archiwum wcielono do Archiwum Głównego. Archiwistą był z zamiłowania - oddawał się swojej pracy z ogromną pasją i zapalem. Pozostawił w rękopisie ponad trzydzieści tomów wypisów źródłowych dotyczących wojska polskiego z okresu 1806-1831. Wiadomości przeważnie

oparte są na aktach Archiwum Akt Dawnych, wówczas niedostępnych dla badaczy.

1. Polski słownik biograficzny T.6. Kraków 1946 s. 102-103

DZIEKOŃSKI TOMASZ SYLWESTER

ur. 1790 r. w Łomży
zm. 1875 r. w Warszawie

pedagog, tłumacz, autor podręczników
szkolnych

Nauczyciel warszawskich szkół, który nie ukończył studiów uniwersyteckich ale drogą samokształcenia zdobył wszechstronne wykształcenie ogólne i dużo obserwacji pedagogicznych. Był m.in. dyrektorem gimnazjum w Warszawie oraz piastował stanowiska w wielu instytucjach pedagogii - cznych. Jako jeden z pierwszych zajął się problemem kształcenia i wychowania dziewcząt. Jest autorem dwóch prac z tej dziedziny: "Rys moralności obejmujący przestrogi dla kończących edukację panien nader użyteczny" oraz "O wychowaniu dzieci ze szczególnym do płci żeńskiej zastosowaniem". Po przejściu na emeryturę rozwinął działalność pisarską jako tłumacz oraz autor podręczników szkolnych. Prace historyczne traktowane jako podręczniki to: "Historia Francji" /1843/, "Historia Anglii" /1845/, "Historia Hiszpanii" /1850/, "Życie Napoleona" /1841/. Dziekoński pisał również książki dla dzieci i młodzieży: "Powieści starego nauczyciela dla swoich młodych przyjaciół" /1843/, "Wiązanie dla moich wnuków. Pierwiastki czytania jako zachęta do nauki" /1853/, "Rozmowy dziadka z wnukami" /1862/.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.4. Wwa 1966 s. 444-446
2. Encyklopedia wychowawcza T.3. Wwa 1885 s. 391-404
3. Kraśko R. Pedagog, historyk, tłumacz. Kontrasty 1970 nr 2 s. 34. Śladem Sławnych Rodaków
4. Polski słownik biograficzny T.6. Kraków 1946-1948 s. 136-137
5. Wielka encyklopedia powszechna ilustrowana T.17-18. Wwa 1896 s. 587-589

FALKOWSKI JAKUB

ur. 1775 r. w Budlewie k. Białegostoku
zm. 1848 r. w Warszawie

pijar, filantrop, pedagog, założyciel
Warszawskiego Instytutu Głuchoniemych

Uczęszczał do szkoły księży misjonarzy w Siemiatyczach a potem do szkoły pijarskiej w Drohiczynie. W 1792 r. wstąpił do zakonu pijarów, następnie pobierał nauki pedagogiczne w Szczuczynie i Łomży. W 1796 r. rozpoczął pracę w Szczuczynie w zawodzie nauczycielskim, zajmując do 1817 r. stanowisko rektora szkoły pijarskiej. Opiekował się dziećmi ubogimi i głuchoniemymi. Kilkakrotnie wyjeżdżał za granicę - do Niemiec i Austrii - w celu zapoznania się z metodami nauczania dzieci głuchoniemych. W 1817 r. wyjechał do Warszawy, zakładając tam pierwszy w Polsce Instytut dla Głuchoniemych, którego został pierwszymrektorem. Za podstawę nauczania głuchoniemych przyjął metodę migową, chociaż wcześniej interesował się metodą głosową. Kładł duży nacisk na wykształcenie zawodowe wychowanków, na naukę rzemiosła. Był członkiem Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie. Z prac pedagogicznych należy wymienić "O początku i postępie Warszawskiego Instytutu Głuchoniemych"/1823/.

1. Encyklopedia Warszawy. Wwa 1975 s. 150
2. Grochowska I. Założyciel Instytutu Głuchoniemych. Kontrasty 1971 nr 1 s. 35-36. Śladem Sławnych Rodaków
3. Kraśko R. Dobroczyńca głuchoniemych. Gazeta Białostocka 1966 nr 119 s. 5
4. Podręczna encyklopedia kościelna T.11-12. Wwa 1907 s. 198-199
5. Polski słownik biograficzny T.6. Kraków 1946-1948 s. 361-362
6. Wielka encyklopedia powszechna ilustrowana T.21-22. Wwa 1898 s. 8-11

FIEDOROWICZ KONRAD

ur. 1878 r. na Wileńszczyźnie
zm. 1957 r. w Białymstoku

lekarz, chirurg

Wybitny specjalista chirurg, który studia medyczne ukończył w Kijowie a doktorat uzyskał w Petersburgu. Profesorem chirurgii mianowany został w 1920 r. na Uniwersytecie w Astrachaniu, gdzie prowadził wykłady i zajęcia praktyczne. W 1922 r. powrócił do Polski i osiedlił się w Białymstoku. Od tego czasu pracował na stanowisku dyrektora i ordynatora oddziału chirurgicznego szpitala miejskiego. W 1943 r. został naczelnym lekarzem szpitala Czerwonego Krzyża. Od 1948 r. do chwili śmierci był ordynatorem oddziału chirurgicznego Wojewódzkiego Szpitala im. J. Śniadeckiego w Białymstoku. Pierwszy na terenie Białegostoku przeprowadzał operacje wyrostka robaczkowego, kręgosłupa, dróg żółciowych, resekcji żołądka i jelit, zabiegi urologiczne, plastykę nerwów oraz wiele innych.

W czasie swojej 45-letniej praktyki lekarskiej ogłosił wiele prac naukowych z zakresu chirurgii. Był doskonałym pedagogiem i wychowawcą, mającym duże zasługi w szkoleniu kadr służby zdrowia na terenie Białostocczyzny.

1. Dr Konrad Fiedorowicz /Nekr./. Gazeta Białostocka 1957 nr 98 s. 2
2. Giedroyc-Juraha W. Prof. dr med. Konrad Fiedorowicz. Wspomnienie pośmiertne. Polski Przegląd Chirurgiczny 1958 T.30 nr 6 s. 629-632
3. Słobodzianek B. W służbie eskulapa. Kontrasty 1970 nr 10 s. 33-34. Śladem Sławnych Rodaków

FONBERG IGNACY

ur. 1801 r. w Bielsku Podlaskim
zm. 1891 r. w Kijowie

chemik, chirurg

Kształcił się w Bielsku Podlaskim, w gimnazjum w Białymstoku a następnie studiował nauki fizyczne i matematyczne na Uniwersytecie Wileńskim. Był uczniem i następcą Jędrzeja Śniadeckiego w katedrze chemii Uniwersytetu w Wilnie. Z chwilą likwidacji w 1832 r. uniwersytetu, został wykładowcą w Akademii Medycznej w Wilnie jako doktor medycyny, chirurg. Kiedy zlikwidowano i tę uczelnię, przeniesiony został do Kijowa, gdzie wykładał chemię. Był jednym z twórców polskiej terminologii chemicznej, opracowując "Słownik wyrazów chemicznych" /1821/. Opublikował wiele prac z zakresu chemii oraz medycyny.

1. Liebfeld A. Polacy na szlaku techniki. Wwa 1964 s.186-188
2. Kosieradzki H. Chemik, chirurg, filozof. Kontrasty 1971 nr 4 s. 32. Śladem Sławnych Rodaków
3. Polski słownik biograficzny T.7. Kraków 1948-1958 s. 51-52

GADOMSKI ALEKSANDER

ur. 1885 r. w Osowcu

zm. 1918 r. w Moskwie

uczestnik Rewolucji Październikowej

Po ukończeniu szkoły kadetów pracował jako elektrotechnik w kolejnictwie, a następnie został powołany do służby w wojsku carskim. Ukończył oficerską szkołę kawalerii. Od sierpnia 1916 r. do października 1917 r. walczył na froncie. Po wybuchu rewolucji opowiedział się za władzą radziecką, wstępując do Rosyjskiej Komunistycznej Partii /bolszewików/. W marcu 1918 r. zgłosił się do Rewolucyjnego Czerwonego Pułku Warezawy, w którym pełnił funkcję instruktora zwiadu konnego. Zginął 12 kwietnia 1918 r. w czasie tłumienia buntu anarchistów w Moskwie. Pochowany został pod Ścianą Kremłowską.

1. Księga Polaków uczestników Rewolucji Październikowej 1917-1920. Biografie. Wwa 1967 s. 240
2. Koszyła Z. Szturm na Wysoką Bramę. Kontrasty 1971 nr 2 s. 31-32. Śladem Sławnych Rodaków
3. Świerad S. Żołnierze rewolucji. Gazeta Współczesna 1977 nr 235 s. 2. Polacy na Barykadach Października

GENIUSZ MIECZYŚLAW

ur. 1853 r. na Suwalszczyźnie

zm. 1920 r. w Warszawie

budowniczy Kanału Sueskiego, propagator
idei wyzwolenia Polski

Po ukończeniu gimnazjum w Suwałkach studiował budownictwo dróg i mostów we Francji. W poszukiwaniu pracy zatrudnił się przy budowie Kanału Sueskiego jako kierownik robót. W latach 1885-1896 przebywał w Ismailii, a od 1896 w Port-Saidzie jako dyrektor Kompanii Wód Słodkowodnych. Po śmierci żony zwrócił się w stronę zagadnień teofizycznych i mistycznych. Wybuch I wojny światowej zastał go w Polsce. Poruszony działaniami wojennymi publikował na łamach prasy egipskiej i francuskiej artykuły poświęcone sprawom wojny i polityki międzynarodowej. Wypowiadał się w sprawach niepodległości Polski, powrotu Ziemi Zachodnich. Rozwijał działalność na rzecz Funduszu Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce. Artykuły w sprawie pomocy Polsce zamieszczał w najpocześniejszych pismach Francji, Hiszpanii, Portugalii. W Egipcie zorganizował Towarzystwo Przyjaciół Polski, które zebrało i wpłaciło 80 tys. franków do Głównego Komitetu Polskiego w Vevey w Szwajcarii. W czerwcu 1919 wrócił do Polski. Nadal zajmował się propagowaniem spraw Polski drogą publicystyki oraz prowadził działalność społeczną. W tym okresie największą jego pasją było szerzenie ideologii narodowej wśród różnych kręgów społeczeństwa.

1. Grochowska I. Mędrzec z Port-Saidu. Kontrasty 1973 nr 12 s. 33. Śladem Sławnych Rodaków
2. Polski słownik biograficzny T.7. Kraków 1948-1958 s. 385
3. Przeworska-Helja M.Cz. Mieczysław Geniusz. Dzieje żywota. /Z kart pamiętnikowych/. Z lat wojny. Wwa 1937
4. Słownik pracowników książki polskiej. Wwa 1972 s. 253

GLINKA JAN

ur. 1890 r. w Starym Susku
zm. 1962 r. w Łowiczu

historyk

Ukończył studia rolnicze w 1915 r. Od 1932 r. do września 1939 r. mieszkał w Białymstoku, gdzie pełnił funkcję kierownika Wojewódzkiego Biura do Spraw Finansowo-Rolnych. Dr Jan Glinka nie był białostoczaninem ale Białostoczyni poświęcił znaczną część swego życia. Interesował się przeszłością regionu i zachowanymi obiektami sztuki. Poszukiwał wszelkich wzmianek źródłowych o Białostocczyźnie. Przeprowadził poszukiwania w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, w archiwach kościelnych, w bibliotekach w kraju i za granicą. Zbierał materiały do mecenatu Jana Klemensa Branickiego i do dziejów zabytków architektury na północnym Podlasiu. W okresie międzywojennym był przewodniczącym Koła Miłośników Historii Literatury i Sztuki w Białymstoku. Na posiedzeniach Koła zdawał relację z przebiegu swoich badań nad dziejami miasta. Podczas okupacji niemieckiej w czasie II wojny światowej pracował naukowo oraz studiował historię na tajnym Uniwersytecie Warszawskim, gdzie uzyskał tytuł magistra historii, a w 1961 r. tytuł doktora nauk humanistycznych. Był członkiem i współpracownikiem Białostockiego Towarzystwa Naukowego. Jan Glinka był świetnym znawcą dziejów Białostocczyzny. Pozostawił po sobie 500 tek materiałów archiwalnych, które nazywane są "Tekami Jana Glinki".

1. Sztachelska A. Pasja Jana Glinki. Kontrasty 1970 nr 12 s. 34-35
2. Wdowiszewski Z. Jan Glinka 1890-1962 /oraz/ Bibliografia prac ... Rocznik Białostocki 1965 T.5 s. 401-403

3. Wdowiszewski Z., Lorentz S. Jan Glinka 1890-1962 /Nekr. oraz/ Bibliografia prac ... Biuletyn Historii Sztuki 1964 nr 1 s. 64-65
4. Zielińska T. Jan Glinka i jego spuścizna archiwalna. Archeion 1970 T. 53 s. 121-134

GLIŃSKI FRANCISZEK LUDWIK ENGELBERT

ur. 1854 r. w Wilnie
zm. 1926 r. w Białymstoku

publicysta, działacz społeczny,
bibliotekarz

W 1905 r. rozwinął na terenie Białegostoku i okolic rozległą działalność oświatową. Prowadził bibliotekę, tajne koła samokształceniowe, kolportaż prasy zakordonowej. Był członkiem zarządu i kierownikiem sekcji odczytowej powstałego w 1907 r. towarzystwa miłośników sztuki dramatycznej i muzycznej "Muza". W 1912 r. wszedł do redakcji powstałej wówczas "Gazety Białostockiej". Po uzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. został członkiem Zarządu Miejskiego, z ramienia którego zorganizował i prowadził w latach 1919-1926 pierwszą bibliotekę i czytelníę miejską w Białymstoku.

1. Polski słownik biograficzny T.8. Wrocław 1959-1960 s. 60-61
2. Słownik pracowników książki polskiej. Wwa 1972 s. 265

GLOGER ZYGMUNT

ur. 1845 r. w Kamionce Podlaskiej
zm. 1910 r. w Warszawie

etnograf, historyk, archeolog

Od wczesnej młodości interesował się etnografią, archeologią i historią. Zainteresowania swoje pogłębił w trakcie studiów w Szkole Głównej w Warszawie i na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. W 1872 r. zamieszkał w majątku rodzinnym w Jeżewie, gdzie gromadził zbiory archeologiczne, archiwalne, bibliotekę. Wielokrotnie odbywał wędrowki etnograficzne i archeologiczne po Polsce i Litwie. Był zasłużonym działaczem na polu oświaty ludowej i wiedzy rolniczej. Pozostawił po sobie bogatą spuściznę. Główne prace Glogera to: "Encyklopedia staropolska" T. 1-4./1901-1903/; "Księga rzeczy polskich" /1896/; "Geografia historyczna ziem dawnej Polski" /1900/; "Rok polski w życiu tradycji i pieśni" /1906/; "Zwyczaj doroczne" /1887/.

1. Babińska A. Zygmunt Gloger - historyk, etnograf i archeolog. Z Odczłani Wieków 1975 nr 1 s. 70-74
2. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.14. Wwa 1973 s. 79-85
3. Burek K. Starożytnicy i archeolodzy. Z dziejów badań archeologicznych na Białostocczyźnie. Olsztyn 1977 s. 25-38
4. Gicgier T. Rodem z Jeżewa. W: Gicgier T. O człowieku, któremu wystarczał ogarek. Olsztyn 1979 s. 59-68
5. Grębecka W. Zygmunt Gloger - badacz przeszłości ziemi ojczyznej /sesja w Łomży 25-26.V.1974/. Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 1974 nr 4 s. 779-780
6. Horodyska H. Zygmunt Gloger badacz regionu łomżyńskiego. Barwy 1976 nr 11 s. 5
7. Kraśko R. Tytan pracy z Jeżewa. Kontrasty 1968 nr 2

- s. 39-41. Śladem Sławnych Rodaków
8. Krzyżanowski J. Zygmunt Gloger i jego "Encyklopedia staropolska". Kultura i Społeczeństwo 1972 nr 4 s. 5-21
 9. Kutrzeba-Pojnarowa A. Wincenty Pol i Zygmunt Gloger /z historii polskiej szkoły etnograficznej II połowy XIX w/. Łódzkie Studia Etnograficzne 1967 T.9 s. 99-107
 10. /L-1/. Zygmunt Gloger - krajoznawca i społecznik. Gazeta Białostocka 1970 nr 316 s. 13
 11. Łuniewski M. Przypomnienie Z. Glogera. W 50 rocznicę zgonu. Stolica 1960 nr 44 s. 8
 12. Maciejewski S. Pasje jeżewskiego tytana. Kontrasty 1977 nr 9 s. 37-44
 13. Maciejewski S. Pasje jeżewskiego tytana. W: Maciejewski S. Szlachetni pasjonaci. Olsztyn 1978 s. 269-312
 14. Olszewicz W. Życie i praca Zygmunta Glogera /1845-1910/. Lud 1967 T.51 cz.2 s. 485-501
 15. Polski słownik biograficzny T.8. Wrocław 1959-1960 s. 80-81
 16. Szenic S. Glogerowie. Oniś. Nowe Książki 1972 nr 22 s. 78-79
 17. Wilk H. Glogerowskie ślady w Jeżewie. Gazeta Białostocka 1970 nr 343 s. 7
 18. Zdrojkowska Z. Ziemię ojczyzną miłował. W 130 rocznicę urodzin Glogera. WTK 1975 nr 46 s. 9
 19. Ziemiak S. W cichym dworku nad Narwią. /W 50 rocznicę śmierci Zygmunta Glogera/. Literatura Ludowa 1960 nr 2/3 s. 31-34
 20. Zygmunt Gloger - badacz przeszłości ziemi ojczyznej. Wwa 1978
 21. Żurkowska R. Wokół encyklopedii staropolskiej. Listy Zygmunta Glogera do Hieronima Łopacińskiego. Rocznik Białostocki 1976 T.13 s. 299-306
 22. Żurkowska R. Zygmunta Glogera związki z Akademią Umiejętności w Krakowie. Rocznik Biblioteki PAN w Krakowie 1973 s. 135-147

GÓRNICKI ŁUKASZ

ur. 1527 r. w Oświęcimiu

zm. 1603 r. w Lipnikach pod Tykocinem

humanista, tłumacz i pisarz polityczny

Pochodził z rodziny mieszczańskiej. Karierę życiową zawdzięczał w poważnym stopniu opiece i poparciu wuja Stanisława Kleryka. Nauki początkowe pobierał w Krakowie, później dwukrotnie wyjeżdżał na studia do Padwy. Pełnił funkcje kancelaryjne na dworach biskupich i magnackich. W 1552 r. znalazł się na dworze Zygmunta Augusta, zostając sekretarzem a następnie bibliotekarzem królewskim. W 1561 r. został nobilitowany. W 1565 r. przeniósł się wraz z biblioteką do Tykocina, gdzie w 1571 r. otrzymał starostwo tykocińskie. Za panowania Stefana Batorego, który nadał mu starostwo wasilkowskie, sporadycznie tylko brał udział w życiu politycznym kraju. Z ramienia króla uczestniczył w 1579 r. w sejmiku w Drohiczynie i w 1581 r. w Brańsku. Był wszechstronnie wykształconym humanistą, położył duże zasługi w rozwoju prozy renesansowej jako jeden z najświetniejszych stylistów swojej epoki i wielki miłośnik języka polskiego. Najwybitniejszym dziełem jest "Dworzanin polski" /1566/, przeróbka traktatu "Il Cortegiano" B. Castiglione'a. Inne utwory to: "Rozmowa Polaka z Włochem o wolnościach i prawach polskich" /1616/; "Droga do zupełnej wolności" /1650/; "Dzieje w Koronie Polskiej" /1637/.

1. Barycz H. Wstęp. W: Górnicki Łukasz. Dzieje w Koronie. Wyd.2. Wrocław 1950 s. XII-LXV. Biblioteka Narodowa
2. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.2. Wwa 1964 s. 217-223
3. Encyklopedia wiedzy o języku polskim. Wrocław 1978 s.102
4. Historia nauki polskiej T.6. Wrocław 1974 s. 194-195

5. Kraśko R. Łukasz Górnicki na cenzurowanym. W: Kraśko R. Z teki szperacza. Lublin 1967 s. 71-73
6. Major A. Starosta w Tykocinie. Kontrasty 1969 nr 3 s. 36-37. Śladem Sławnych Rodaków
7. Pollak R. Wstęp. W: Górnicki Łukasz. Pisma T.1-2. Wwa 1961 s. 5-45
8. Polski słownik biograficzny T.8. Wrocław 1959-1960 s. 427-428
9. Słownik biograficzny historii powszechnej do XVII stulecia. Wwa 1968 s. 150-151

GÓRSKI KONSTANTY

ur. 1826 r. w majątku Górskie

/w b.pow. bielskim/

zm. 1898 r. w Warszawie

historyk wojskowości

Uczył się w pijarskiej szkole w Drohiczynie, studiował na uniwersytecie w Kijowie. W 1849 r. wstąpił do wojska rosyjskiego. Jako podporucznik studiował w Akademii Sztabu Generalnego /1853-1855/. Wystąpił z wojska w 1886 r. w stopniu pułkownika i poświęcił się studiom nad dziejami wojska polskiego, obejmując badaniami okres od bitwy pod Grunwaldem do 1792 r. Najważniejsze prace to: "Historia piechoty" /1893/; "Historia jazdy" /1894/; "Historia artylerii" /1902/. Prace te były pierwszymi większymi monografiami w dziedzinie historii wojskowej; zdecydowały o spopularyzowaniu tych zagadnień oraz o rozwoju badań w tej dziedzinie na większą skalę. Prace monograficzne publikował w "Bibliotece Warszawskiej" i "Ateneum". Był autorem haseł z dziedziny wojskowości w Wielkiej Ilustrowanej Encyklopedii Powszechnej.

1. Mała encyklopedia wojskowa T.1. Wwa 1967 s. 456-466
2. Polski słownik biograficzny T.8. Wrocław 1959-1960 s. 445-446
3. Wielka encyklopedia powszechna ilustrowana T.25. Wwa 1900 s. 462

GRZYMAŁA FRANCISZEK

ur. ok. 1790 r. w Łomżyńskim
zm. 1871 r. w Paryżu

krytyk literacki, poeta, publicysta

Walczył w armii Księstwa Warszawskiego; wzięty do niewoli w 1812 r. zesłany został na Kaukaz. Po powrocie przebywał do 1820 r. w Wilnie, należał do Towarzystwa Szubrawców i pisywał w "Wiadomościach Brukowych". Następnie wyjechał do Warszawy, gdzie był nauczycielem języka i literatury polskiej. Uczestniczył w życiu literackim stolicy, utrzymując kontakty z młodymi romantykami i filomatami, sam będąc umiarkowanym klasykiem. Wydawał periodyki "Sybilla Nadwiślańska", "Astrea" z dodatkiem "Pielgrzym Nadwiślański". W 1826 r. osiadł we wsi Kaletnik koło Suwałk. Brał udział w powstaniu listopadowym, chociaż znaczniejszej roli w nim nie odegrał. Był członkiem Gwardii Narodowej, następnie oficerem 7 pułku ułanów województwa augustowskiego. Po upadku powstania wyemigrował do Paryża.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.4. Wwa 1966 s. 491-492
2. Polski słownik biograficzny T.9. Wrocław 1960-1961 s. 116-117
3. Wielka encyklopedia powszechna PWN T.4. Wwa 1964 s. 474

HRYNIEWIECKI /HRYNIEWICKI/ IGNACY

ur. 1855 r. w Hryniewiczach Dużych
zm. 1881 r. w Rosji

działacz rewolucyjny, wykonawca
zamachu na cara Aleksandra II

W czasie nauki w białostockim gimnazjum nawiązał łączność z kółkiem rewolucyjnym, w którym rozpoczął pracę i wkrótce stał się jednym z najbardziej aktywnych działaczy. Po wyjeździe z Białegostoku do Petersburga, podjął w 1875 r. studia w Instytucie Technologicznym i włączył się do działalności studenckich kółek rewolucyjnych, rozpowszechniał nielegalną literaturę, prowadził propagandę wśród robotników. Od 1880 r. jako działacz Narodowej Woli, uważał, że należy działać poprzez lud i że swobody polityczne można wywalczyć terrorem. Był jednym z pięciu rewolucjonistów, którzy 12 marca 1881 r. dokonali zamachu na cara Aleksandra II.

1. Antoniuk J. Mściciel ludu. Życie Białostockie 1956 nr 47 s. 6
2. Korzec P. Pół wieku dziejów ruchu rewolucyjnego Białostoczczyzny /1864-1914/. Wwa 1965 s. 84-86
3. Kosieradzki H. Zamach na cara. Kontrasty 1970 nr 4 s. 35-36

Polem. Klejn B. Jeszcze raz o zamachu na cara.
Tamże nr 12 s. 38-39; Kosieradzki H. Ignacy Hryniewiczcki.
Tamże 1971 nr 7 s. 36-38

4. Kozłowski J. Mściciel ludu - Ignacy Hryniewiczcki.
Za Wolność i Lud 1953 nr 8 s. 14-15
5. Kozłowski J. "W Białymstoku zetknął się z ruchem rewolucyjnym". Gazeta Białostocka 1956 nr 62 s. 4
6. Polski słownik biograficzny T.10. Wrocław 1962-1964 s. 59-60

JABŁONOWSKA Z SAPIEŃHÓW ANNA PAULINA

ur. 1728 r. w Wołpiach /prawdopodobnie/
zm. 1800 r. w Ostrogu

reformatorka, autorka pism gospodar-
czych

Księżna Anna Jabłonowska to jedna z wybitniejszych postaci XVIII w., o rozległych zainteresowaniach i wykształceniu. Prowadziła działalność polityczną /udział w konfederacji barskiej/, interesowała się nauką, sztuką. Znana jest przede wszystkim z poczyną reformatorskich w swoich majątkach w dziedzinie administracyjno-gospodarczej. Opracowała i wydała drukiem "Ustawy powszechne dla dóbr moich rządców /1783-1785/. Regulowały one szczegółowo życie i obowiązki chłopów i mieszczan zamieszkałych w jej dobrach, określały ściśle świadczenia. Zawierały przepisy i porady z zakresu rolnictwa, leśnictwa, m.in. o uprawie pól, siewach, żniwach, itp. Jabłonowska dążyła do gospodarczego umocnienia miast i wsi poprzez rozwój rodzimego przemysłu, uzdrowienie handlu, wyszkolenie miejscowych rzemieślników. Troszczyła się o zdrowotność swych poddanych, o zapewnienie dzieciom nauki. W swojej rezydencji w Siemiatyczach zgromadziła bogatą bibliotekę oraz stworzyła jeden z największych w Europie XVIII wieku "gabinet historii naturalnej".

1. Bergerówna J. Księżna pani na Kocku i Siemiatyczach. /Działalność gospodarcza i społeczna Anny z Sapiehów Jabłonowskiej/. Lwów 1936
2. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.5. Wwa 1967 s. 6-8
3. Chorobińska-Misztal A. Z dziejów Siemiatycz drugiej połowy XVIII wieku. Działalność reformatorska Anny Jabłonowskiej. Białystok 1978

4. Gilewski I.K. Siemiatycze. Zarys monografii od pradziejów do 1939 roku. Siemiatycze 1958 s. 19-39
5. Historia nauki polskiej T.6. Wrocław 1974 s. 246-247
6. Maciejewski S. Znakomita Anna. Kontrasty 1978 nr 4 s.28-34
7. Maciejewski S. Znakomita Anna. W: Maciejewski S. Szlachetni pasjonaci. Olsztyn 1978 s. 105-145
8. Matejczyk H. Siemiatyckie "księstwo" A. Jabłonowskiej. Świat i Ludzie /dod. do Gazety Białostockiej/ 1952 nr 5-6
9. Pajek H. Reformatorka z Siemiatycz. Kontrasty 1969 nr 8 s. 30-31. Śladem Sławnych Rodaków
10. Polski słownik biograficzny T.10. Wrocław 1962-1964 s. 210-212
11. Słownik pracowników książki polskiej. Wwa 1972 s. 265
12. Wielka encyklopedia powszechna ilustrowana T.31/32. Wwa 1902 s. 310-313

JABŁOŃSKI WITOLD ANDRZEJ

ur. 1901 r. w Pniewie /woj. łomżyńskie/
zm. 1957 r. w Pekinie

sinolog, profesor Uniwersytetu
Warszawskiego

W latach 1924-1930 studiował w Paryżu, specjalizując się w sinologii. W 1931 r. po odbyciu podróży po Chinach, został doradcą komisji Ligi Narodów dla reformy oświaty w Chinach. Odbył kilka podróży po tym kraju. Był radcą ambasady polskiej w Nankinie, wykładowcą na uniwersytecie w Pekinie. Prowadził wykłady z sinologii na Uniwersytecie Warszawskim. W 1947 r. objął kierownictwo katedry sinologii UW, które sprawował do śmierci, a w 1950 r. został kierownikiem Instytutu Orientalistyki UW. Bibliografia prac

uczonego obejmuje ponad 70 pozycji w kilku językach, przede wszystkim z literatury, historii kultury i językoznawstwa chińskiego. Poza pracą dydaktyczną, naukową, tłumaczeniami, zajmował się organizacją na polu sinologii i orientalistyki polskiej. Był członkiem wielu towarzystw naukowych w kraju i za granicą, współredaktorem "Rocznika Orientalistycznego" oraz "Przeglądu Orientalistycznego".

1. Chmielewski J. Witold Jabłoński /Nekr./. Przegląd Orientalistyczny 1958 nr 1 s. 3-16
2. Libera Z. /Wspomnienie pośmiertne/. Wiedza i Życie 1958 nr 7 s. 400-401
3. Polski słownik biograficzny T.10. Wrocław 1962-1964 s. 263

JAROSZEWICZ JÓZEF

ur. 1793 r. w Bielsku Podlaskim
zm. 1860 r. w Bielsku Podlaskim

prawnik, historyk

Działalność Jaroszewicza jako naukowca, prawnika, historyka i pedagoga zapisała się chlubnie na kartach historii Uniwersytetu Wileńskiego. Choć z wykształcenia był prawnikiem, prowadził wykłady nie tylko z prawa cywilnego i kryminalnego, ale również ze statystyki państwa rosyjskiego. Zajmował się także historią. Szczególnie interesowały go dzieje Litwy. Najgruntowniejszym jego dziełem był "Obraz Litwy pod względem jej cywilizacji od czasów najdawniejszych do końca XVIII w." /1844-1845/. Wiele artykułów i rozpraw publikował w czasopiśmie, m.in. "Drohiczyn. Opis historyczny" w Athenaeum 1847, "Góra zamkowa w Bielsku Podlaskim" w Ondynie Druskienickich Źródeł 1845, "O koro -

nacji ks. halickiego Daniela w Drohiczyńie Podlaskim" również w Ondynie Druskienickich Źródeł 1846.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.7. Wwa 1968 s. 495-496
2. Kosieradzki H. Prawo i historia. Kontrasty 1972 nr 3 s. 36. Śladem Sławnych Rodaków
3. Polski słownik biograficzny T.11. Wrocław 1964-1965 s.12

JENCZIO JAN

ur. 1797 r. we wsi Markowskie
/b.pow. Olecko/
zm. 1884 r. Markowskie

działacz mazurski, bibliofil

Był z pochodzenia chłopem mazurskim. Uczęszczał do wiejskiej szkoły. Obserwując nędzę chłopów zaczął dopatrywać się źródeł niesprawiedliwości w ciemnocie. Wobec tego rozpoczął walkę z zabobonem i zacofaniem. Odziedziczywszy po ojcu małe gospodarstwo, rozpoczął wśród chłopów akcję społeczną, zwalczał pijaństwo, szerzył oświatę, propagował nowe metody uprawy roli. Działalność tę prowadził przy okazji odprawiania nabożeństw domowych /otrzymał zezwolenie od konsystorza ewangelickiego/, w czasie których wygłaszał w języku polskim napisane przez siebie kazania o tematyce religijnej, obyczajowej, gospodarczej oraz czytał fragmenty z "Postylli" Grzegorza z Żarnowca. W wyniku tej działalności w Markowskich i okolicach wprowadzono racjonalną uprawę roli przy użyciu ulepszonych narzędzi, hodowano lepsze rasy bydła i trzody chlewnej, zakładano sady, rozwijano hodowlę pszczoł, wyrugowano pijaństwo.

Jan Jenczio był znanym bibliofilem. Posiadał ponad sto egzemplarzy książek polsko-ewangelickich, przeważnie białych kruków, m.in. "Postyllę" Grzegorza z Żarnowca. Pisał też artykuły oraz wiersze, które drukowane były w "Kalendarzu Królewsko-Pruskim".

1. Chojnacki W. Chłop-bibliofil-społecznik. W: Bursztynowym szlakiem. Olsztyn 1963 s. 185-188
2. Chojnacki W. Cybulska J. Jan Jenczio, mazurski chłop, bibliofil i społecznik. Słowo na Warmii i Mazurach 1954 nr 18
3. Oracki T. Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla. Wwa 1963 s. 122-123
4. Polski słownik biograficzny T.11. Wrocław 1964-1965. s. 169
5. Słownik pracowników książki polskiej. Wwa 1972 s. 375

JUCHNICKI STANISŁAW

ur. 1909 r. w Białymstoku
zm. 1974 r. w Białymstoku

działacz partyjny i społeczny

Pochodził z rodziny robotniczej, z zawodu włókniarz. Ukończywszy szkołę podstawową rozpoczął pracę zarobkową, w białostockich fabrykach włókienniczych jako robotnik. Wiedzę zdobywał drogą samokształcenia. Działalność społeczno-polityczną rozpoczął w okresie międzywojennym, będąc aktywnym działaczem OMTUR oraz aktywistą Związku Włóknarzy. Od 1937 roku należał do PPS. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 roku. W okresie okupacji hitlerowskiej przebywał w obozie jenieckim i na robotach przymusowych w Niemczech. Po zakończeniu wojny powrócił do Biał-

ogostoku, rozpoczynając pracę jako robotnik w Fabryce Włókienniczej Nr 2. Następnie został powołany na stanowisko dyrektora tej fabryki a w 1946 r. został naczelnym dyrektorem Zjednoczenia Włókienniczego. W latach 1950-1954 pracował na stanowisku kierownika Wydziału Ekonomicznego KW PZPR. W roku 1954 został skierowany do pracy w radach narodowych, pełniąc funkcję zastępcy, później przewodniczącego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku. W latach 1961 - 1972 poseł na sejm PRL.

1. Juchnicki Stanisław. /Nekr./ Gazeta Białostocka 1974 nr 203 s. 2, nr 204 s. 4

KAJKA MICHAŁ

ur. 1858 r. w Skomacku
zm. 1940 r. w Orzyszu

poeta ludowy, działacz mazurski

Syn ubogiego rolnika, z zawodu cieśla oraz murarz. Mieszkał we wsi Ogródek. Prowadził działalność społeczno-oświatową i publicystyczną, walcząc z germanizacyjną polityką władz niemieckich. Był gorliwym obrońcą języka polskiego. Doniosłą rolę w budzeniu świadomości narodowej ludu mazurskiego i krzewienia języka polskiego odegrała jego twórczość poetycka, obejmująca wiersze o charakterze patriotycznym, społeczno-narodowym, satyryczno-politycznym, religijnym. Za życia poety ukazał się tylko jeden zbiór utworów - "Pieśni mazurskie" /1927/. Pośmiertnie wydano "Wybór wierszy" /1954/, "Wiersze wybrane" /1958/, "Zebrałem snop plonu" /1958/.

1. Antoniuk A. Powrót do Ogródka. Kontrasty 1969 nr 1 s. 12-13

2. Czejarek K. Lud mazurski zagrzewał do walki. W 35 rocznicę śmierci Michała Kajki. Za Wolność i Lud 1975 nr 38 s. 15
3. Gębik W. Michał Kajka. Symbol walki o polskość Mazur i Warmii. W: Prace i Materiały Etnograficzne 1961 T.19 s. 29-54
4. Gębik W. O cieśli - co na deskach wiersze pisał. Olsztyn 1957
5. Gicgier T. Rzecz o Dumaku Kajce. W: Gicgier T. O człowieku, któremu wystarczał ogarek. Olsztyn 1979 s. 59-68
6. Halicki B. Poeta z Ogródka. Kontrasty 1968 nr 1 s. 42-43
7. Hamerliński A. Michał Kajka. W 30-lecie śmierci. Tygodnik Kulturalny 1970 nr 39 s. 4-5
8. Jasiński J. Mazurska droga do Polski. Kontrasty 1970 nr 9 s. 32-34. Śladem Sławnych Rodaków.
9. Jasiński J. Rozwój świadomości narodowej Michała Kajki. Komunikaty Mazursko-Warmińskie 1958 s. 197-210
10. Oleksiński J. Bard ziemi mazurskiej. Wwa 1972
11. Oleksiński J. Michał Kajka /1858-1940/. Przegląd Historyczno-Oświatowy 1976 nr 2 s. 207-218. Sylwetki
12. Piechocki W. Michał Kajka. Wyd.2. Olsztyn 1968
13. Polski słownik biograficzny T.11. Wrocław 1964-1965 s. 422-424
14. /R/. Poeta ziemi mazurskiej. Ziemia i Pieśń 1970 nr 18 s. 2
15. Warmia i Mazury 1958 nr 6 /Numer poświęcony Kajce/

KALINOWSKI KONSTANTY

ur. 1838 r. w Mostowlanach /b.pow. białostocki/
zm. 1864 r. w Wilnie

działacz rewolucyjny, przywódca
powstania styczniowego na Litwie
i Białorusi

Po ukończeniu studiów na uniwersytecie w Petersburgu, gdzie nawiązał kontakt z polskimi i rosyjskimi kołami rewolucyjnymi, powrócił w 1860 r. do kraju i rozpoczął agitację rewolucyjną na terenie Podlasia i Grodzieńszczyzny. W 1861 r. wspólnie z Walerym Wróblewskim zorganizował tajną organizację rewolucyjną, która miała na celu przygotowanie chłopów do powstania. Następnie współpracował z Bronisławem Szwarce w "Kole Białostockim". Od 1862 r. wydawał wspólnie z Feliksem Różańskim i Walerym Wróblewskim, przy udziale organizacji białostockiej, pismo w języku białoruskim "Mużycka Prauda", w którym wzywał lud do walki o wyzwolenie narodowe i społeczne, występował w obronie praw chłopów białoruskiego. Po przeniesieniu się do Wilna w sierpniu 1862 r. wszedł w skład Komitetu Wileńskiego, dążąc do uniezależnienia się od warszawskiego Centralnego Komitetu Narodowego. Po wybuchu powstania został komisarzem w Grodnie, rozbudowując miejscową organizację, a następnie komisarzem pełnomocnym Rządu Narodowego na Litwę. Tropiony przez carską policję, został aresztowany i rozstrzelany.

1. Kąkolewski K. Konstanty Kalinowski i jego pisma w latach 1862-1864. W: Z dziejów współpracy rewolucyjnej Polaków i Rosjan w drugiej połowie XIX wieku. Wrocław 1956 s. 181-224
2. Kordowicz W. Konstanty Kalinowski. Rewolucyjna demokracja polska w powstaniu styczniowym na Litwie i Białorusi. Wwa 1955

3. /Nikitiuk B./ /b.n./. Konstanty Kalinowski. Gazeta Białostocka 1966 nr 24 s. 7
4. Sulewski W. Bohaterowie wspólnej sprawy: Konstanty Kalinowski, Jan Nęczaj. Za Wolność i Lud 1955 nr 1 s. 18-19

KAMIEŃSKI FELIKS

ur. 1892 r. w Zabłudowie
zm. 1958 r. w Gdyni

inżynier budowy okrętów

Do szkoły powszechnej uczęszczał w Zabłudowie, do średniej w Białymstoku. Po ukończeniu Morskiej Szkoły Inżynierskiej w Kronsztadzie pracował w stocznjach rosyjskich przy budowie i remontach różnego typu okrętów wojennych. W roku 1930 Kamieński wrócił do Polski i rozpoczął pracę w Warsztatach Portowych Marynarki Wojennej w Gdyni przy budowie okrętów, na stanowisku kierownika działu kadłubowego. Pod jego kierunkiem wybudowano wiele jednostek. Między innymi podjęto budowę dużych niszczycieli typu "Grom", którą przerwała wojna. Kamieński uważany jest za jednego z pionierów polskiego budownictwa okrętowego. Po II wojnie światowej powrócił do swego zawodu, pełniąc kierownicze stanowiska w polskim budownictwie okrętowym.

1. Polski słownik biograficzny T.11. Wrocław 1964-1965 s. 529-530

KAPICA MILEWSKI IGNACY WAWRZYNIEC

ur. 1740 r. w Kapicach Starych
zm. 1817 r. w Brzeźnicy k/Brańska

heraldyk, archiwista

Pracując jako zarządca archiwum ziemi bielskiej sporządził uwierzytelnione kopie akt zgromadzonych we wszystkich archiwach Podlasia i części Mazowsza. Najcenniejszą jego pracą jest "Herbarz Ignacego Kapicy Milewskiego. Dopełnienie Niesieckiego" /1870/. Herbarz zawiera łacińskie rejestry ułożone rodzinami w porządku alfabetycznym. Posiada dużą wartość źródłową, ponieważ większość ksiąg sądowych, z których korzystał Kapica Milewski uległa zniszczeniu. Oprócz "Herbarza ..." pozostawił około ośmiu tysięcy arkuszy kopii materiałów archiwalnych zwanych "Kapicjana", a przechowywanych w Archiwum Głównym: Akt Dawnych. Są to kopie ksiąg grodzkich i ziemskich, czasami podkomorskich, od wieku XV do pierwszych lat XIX w. "Kapicjana" stanowią dziś najcenniejszy zbiór źródeł do dziejów Podlasia i północno-wschodniego Mazowsza, gdyż oryginalne źródła uległy zniszczeniu.

1. Grochowska I. Rycerz spod znaku pióra. Kontrasty 1972 nr 2 s. 30. Śladem Sławnych Rodaków
2. Polski słownik biograficzny T.11. Wrocław 1964-1965 s. 628-629

KARPIŃSKI JAN JERZY

ur. 1896 r. w Piotrkowie Trybunalskim
zm. 1965 r. w Warszawie

leśnik, entomolog, długoletni dyrektor
Białowieskiego Parku Narodowego

W 1929 r. objął stanowisko kierownika nadleśnictwa "Rezerwat", na terenie którego zorganizował pierwsze systematyczne badania naukowe nad kornikami. Wyniki badań zadecydowały o tym, że w 1932 r. rezerwat przekształcony został w Park Narodowy w Białowieży. Profesor Karpiński rozwinął jego działalność, zorganizował muzeum przyrodnicze, prowadził prace nad restytucją żubra i niedźwiedzia w Puszczy Białowieskiej. Po II wojnie światowej zajął się odrestaurowaniem Parku Narodowego. Prowadzone przez profesora kierunki badań to: entomologia i ochrona lasu. Zajmował się szeroko zagadnieniami ekologii i przyrodniczych podstaw hodowli lasu. Wykazał szereg nowych dla fauny Puszczy Białowieskiej i Polski gatunków owadów. Jako długoletni dyrektor Białowieskiego Parku Narodowego położył duże zasługi na polu ochrony przyrody. Był autorem ponad siedemdziesięciu publikacji naukowych i opracowań popularnonaukowych, w większości opartych na badaniach przyrody Puszczy Białowieskiej.

1. Ćmak J. Jan Jerzy Karpiński 1896-1965. /Nekr. oraz/ Ważniejsze prace ... dotyczące ochrony przyrody. Chrońmy Przyrodę Ojczyzn 1966 z. 2/3 s. 98-100
2. E.W. Pomnik profesora doktora J.J. Karpińskiego. Sylwan 1973 nr 4 s. 81-83
3. Górny M. 50 lat pracy naukowej prof. dra Jana Jerzego Karpińskiego /oraz/ Wykaz publikacji entomologicznych... Polskie Pismo Entomologiczne Seria B 1965 z. 3/4 s. 313-323

4. Jasiński R. Pamięci Tego, którego imię zawsze zostanie z nami. /Nekr./. Sylwan 1966 nr 6 s. 82-84
5. Koehler W. Prof. dr inż. Jan Jerzy Karpiński /1896-1965/ /Nekr./. Sylwan 1966 nr 6 s. 77-82
6. Okołów Cz. Jan Jerzy Karpiński /1896-1965/. /Nekr./. Rocznik Białostocki 1966 T.7 s. 344-345
7. Prof. dr inż. Jan Jerzy Karpiński /1896-1965/. Łas Polski 1971 nr 21 s. 10-11. Ludzie, którzy rozsławili Białowieżę.

KARWOWSKI ANDRZEJ

ur. 1759 r. w Soliśtówce /Augustowie/ zm. ok. 1831 r. w Warszawie

generał brygady, uczestnik powstania kościuszkowskiego

Kształcił się w Szkole Rycerskiej w Warszawie, następnie służył w wojsku polskim. W okresie Sejmu Wielkiego wystąpił z wojska i osiadł w Soliśtówce. W 1792 r. wyznaczony został przez króla na naczelnika pospolitego ruszenia konnego podlaskiego. Po wybuchu powstania kościuszkowskiego mianowany został przez Kościuszkę generałem majorem na Podlasie. W lipcu 1794 r. rozpoczął ofensywę znad Narwi ku Prusom Wschodnim, odnosząc sukces pod Kolnem i chociaż później poniósł klęskę pod Rajgrodem i Dębnikami i zmuszony został do odwrotu w kierunku na Ostrołękę, to jednak wiązał siły wojsk pruskich. Przeprowadził się przez Narew pod Ostrołękę aby wywołać powstanie na tyłach pruskich. Pod Wizną wojska jego natknęły się na przeważające siły przeciwnika i zostały ostatecznie rozbite. Po upadku powstania wyemigrował do Włoch do Legionów J.H. Dąbrowskiego. Po utworzeniu Królestwa Warszawskiego zgłosił się do służby rządowej i otrzymał

stanowisko nadleśniczego departamentu białostockiego w Dyrekcji Spraw Wewnętrznych. Brał udział w kampaniach napoleońskich 1813 i 1814 r. Po abdykacji Napoleona wrócił do kraju.

1. Polski słownik biograficzny T.12. Wrocław 1966-1967 s. 160-161

KARWOWSKI ANTONI /JOACHIM/

ur. 1736 r. w Będkowie /Grajewskie/
zm. 1821 r. w Szczuczynie

pijar, długoletni rektor Kolegium
Szczuczynskiego

Wstąpił do zakonu pijarów w 1752 r. w Podolińcu. Po ukończeniu nauk humanistycznych w Rzeszowie, filozoficznych w Międzyrzeczu i teologicznych w Krakowie, został nauczycielem w Collegium Nobilium w Warszawie, potem w Wieluniu. W 1766 r. został nauczycielem retoryki w Szczuczynie. Nauczał także przez pięć lat filozofii i teologii. W latach 1772-1775 uczył teologii i prawa kanonicznego w Krakowie. W roku 1775 został rektorem Kolegium Szczuczynskiego, którego mury szkolne opuściło wielu wybitnych ludzi, zasłużonych dla nauki i kultury polskiej jak i Białostoczczyzny. Funkcję tę pełnił aż do śmierci, do roku 1821, z wyjątkiem trzech lat, kiedy piastował stanowisko prowincjała zakonu pijarów.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut", T.6 cz.1. Wwa 1970 s. 588-589

2. Polski słownik biograficzny T.12. Wrocław 1966-1967 s. 161-162
3. Wielka encyklopedia powszechna ilustrowana T.33. Wwa 1903 s. 1014

KARWOWSKI CZESŁAW MARIAN

ur. 1887 r. w Boguszech k. Grajewa
zm. 1963 r. w Warszawie

lekarz

Do Białegostoku przybył w 1919 r. biorąc czynny udział w organizacji służby zdrowia na terenie miasta. Zorganizował Laboratorium Analityczne Ubezpieczalni Społecznej. Jako lekarz szkolny był jednym ze współtwórców Szkoły na Wolnym Powietrzu w Zwierzyńcu, pierwszej tego typu placówki w Polsce. Uczestniczył w organizacji Pogotowia Lekarskiego, kursów dla pielęgniarek, był aktywnym członkiem Polskiego Zrzeszenia Lekarzy, jednym z inicjatorów biblioteki lekarskiej w Białymstoku. Po II wojnie światowej mieszkał i pracował w Warszawie.

1. Dr med. Czesław Karwowski. /Wspomnienia pośmiertne/. Służba Zdrowia 1963 nr 11 s. 2
2. Polski słownik biograficzny T.12. Wrocław 1966-1967 s.162
3. Słobodzianek B. W służbie eskulapa. Kontrasty 1970 nr 10 s. 33-34. Śladem Sławnych Rodaków

KAMECKI JAN

ur. 1903 r. w Suchej k. Żywca
zm. 1977 r. w Warszawie

działacz społeczno-kulturalny,
znawca regionu

Z zawodu był nauczycielem - muzykiem, miał ponad 40-letni staż pracy w szkolnictwie, m.in. w Łomży, Krynkach, Starych Juchach i Elku. Kwalifikacje pedagogiczne uzyskał w 1922 r., a wyższe wykształcenie muzyczne w 1962 r. Z zainteresowań - historyk, działacz społeczny. Dzięki swojej indywidualności stworzył w Starych Juchach ośrodek kultury mazurskiej. Już w 1947 r. założył uniwersytet ludowy, który miał za zadanie kształcenie działaczy kultury oraz integrację i repolonizację mieszkańców Starych Juch i okolic. Realizując program kulturalnej aktywizacji wsi, utworzył pierwsze w województwie wiejskie ognisko muzyczne, zespół racytatorski oraz teatr amatorski. Był inspiratorem wielu przedsięwzięć społecznych i kulturalnych w Starych Juchach. Znałca historii regionu i jego folkloru. Zgromadził pokaźną bibliotekę o tematyce mazurskiej, która dokumentowała polskość Mazur. Jest autorem monografii "Stare Juchy . 500 lat osady", wielu artykułów zamieszczonych w czasopismach, oraz współautorem pracy "Elk. Z dziejów miasta i powiatu". Obok historycznych, przejawiał również zainteresowania etnograficzne. Poznał zwyczaje, obrzędy, kulturę ziemi mazurskiej. Zgromadził wiele melodii, pieśni mazurskich, z których część opublikował w "Literaturze Ludowej".

1. Cichorowicz J. Kawecki J. Słowo na Warmii i Mazurach. Dodatek tygodniowy do Słowa Powszechnego 1970 nr 14 s. 3
2. Dąbrowski W. Jan Kawecki. Kontrasty 1970 nr 11 s. 28-29
3. Jankowerny W. Stary człowiek i wieś. Kamena 1963 nr 23/24 s. 13-14

4. Kamlerowa B. Pasje Jana Kaweckiego. Trybuna Ludu 1959 nr 195 s. 4
5. Okuniewski A. Jan Kawecki - regionalista i społecznik. Słowo Powszechne 1972 nr 76 s. 5
6. Świerad S. Uszły śpiewy z szumem wiatru ... Gazeta Współczesna 1977 nr 80 s. 1,4
7. Wójtowicz K. Stare Juchy. Tygodnik Kulturalny 1965 nr 15 s. 1,7
8. Zmarł Jan Kawecki. /Nekr./. Gazeta Współczesna 1978 nr 4 s. 2

KLUK JAN KRZYSZTOF

ur. 1739 r. w Ciechanowcu
zm. 1796 r. w Ciechanowcu

przyrodnik

Wybitny przyrodnik polski epoki Oświecenia, który naukami przyrodniczymi interesował się od wczesnej młodości. Po ukończeniu nauki w szkołach pijarskich, będąc człowiekiem niezamożnym, wybrał stan duchowny, aby pogłębić swoje zainteresowania i prowadzić badania naukowe. Po ukończeniu seminarium duchownego został proboszczem w Ciechanowcu, gdzie poświęcił się wszechstronnym badaniom flory i fauny, głównie Podlasia i Mazowsza. Był autorem dzieł z zakresu botaniki, zoologii, rolnictwa, leśnictwa, mineralogii, które stanowiły przełom w polskich naukach przyrodniczych i rolniczych XVIII wieku. Najważniejsze prace Kluka to: "Dykcyonarz roślinny" T.1-3 /1786-1788/; "Roślin potrzebnych, pożytecznych ... utrzymanie, rozmnażanie i zażywanie" T.1-3 /1777-1779/; "Zwierząt domowych i dzikich ... historyi naturalnej początki i gospodarstwo" T.1-4 /1779-1780/;

"Botanika dla szkół narodowych" /1785/; "Rzeczy kopalnych... szukanie, poznanie i zażycie" T.1-2 /1781-1782/.

1. Bandomir W.A. Poczet uczonych polskich pionierów nauk matematyczno-przyrodniczych. Wwa 1975 s. 63-64
2. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.5. Wwa 1967 s. 113-116
3. Borówkowa A. Ks. Krzysztof Kluk - wielki przyrodnik polski XVIII stulecia. Życie i Myśl 1969 nr 4 s. 104-110
4. Brzęk G. Krzysztof Kluk. Wwa 1957; Wyd.2 rozsz. i uzup. Lublin 1977
5. Brzęk G. Krzysztof Kluk jako propagator unowocześnienia rolnictwa w Polsce oraz obrońca chłopów przed uciskiem i wyzyskiem. Postępy Nauk Rolniczych 1976 nr 1 s. 127-136
6. Brzęk G. Krzysztof Kluk jako szermierz postępowych idei społecznych polskiego Oświecenia. Annales Universitatis Mariae Curie - Skłodowska. Sectio F. Nauki Filozoficzno-Humanistyczne 1955 s. 49-78
7. Bukowiecki H., Furmanowa M. Krzysztof Kluk /1739-1796/ jako współpracownik Komisji Edukacji Narodowej, botanik i zieleniarz. Farmacja Polska 1973 nr 11 s. 1001-1008
8. Gawłowska J. Jan Krzysztof Kluk, wybitny polski przyrodnik XVIII wieku /1739-1796/. Przyroda Polska 1972 nr 11/12 s. 6
9. Historia nauki polskiej T.6. Wrocław 1974 s. 298
10. Izdebski Z. Ksiądz Krzysztof Kluk - uczonec i działacz społeczny Oświecenia. Kierunki 1974 nr 49 s. 6
11. Krzysztof Kluk - przyrodnik i pisarz rolniczy. Pod red. J. Babicza, W. Grębeckiej, S. Inglota. Wrocław 1976
12. Maciejewski S. Merentibus dla pioniera. Kontrasty 1977 nr 12 s. 41-45
13. Maciejewski S. Merentibus dla pioniera. W: Maciejewski S. Szlachetni pasjonaci. Olsztyn 1978 s. 61-103
14. Mowszowicz J. Krzysztof Kluk - postępowy botanik polski okresu Oświecenia. W związku ze 175-leciem ukazania się dzieła pt. "Roślin potrzebnych, pożytecznych ... utrzymanie, rozmnażanie i zażycie". Problemy 1955 nr 5 s. 344-349

15. Piaskowski J. Krzysztof Kluk /1739-1796/ i jego wkład w rozwój polskiego piśmiennictwa hutniczego. Wiadomości Hutnicze 1964 nr 5 s. 157-161
16. Piaskowski J. Metalurgia w końcu XVIII wieku w świetle dzieła Krzysztofa Kluka "Rzeczy kopalnych osobliwie zdutniejszych szukanie, poznanie i zażycie". Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 1959 nr 2 s. 271-303
17. Polski słownik biograficzny T.13. Wrocław 1967-1968 s. 25-28
18. Romeyko M. Ks. Krzysztof Kluk z Ciechanowca. Tygodnik Powszechny 1973 nr 43 s. 3
19. Róźiewicz J., Wójcik R. Krzysztof Kluk uczonec i praktyk rolniczy. /Sejsja naukowa, Ciechanowiec 19-20 maja 1973/. Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 1973 nr 4 s. 782-790
20. Szymański B. Sejsja naukowa poświęcona Krzysztofowi Klukowi. Sylwan 1973 nr 10 s. 67-70
21. Uszyński K. Krzysztof Kluk. Życie i działalność naukowa. Rocznik Muzeum Rolnictwa w Szreniawie 1970 T.2 s. 53-76
22. Uszyński K. Rad bym kraj ten widzieć uszczęśliwiony. Kontrasty 1973 nr 5 s. 15, 24
23. Uszyński K. Wiedza o ojczystej przyrodzie. Kontrasty 1968 nr 3 s. 42-43

KOBYLIŃSKI KAZIMIERZ

ur. ok. 1817 r.

zm. 1863 r.

dowódca oddziału w powstaniu
styczniowym

Pochodził z drobnej szlachty. Był właścicielem zagrody w Kodeńskim Lesie pod Białymstokiem. Oficer armii rosyjskiej. W kwietniu 1863 r. wstąpił wraz z dwoma synami, zięciem i bratankiem do oddziału partyzanckiego, organizującego się we wsi Sokołdy. W pierwszej potyczce pod Wałkami dowodził kosynierami z oddziału płk O. Duchinińskiego. Następnie na czele jazdy odczytywał ludności manifest Rządu Narodowego, karał szpiegów, napadał na urzędy i komendy wojskowe. W lipcu, połączony z oddziałami Kwapińskiego i F. Góreckiego, walczył w Augustowskim, o stację kolejową w Łapach i Średnicy, następnie w Grodzieńskim pod Markowem, Ihnatkami, Rychłami. Oddział tropiony przez wroga walczył kolejno w Łomżyńskim, Płockim i ponownie na Podlasiu. Kobylński zginął bohatersko w bitwie pod Mienią koło Mińska, śpiesząc na pomoc płk Zielińskiemu. Uważany był za jednego z najlepszych dowódców partyzanckich.

1. Mała encyklopedia wojskowa T.3. Wwa 1970 s. 55
2. Polski słownik biograficzny T.13. Wrocław 1967-1968 s. 169-170

KOLANKOWSKI ANTONI

ur. 1825 r. w Suwałkach

zm. 1881 r. w Suwałkach

poeta

Dorobek literacki poety zawiera się w dwóch zbiorach poezji: "Łzy i uśmiechy" /1870/ oraz "Ostatnie akordy" /1875/. Tłumaczył z rosyjskiego kilka utworów Puszkina i Lermontowa. Był autorem słów do pieśni Moniuszki. Przyjaźnił się z Syrekomlą, co miało wpływ na wiersze poety, wzorującym się na stylu przyjaciela.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.8. Wwa 1969 s. 44
2. Towarnicka J. Do muzyki Moniuszki. Kontrasty 1972 nr 11 s. 28-29. Śladem Sławnych Rodaków
3. Tuwim J. Księga wierszy polskich XIX T.2. Wwa 1954 s. 290-294
4. Zbiór poetów polskich XIX wieku. Ułożył i oprac. P.Hertz. Księga 3. Wwa 1962 s. 210-215

KOLAKOWSKI /KUŁAKOWSKI/ IGNACY

ur. 1800 r. w Suchopolu

zm. 1860 r. w Białymstoku

poeta

Po studiach na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego początkowo zatrudniony w domu Zamoyskich, a od 1823 r. w sądownictwie w Grodnie.

Następnie został dyrektorem gimnazjum w Białymstoku. Interesował się historią Polski. Był członkiem kilku towarzystw naukowych, m.in. Komisji Archeologicznej Wileńskiej, Komitetu Statystycznego Guberni Grodzieńskiej, Towarzystwa Badaczów Starożytności w Kopenhadze, Towarzystwa Geograficznego w Londynie. Posiadał duże zdolności lingwistyczne, znał ponad dziesięć języków obcych. Na łamach czasopism warszawskich, wileńskich i petersburskich publikował wiele utworów oryginalnych oraz tłumaczeń. Pisał sielanki, ballady, poematy, wiersze liryczne i okolicznościowe. Osobno wydane zostały: "Zabawki wierszem" /1824/, poemat "Miłostki Franusi" /1825/ oraz "Wspomnienia Piotrogradu" /1836/.

1. Ballada polska. Oprac. Zgorzeleński Cz. Wrocław 1962 s. 201-202
2. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T. 6. Wwa 1874 s. 323
3. Gerber R. Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831. Słownik biograficzny. Wrocław 1977 s. 96
4. Polski słownik biograficzny T. 13. Wrocław 1967-1968 s. 330-331
5. Sochoń J. Ignacy Kułakowski - zapomniany poeta i pedagog. Białostocki Informator Kulturalny 1979 Maj s. 16-20. Rodowody Białostockie

KONARSKI SZYMON

ur. 1808 r. w Dobkiszkach

zm. 1839 r. w Wilnie

działacz rewolucyjny

Konarski pobierał naukę w Sejnach i Łomży, następnie wstąpił do służby wojskowej. Brał udział w powstaniu

listopadowym, walczył m.in. pod Hajnówką, a po upadku powstania udał się na emigrację. W 1833 r. uczestniczył w nieudanej wyprawie zbrojnej J. Zalińskiego. Zadaniem Konarskiego było podjęcie działań partyzanckich w Augustowskim. Na emigracji był aktywnym działaczem Młodej Polski, propagatorem wyzwolenia narodowego na drodze rewolucji społecznej. Dągał się zniesienia pańszczyzny i poddaństwa chłopów. Po powrocie do kraju w 1835 r. był współorganizatorem Stowarzyszenia Ludu Polskiego oraz spisku o charakterze radykalno-niepodległościowym, który objął Litwę, Białoruś i Ukrainę. Prowadzona na szeroką skalę działalność konspiracyjna zwróciła uwagę władz carskich. Konarski w wyniku przeprowadzonego śledztwa skazany został na karę śmierci.

1. Fajnhauz D. Stoicyzm wielkiego "wichrzyciela". /Szymon Konarski w przeddzień stracenia/. Teki Historyczne 1969-1971 T. 16 s. 117-132
2. Grochowska I. Entuzjasta sprawy narodowej. Kontrasty 1973 nr 5 s. 30-31
3. Konarski Sz. Dziennik z lat 1831-1834. Przygot. do druku B. Łopuszański, A. Smirnow. Wrocław 1973
4. Łukaszewicz W. Szymon Konarski /1808-1839/. Wwa 1948
5. Mościcki H. Szymon Konarski. Wwa 1949. Żywoty Znakomitych Polaków
6. Polski słownik biograficzny T. 13. Wrocław 1967-1968 s. 477-479
7. Wierchowicki M. Charakterystyka działalności wychowanka szkoły sejneńskiej Szymona Konarskiego oraz jego poglądów rewolucyjnych. W: Materiały do dziejów Ziemi Sejneńskiej. Białystok 1963 s. 289-319

KONOPNICKA MARIA

ur. 1842 r. w Suwałkach
zm. 1910 r. we Lwowie

poetka, autorka utworów dla dzieci,
krytyk literacki, działaczka społeczna

Najwybitniejsza poetka okresu realizmu. W różnorodnym dorobku pisarskim Konopnickiej, w którym dominują akcenty patriotyczne i społeczne, największe znaczenie miała twórczość poetycka. Najcenniejsze są liryki o tematyce wiejskiej i ludowej oparte na folklorze oraz nowele o tematyce społecznej. Autorka licznych utworów dla dzieci.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.14. Wwa 1973 s. 330-452
2. Brodzka A. Maria Konopnicka. Wyd.2. Wwa 1964
3. Filipowicz Z. Suwalskie lata Marii Konopnickiej. Wwa 1976
4. Filipowicz Z. Związki Marii Konopnickiej z Suwałkami. Rocznik Białostocki 1972 T.11 s. 211-234
5. Polski słownik biograficzny T.13. Wrocław 1967-1968 s. 576-581
6. Szczepańska-Gołąbek I. Maria Konopnicka 1842-1910. Poradnik bibliograficzny. Wyd.2. Wwa 1965
7. Szypowska M. Konopnicka jakiej nie znamy. Wyd.4. Wwa 1973
8. Śladami życia i twórczości M.Konopnickiej. Szkice historyczno-literackie, wspomnienia, materiały biograficzne. Zebrał i oprac. J. Baculewski. Wwa 1963

KONWA STACH

zm. 1734 lub 1735 r.

bohater ludowy, przywódca Kurpiów

Niewiele jest informacji dotyczących życia Konwy. Data oraz miejsce urodzenia nie są znane. Prawdopodobnie urodził się na wsi kurpiowskiej, gdzieś koło Nowogrodu. Potem mieszkał pod Myszyniec, był ławnikiem sądu bartnego. Brał udział w bitwie pod Kopańskim Mostem pod Myszyniec, kiedy to Kurpiowie rozbili wojska szwedzkie Karola XII. Podczas wojny o tron polski po śmierci Augusta II Sasa, Kurpiowie opowiedzieli się za Stanisławem Leszczyńskim, zwołali pospolite ruszenie przeciwko wojskom rosyjsko-saskim. Do walki doszło pod wsią Jednaczewo k.Łomży, w której obok oddziałów szwedzkich wzięli udział Kurpiowie. W bitwie, która trwała cały dzień, odwagą, męstwem, wielką walecznością i celnością strzałów wyróżnił się Stach Konwa. W bitwie tej Kurpiowie, po zdradzie Szwedów, ponieśli klęskę a Konwa został złapany i skazany na śmierć. Największy i najpopularniejszy bohater kurpiowski do dziś wspominany w gawędach i piosenkach ludowych. Majewski W. w "Polskim słowniku biograficznym" podważa i prostuje wiele informacji dotyczących Stacha Konwy.

1. Chętnik A. Stach Konwa bohater kurpiowski, wielki patriota ziemi łomżyńskiej, pogromca Szwedów, Sasów, Moskali. Z okazji odsłonięcia pomnika 25 czerwca 1922 rodakom opow. ... Wwa 1922 "Gość Puszcząński". Biblioteczka Pogranicza Prus Wschodnich nr 1
2. Ed. Puszcząński rycerz - Stach Konwa. Bohaterska śmierć i zapomniana mogiła. Życie Białostockie 1954 nr 81 s. 6

3. Glabas Z. Stach Konwa - bohater Kurpiów. Nasza Wieś wyd. ABC 1979 nr 21 s. 10. Z Naszych Dziejów
4. Polski słownik biograficzny T.13. Wrocław 1967-1968 s. 609-610

KOTOWSKI PAWEŁ

ur. 1777 r. w Gronostajach k.Łomży
zm. 1849 r. w Warszawie

pijar, pedagog i historyk

Uczył się w szkole pijarów w Łomży, co wpłynęło na decyzję wstąpienia do tego zakonu. Po odbyciu nowicjatu w Drohiczyńie i złożeniu ślubów zakonnych był nauczycielem w szkołach pijarskich w Radzyniu, Warszawie, Radomiu. Ponad dwadzieścia lat pracował w Piotrkowie Trybunalskim. Był to okres wytężonej pracy pedagogicznej i organizacyjnej przy podniesieniu z upadku szkoły i jej rozbudowie. Jako historyk rozpoczął pracę od przekładu na język polski podręcznika "Historii powszechnej" J.M. Schröckha, której część I, od czasów starożytnych do bitwy pod Akcjum, wydana została w 1818 r. Część II i III podręcznika, zawierająca historię średniowieczną i nowożytną pozostała w rękopisie. W pracy swojej przedstawił historię państw Bliskiego Wschodu, obok historii politycznej omawiając kulturę materialną i umysłową. Z myślą o ułatwieniu nauki wydał w 1814 r. "Tablice chronologiczne", w których uwzględnione zostały wydarzenia w krajach azjatyckich i słowiańskich.

1. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T.6. Wwa 1874 s. 415

2. Podręczna encyklopedia kościelna T.21. Wwa 1910 s. 374
3. Polski słownik biograficzny T.14. Wrocław 1968-1969 s. 493-494

KOWALSKI ALFRED WIERUSZ

ur. 1849 r. w Suwałkach
zm. 1915 r. w Monachium

malarz

Studiował malarstwo w Warszawie, Dreźnie i Monachium. W Monachium zdobył uznanie i popularność, dzięki czemu osiadł na stałe w tym mieście. W początkowym okresie twórczości malował sceny rodzajowe z życia polskiej wsi, dworów szlacheckich, małych miasteczek. W późniejszej jego twórczości występują takie motywy jak człowiek, koń, krajobraz, polowanie. Największą popularność zyskały obrazy, w których występował motyw wilka. Był przedstawicielem tzw. "szkoły monachijskiej" malarstwa polskiego.

1. Alfred Wierusz Kowalski 1849-1915. Katalog wystawy. Oprac. wystawy i katalogu J. Zielińska. Fotogr. Z. Biedrzycki. /Wwa 1974/ Muzeum Ziemi Suwalskiej w Suwałkach
2. Dobrowolski T. Nowoczesne malarstwo polskie T.2. Wrocław 1960 s. 182-183
3. Polski słownik biograficzny T.14. Wrocław 1968-1969 s. 537-539
4. Tomalska-Kosińska J. Trzy pokolenia Wierusz - Kowalskich. Gazeta Współczesna 1978 nr 241 s. 6
5. Wielka encyklopedia powszechna PWN T.6. Wwa 1965 s. 119

KOWARSKI FELICJAN SZCZĘSNY

ur. 1890 r. w Starosielcach k. Białego-
stoku

zm. 1948 w Konstancinie k. Warszawy

malarz

Studiował w Szkole Sztuk Pięknych w Odessie /1908-1910/ i w Akademii Petersburskiej /do 1918 r./. W latach 1923-1929 profesor ASP w Krakowie - prowadził katedrę malarstwa dekoracyjnego i monumentalnego, od 1930 r. kierownik katedry malarstwa sztalugowego w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie. Tworzył wielkie kompozycje figuralne, portrety, pejzaże i martwe natury. Zajmował się dekoracją architektoniczną, zwłaszcza malarstwem ściennym, rzeźbą i litografią. Tworzył obrazy "romantyczne", przesycane treścią emocjonalną, działające silnie kolorytem. Cechą charakterystyczną tych obrazów był wielki format i monumentalizm. Najważniejsze dzieła to: "Dolina Będkowska" /około 1927/, "Suche drzewo" /1930/, "Rząd Narodowy" /1937/, projekty polichromii sali Jazdy Polskiej na Wawelu i dekoracji ceramiczno-rzeźbiarskiej Dworca Głównego w Warszawie /1938/, "Uchodźcy" /1942/, Głowa Żydówki /1946/, Elektra /1947/, Proletariatczycy /1948/.

1. Dobrowolski T. Nowoczesne malarstwo polskie T.3. Wrocław 1964 s. 212-219
2. Kowarski. Wstęp J. Bogucki. Oprac. graf. A. Rudziński. Wwa 1956
3. Polski słownik biograficzny T.14. Wrocław 1968-1969 s. 577-579
4. Wallis M. Sztuka polska dwudziestolecie. Wwa 1959 s. 147-151

toż: Wiedza i Życie 1950 s. 998-1006

KOZŁOWSKI WIKTOR

ur. 1791 r. w Lubmagierowicznie
/b. pow. białostocki/

zm. 1858 r. w Chlewiskach

przyrodnik, profesor leśnictwa,
twórca polskiej terminologii łowieckiej

Kształcił się w Białymstoku i Świsłoczy. Studiował botanikę na Wydziale Przyrodniczym Uniwersytetu Wileńskiego, gdzie w 1812 r. otrzymał stopień kandydata filozofii. Brał udział w kampanii napoleońskiej 1812 r. W 1818 roku rozpoczął służbę rządową w Wydziale Leśnictwa przy Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu. Był profesorem w Szkole Szczególnej w Siekiernie. Uczestniczył w powstaniu listopadowym, po upadku którego pozbawiony został praw do służby rządowej. Został dyrektorem lasów ordynacji zamoyskiej. W 1839 r. przyjęty ponownie do służby rządowej, otrzymał nominację na nadleśniczego leśnictwa w Chlewiskach i obowiązki te pełnił do końca życia. Kolekcjonował wszystko, co było związane z lasem. Stworzył "Bibliotekę z drzew leśnych", która obejmowała wszystkie gatunki drzew i krzewów rosnących w Królestwie Polskim. Był to zbiór w postaci książek, reprezentujących każdą inną gatunek drzewa, z którego wykonana była okładka. W środku książki była szufladka, w której znajdowały się tabliczki z przekrojem poprzecznym i ukośnym, nasiona, owoce, liście tego drzewa, z dołączonym opisem botanicznym. W dorobku pisarskim Kozłowskiego najcenniejsze są pozycje słownikowe. W 1822 r. wydał "Pierwsze początki terminologii łowieckiej". Głównym dziełem jest "Słownik leśny, bartny, bursztyniarski i orylski", który był pierwszym opracowaniem tego typu w naszej literaturze. Publikował liczne artykuły fachowe we współczesnych mu czasopismach a przede wszystkim w "Sylwanie".

1. Barański S. Wiktor Kozłowski /1791-1858/ - jego życie i praca. Sylwan 1969 nr 10 s. 79-86
2. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T.6. Wwa 1874 s. 425-426
3. Polski słownik biograficzny T.15. Wrocław 1970 s. 33-34
4. Szymański B. Wiktor Kozłowski w 110 rocznicę Jego zgonu. Sylwan 1969 nr 3 s. 95-98
5. Żabko-Potopowicz A. Karty z dziejów leśnictwa. Sylwan 1979 nr 2 s. 71-75

KRUSZEWSKA IRENA

ur. 1923 r. w Perkach - Bujenkach
/b. pow. łapski/
zm. 1945 r. pod Nadarzycami

chorąży Ludowego Wojska Polskiego

W czasie wojny znalazła się wraz z rodziną na terenie ZSRR. Tam w 1943 r., jako 20-letnia dziewczyna, zgłosiła się do Wojska Polskiego. Skierowana została do Samodzielnego Batalionu Kobiecego im. Emilii Plater, a następnie do Oficerskiej Szkoły Piechoty w Riazaniu. Po otrzymaniu promocji, ze stopniem chorążego, objęła stanowisko dowódcy plutonu moździerzy w 3 Dywizji Piechoty. Szybko przełamała nieufność swoich podkomendnych - mężczyzn, zyskując autorytet i szacunek u żołnierzy, którym imponowała odwagą, wytrwałością, rozsądkiem. Chrzest bojowy przeszła w walkach na przyczółku warecko-magnuszewskim. Brała udział w niesieniu pomocy walczącym powstańcom Warszawy. Walczyła o Warszawę podczas ofensywy styczniowej. Dalejszy szlak bojowy wiódł przez Wał Pomorski. Podczas ostrych i zaciętych walk w rejonie Nadarzyc została śmiertelnie ranna. Zmarła w drodze do szpitala.

Za odwagę i męstwo odznaczona została Krzyżem Walecznych.

1. Drzewiecka S. Wspomnienia o Irenie Kruszeńskiej, chorążym Ludowego Wojska Polskiego /1923-1945/. Kultura i Ty 1966 nr 10 s. 16-18
2. Koszyła Z. Żołnierskim szlakiem. Kontrasty 1973 nr 10 s. 15
3. /Rydłowski J./ J.R. Ppor. Irena Kruszeńska /1923-1945/. Wojsko Ludowe 1967 nr 10 s. 114-115
4. SALTO. Polska rodzina. /O Wacławie, Edwardzie i Irenie Kruszeńskich/. Kultura i Ty 1966 nr 10 s. 19-22

KRZEMIENIEWSKA HELENA JÓZEFA

ur. 1878 r. w Lachowie /b.pow. Kolno/
zm. 1966 r. we Wrocławiu

botanik, mikrobiolog

Studiowała na Wydziale Przyrodniczym Wyższych Kursów Naukowych dla Kobiet im. A. Baranieckiego w Krakowie, a następnie matematykę na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz nauki przyrodnicze, specjalizując się w fizjologii roślin. W 1945 r. doktoryzowała się na UJ i pełniła funkcję kierownika działu mikrobiologii gleby Instytutu Badawczego Leśnictwa w Krakowie. Następnie pracowała na Uniwersytecie Wrocławskim, w Wyższej Szkole Rolniczej i w Instytucie Botaniki PAN. Opublikowała 48 prac z różnych działów mikrobiologii gleby. Prowadziła badania nad śluzowcami, bakteriami i grzybami gleby. Współpracowała ze swoim mężem, również botanikiem i mikrobiologiem. Stworzyła we Wrocławiu własną szkołę fizjologów i mikrobiologów. Miała ścisłe kontakty naukowe z wieloma mikrobiologami na świecie.

1. Gumiński S. Wspomnienie o Helenie Krzemienieckiej. /Nekr. oraz/ Wykaz publikacji ... Acta Societatis Botanicorum Poloniae 1967 nr 3 s. 425-430
2. Kunicki-Goldfinger W. Helena Krzemieniecka 13.III.1878 - 28.V.1966 /Nekr./. Postępy Mikrobiologii 1967 T.6 s. 141-143
3. Kunicki-Goldfinger W. Helena Krzemieniecka 1878-1966 /Nekr./ Acta Microbiologica Polonica 1967 nr 1 s. 3-5
4. Polski słownik biograficzny T.15. Wrocław 1970 s.518-519

KRZYŻANOWSKI ADRIAN

ur. 1788 r. we wsi Dębowo k. Augustowa
zm. 1852 r. w Warszawie

matematyk, historyk, tłumacz

Kształcił się u pijarów w Łomży, następnie nauczał matematyki w szkołach na terenie Królestwa Polskiego. Studiował matematykę i fizykę w Paryżu. Wykładał na Uniwersytecie Warszawskim mechanikę analityczną, algebrę, geometrię analityczną, matematykę elementarną. Najważniejszym dziełem z tego zakresu była "Geometria analityczna linii i powierzchni drugiego rzędu" /1822/. Był prekursorem pozytywizmu w Polsce. W rozprawie p.t. "O popularnym nauczaniu umiejętności" /1842/ zreferował główne tezy A.Comte'a, solidaryzując się z jego poglądami. Swoje liberalne zapatrywania na zagadnienia polityczne i społeczne przedstawił w najważniejszym swoim dziele "Dawna Polska ze stanowiska jej udziału w dziejach postępującej ludzkości" /1844/. Interesował się również astronomią, a szczególnie M.Kopernikiem, poświęcając mu kilka prac.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.5. Wwa 1967 s. 228-230
2. Kosieradzki H. Niósł naukę między lud wiejski. Kontrasty 1972 nr 6 s. 32-33. Śladem Sławnych Rodaków
3. Polski słownik biograficzny T.15. Wrocław 1970 s.594-596
4. Wójcicki K.Wł. Cmentarz Powązkowski pod Warszawą T.2. Wwa 1856 s. 114-118 /wyd. fotooffsetowe 1974/

KULESZA MICHAŁ

ur. 1800 r. w Wilnie
zm. 1863 r. w Białymstoku

malarz, pedagog

Po ukończeniu w 1829 r. Szkoły Sztuk Pięknych przy Uniwersytecie Wileńskim otrzymał dyplom nauczyciela rysunków. Od 1844 r. był nauczycielem rysunków w gimnazjum białostockim, a od maja 1845 r. w Instytucie Szlacheckim dla Panien w Pałacu Branickich. Na stanowisku tym przepracował 20 lat. Przedmiotem jego zainteresowań malarskich był krajobraz. Odbывał wędrowki po Litwie, Polesiu, Wołyniu, Podolu, okolicach Białegostoku, utrwalając w szkicach widoki miast, zamków obronnych i twierdz, starych pałaców, dworów, kościołów. W 1850 r. wydał w Paryżu własnym nakładem swoje widoki p.t. "Teki Michała Kuleszy, zbiór widoków krajowych malowanych z natury".

1. Polski słownik biograficzny T.16. Wrocław 1971 s.147-148
2. Rosińska-Derwojed A. Z twórczości malarza białostockiego Michała Kuleszy. Rocznik Białostocki 1961 T.1 s. 255-271

KULESZA RYSZARD

ur. 1923 r. w Hajnówce

zm. 1945 r. pod Alt-Reetz /NRD/

podporucznik, bohater Ludowego
Wojska Polskiego

Żołnierz Ludowego Wojska Polskiego, którego szlak bojowy wiódł od obozu w Sielcach nad Oką do Odry. Był dowódcą zwiadu 5 pułku piechoty 2 Dywizji Piechoty im. H. Dąbrowskiego. Wsławił się wieloma akcjami zwiadowczymi, które cechowała śmiałość, odwaga, brawura, szczególnie w czasie walk o Wał Pomorski. Oprócz działań rozpoznawczych brał czynny udział w atakach na ważne obiekty i punkty oporu nieprzyjaciela. Podczas jednego z takich ataków w rejonie Starej Odry pod Alt-Reetz zginął, idąc na czele tyraliery swego plutonu.

1. Kesztyła Z. Dowódca zwiadu. Kontrasty 1971 nr 10 s.32-33
2. Kesztyła Z. Podporucznik Ryszard Kulesza - bohater Ludowego Wojska Polskiego. Rocznik Białostocki 1976 T.13 s. 350-356
3. Kesztyła Z. Żołnierskim szlakiem. Kontrasty 1973 nr 10 s. 15
4. /Łossowski P./ P.t. Ppor. Ryszard Kulesza /1923-1945/. Wojsko Ludowe 1964 nr 4 s. 80-81
5. Margules J. Podporucznik Ryszard Kulesza. W: Margules J. Piechurzy kołobrzeskiej piątki. Z dziejów 5 Kołobrzeskiego Pułku Piechoty. Wwa 1967 s. 119-154
6. Margules J. Zwiadowczym szlakiem podporucznika Kuleszy. Wwa: Wojsk.Inst.Hist. 1965. Na prawach rękopisu. Toż: Wojsko Ludowe 1965 nr 11 s. 64-73
7. Zarembina A. U progu wolności. Gazeta Współczesna 1978 nr 105 s. 4

KUNDZICZ EDWARD /KRWAWNICKI JÓZEF/

ur. 1889 r. w Michałowie

zm. 1921 r. koło Nowoświęcian

tkacz, działacz polskiego ruchu
robotniczego, uczestnik Rewolucji
Październikowej

Do roku 1908 pracował jako tkacz w Michałowie. W 1905 r. wstąpił do Narodowego Związku Robotniczego. Władze carskie aresztowały go w Michałowie i zesłały do guberni órenburskiej. Zbiegł z zesłania i pracował jako robotnik w Łodzi i Częstochowie. Ponownie aresztowano go w Łodzi i wywieziono w głąb Rosji. W czasie pobytu w więzieniu zetknął się z działaczami Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy. Rewolucja Październikowa przyniosła mu wolność. Został członkiem Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej Rosji /bolszewików/ i Gwardii Narodowej. Uczestniczył w walkach Armii Czerwonej. W maju 1919 r. Centralny Komitet Wykonawczy Komunistycznej Partii Robotniczej Polski w Rosji skierował go do pracy partyjnej w Białymstoku. Był współzałożycielem organizacji KPRP w Białymstoku, Michałowie, Grodnie, Wołkowysku. Z ramienia chrześcijańskich związków zawodowych kandydował w wyborach do rady miejskiej w Białymstoku. Jako radny na posiedzeniu rady miejskiej ogłosił deklarację komunistyczną, po czym złożył mandat radnego. W sierpniu 1920 r. pracował w Wydziale Pracy Tymczasowego Komitetu Rewolucyjnego Polski w Białymstoku. W styczniu 1921 r. został skrytobójczo zamordowany w pobliżu stacji Nowoświęciany /woj. wileński/.

1. Księga Polaków uczestników Rewolucji Październikowej 1917-1920. Biografie. Wwa 1967 s. 460
2. Polski słownik biograficzny T.16. Wrocław 1971 s. 184-185

3. Świerad S. Zyciorysy walką pisane. Gazeta Współczesna 1977 nr 211 s. 5

LACHOWICZ FELIKS

ur. 1804 r. w Wysokiem Litewskiem
zm. 1878 r. w Żytomierzu

organizator literackich związków
młodzieżowych, zesłaniec

Uczeń białostockiego gimnazjum w latach 1818-1822. W roku szkolnym 1820/21 pod kierownictwem filarety M. Rukiewicza założył Towarzystwo Zgodnych Braci, które miało charakter filarecki. W 1823 r. zostało ono przemianowane na Towarzystwo Zorzan, którego naczelnikiem został Lachowicz. Działalność Towarzystwa została przerwana w 1825 r. Podczas śledztwa Lachowicz, nie chcąc obciążać nikogo z członków, wziął na siebie całą odpowiedzialność za organizację. Skazany został na 6 miesięcy twierdzy a następnie na przymusową służbę wojskową.

1. Gilejko B. "Zorzanie" i inni. Kontrasty 1972 nr 7 s. 32-34 Śladem Sławnych Rodaków
2. Kamiński A. Polskie związki młodzieży /1804-1831/. Wwa 1963 s. 502-510
3. Mościcki H. Młodzież litewska i dekabryści. W: Mościcki H. Pod znakiem Orła i Półgoni. Wyd. 2. zmien. Lwów 1923 s. 127-157
4. Polski słownik biograficzny T. 16. Wrocław 1971 s. 399

LENTECKI ANTONI

ur. ok. 1782 r.
zm. 1822 r. w Suwałkach

drukarz

Od 1810 r. prowadził Drukarnię Prefekturalną w Płocku, założoną przez Rajmunda Rembielińskiego. Drukował głównie druki urzędowe, m.in. "Dziennik Departamentowy Płocki". Z końcem 1811 r. przeniósł się do Łomży i założył w tym mieście pierwszą drukarnię. Wychodził tam "Dziennik Departamentowy Łomżyński", "Dziennik Województwa Augustowskiego" a także druki masonskie Łomżyńskiej i białostockiej. W 1819 r. Lentecki wyjechał do Suwałk, dokąd przeniesiono siedzibę władz województwa augustowskiego. Założył tu również pierwszą drukarnię. Tłoczył druki urzędowe, m.in. "Dziennik Urzędowy Województwa Augustowskiego", druki białostockiej Łomżyńskiej. Po jego śmierci drukarnię objął brat Józef Wojciech Lentecki.

1. Filipowicz Z. Z dziejów drukarstwa. Gazeta Współczesna 1980 wyd. A nr 128 s. 3
2. Słownik pracowników książki polskiej. Wwa 1972 s. 506
3. Wędzki A. Kultura i nauka na Suwalszczyźnie w XIX stuleciu. W: Studia i materiały do dziejów Suwalszczyzny. Białystok 1965 s. 244

LEŚNIEWSKI PAWEŁ EUSTACHY

ur. 1794 r. w Cieciorzach pod Zambrowem
zm. 1855 r. w Warszawie

pedagog, pisarz, przyrodnik

Po ukończeniu szkoły pijarskiej w Opolu wstąpił do tegoż zgromadzenia. Był nauczycielem w szkołach pijarskich. Wystąpiwszy ze zgromadzenia w 1818 r., został nauczycielem w Sejnach /3 lata/ a następnie w szkołach w Łęczycy, Kaliszu i Białej Poddłaskiej. W roku 1833-1834 redagował w Warszawie "Pamiętnik Rolniczo-Technologiczny". Głównym źródłem jego utrzymania była praca pisarska. Publikował na dość różnorodne tematy. Najwięcej i najwartościowsze prace pozostawił z zakresu gospodarki rolnej i nauk przyrodniczych. Były to podręczniki oryginalne albo tłumaczenia i prze-róbki. Był autorem podręcznika "Rybacktwo krajowe" /1837/, który przez długie lata stanowił jedyne kompendium wiedzy o rybactwie. Publikował również prace z zakresu pszczelarstwa, hodowli, uprawy roli, leśnictwa. Z zakresu nauk przyrodniczych tłumaczył i opracowywał podręczniki obce. Poza tym pisywał utwory powieściowe i opowiadania o treści dydaktyczno-moralizującej. Napisał również podręcznik dobrego wychowania p.t. "Wychowanie XIX wieku" /1844/, stanowiący do dziś cenny dokument obyczajów owych czasów.

1. Encyklopedia powszechna S.Orgelbranda T.7. Wwa 1874 s. 142-143
2. Polski słownik biograficzny T.17. Wrocław 1972 s. 176
3. Wójcicki K.Wł. Cmentarz Powązkowski pod Warszawą T.2. Wwa 1856 s. 69-71 /wyd. fotooffsetowe 1974/

LITYŃSKI ALFRED

ur. 1880 r. w Bligradzie /Besarabia/
zm. 1945 r. w okolicach Smoleńska

hydrobiolog, organizator i kierownik
Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach

W latach 1899-1901 studiował na wydziale matematyczno-przyrodniczym uniwersytetu w Dorpacie. Jako przewodniczący postępowej organizacji młodzieżowej "Ognisko" przyczynił się do zorganizowania w 1901 r. strajku studenckiego, za który został usunięty z uczelni i osadzony w 1902 r. w więzieniu. W latach 1905-1906 kontynuował studia przyrodnicze w Krakowie. Tu również uzyskał doktorat. W okresie tym działał jako członek PPS-Lewicy i był jednym z redaktorów "Myśli Socjalistycznej". W latach 1908-1920 był nauczycielem szkół średnich w Zakopanem i Lublinie. W Zakopanem prowadził badania fauny jezior tatrzańskich. Później kontynuował badania hydrobiologiczne oraz rybackie na wodach Pojezierza Lubelsko-Siedleckiego i Łęczycko-Włodawskiego. W 1920 r. z ramienia Instytutu Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego zorganizował Stację Hydrobiologiczną nad jeziorem Wigry i kierował tą stacją do roku 1939, stawiając ją na wysokim poziomie europejskim. Lityński należał do najwybitniejszych hydrobiologów polskich. Szczególne zasługi położył dla rozwoju limnologii. Jemu zawdzięczamy pierwsze w Polsce wszechstronne opracowanie fauny planktonowej jeziora Wigry. Zajmował się też rybami łososiowatymi jeziora Suwalszczyzny, szczególnie sieję i sielawą. Proponował utworzenie rezerwatu przyrody na terenie jeziora Wigry. Był założycielem i redaktorem czasopisma "Prace Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach", przekształconego później w "Archiwum Hydrobiologii i Rybactwa". Do 1939 r. ukazało się 12 tomów tego wydawnictwa. Był autorem pierwszego i jedyne dotychczas

w Polsce podręcznika hydrobiologii.

1. Borowski B. Doc. Alfred Lityński i jego dzieło. W: Jezioro Wigry kolebka hydrobiologii polskiej. Pod red. B.Czeczugi Białystok 1979 s. 7-12
2. Cabejszek I. Alfred Lityński. Wielki polski hydrobiolog. Problemy 1968 nr 3 s. 172-174. Sylwetki Polekich Uczonych.
3. Cabejszek I. Alfred Lityński organizator polskiej hydrobiologii. Kosmos Seria A 1968 z.3 s. 237-239
4. Gieysztor M. Alfred Lityński. Wspomnienie pośmiertelne /oraz/ Wykaz prac ... Polskie Archiwum Hydrobiologii 1963 T.11 s. 7-14
5. Pawłowski L.K. Życiorys Alfreda Lityńskiego. W: Lityński A. Hydrobiologia ogólna. Wwa 1952 s. 9-20
6. Polski słownik biograficzny T.17. Wrocław 1972 s. 495-497

LUŚTYCH JAN

ur. 1833 r. w Małych Zawadach
/b. pow. Olecko/
zm. 1901 r. w Małych Zawadach

poeta ludowy

Jeden z płodniejszych ludowych poetów mazurskich pochodzenia chłopskiego. Od 1865 r. zamieszczał swoje wiersze w pismach redagowanych przez Marcina Giersza, w "Kalendarzu Królewsko-Pruskim Ewangelickim" i "Gazecie Leckiej". Tematyka wierszy Luśtycha jest bardzo różnorodna; od religijnej, moralizatorskiej i obyczajowej po wiersze mówiące o krzywdzie i nędzy chłopów. W wierszach swoich występował w obronie języka polskiego.

1. Oracki T. Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla. Wwa 1963 s. 175
2. Poezja ludowa Warmii i Mazur. Antologia. Wybrał i oprac. T. Oracki. Wwa 1957 s. 55
3. Polski słownik biograficzny T.18. Wrocław 1973 s. 136

ŁOPUSZYŃSKI WACŁAW MARIAN

ur. 1856 r. w Tykocinie
zm. 1929 r. w Murowanej Goślinie
pod Poznaniem

inżynier komunikacji, konstruktor
parowozów

Gimnazjum ukończył w Łomży a Instytut Inżynierów Komunikacji w Petersburgu. Od 1882 r. pracował w kolejnictwie rosyjskim, gdzie pełnił szereg odpowiedzialnych i kierowniczych funkcji. W latach 1890-1919 skonstruował wiele typów parowozów. Z tego okresu pochodzą jego najlepsze projekty parowozów towarowych, osobowych, pośpiesznych, przyjęte następnie jako typowe na rosyjskich kolejach. Z zakresu projektowania i użytkowania parowozów opublikował ponad 60 prac i artykułów. W tym czasie należał do najwybitniejszych inżynierów pracujących w rosyjskim kolejnictwie, a wyniki jego działalności jako konstruktora były poważnym wkładem do rozwoju nauki i techniki transportu kolejowego. Parowozy jego konstrukcji produkowano również w ZSRR oraz w Polsce. Po powrocie do kraju w 1920 r. nadal pracował w kolejnictwie. Pod kierownictwem lub przy współudziale Łopuszyńskiego powstały wszystkie projekty pierwszych polskich parowozów tego okresu, produkowanych następnie w fabrykach lokomotyw w Chrzanowie, Warszawie, Poznaniu.

1. Polski słownik biograficzny T.18. Wrocław 1972 s. 421-422

ŁOWICKI MACIEJ

ur. 1816 r. w Waśkach /b.pow. Hajnówka/
zm. 1900 r. w Nurczyku /b.pow. Siemiatycze/

lekarz, działacz spiskowy, zesłaniec

Po ukończeniu gimnazjum w Białymstoku studiował medycynę na Akademii Medyczno-Chirurgicznej w Wilnie. W 1839 r. otrzymał dyplom lekarza. W trakcie studiów związał się z konspiracją studencką. Do spisku Szymona Konarskiego nie przystąpił ale był wtajemniczony w jego sprawy i przechowywał wiele dokumentów spiskowych. Tego okresu dotyczy pamiętnik Łowickiego p.t. "Duch Akademii Wileńskiej. Z czasów Szymona Konarskiego pamiętnik ucznia Wileńskiej Akademii Medyczno-Chirurgicznej M. Łowickiego" /1925/. W roku 1840, w związku z wykryciem jego roli w spisku wileńskim, został aresztowany i zesłany na Syberię. Na zesłaniu pracował naukowo, a wyniki swoich prac publikował w czasopiśmie polskich i rosyjskich, m.in. "Zarysy Syberii" w Przeglądzie Naukowym w 1844 r. Był autorem kilku prac z dziedziny medycyny oraz literatury. Pozostawił po sobie nie wydane "Listy ze Wschodniej Syberii". W 1858 r. w wyniku amnestii, po 17 latach pobytu na Syberii, powrócił do kraju. Początkowo pracował jako lekarz w Kownie a następnie w Białymstoku. Po przejściu na emeryturę w 1865 r. osiadł w swoim majątku w Nurczyku, gdzie znany był z działalności filantropijnej.

1. Polski słownik biograficzny T.18. Wrocław 1973 s. 445-446
2. Stocki E. Udział lekarzy wileńskich w spisku Konarskiego. Wiadomości Lekarskie 1962 z.21 s. 1581-1590

MACIEJ Z KRAJNY

ur. w XV wieku
zm. między 1546 a 1550 r.

lekarz, humanista

Pochodził z plebejskiej rodziny z Krajny /płn. Wielkopolska/. W 1505 r. uzyskał stopień magistra sztuk wyzwolonych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Następnie studiował medycynę we Włoszech. W Polsce szybko zyskał uznanie jako lekarz, czego wyrazem była jego nobilitacja. Około 1520 r. dostał od króla majątek Buzuny pod Surazem, a następnie ziemie po obu stronach Narwi. W 1524 r. na stałe osiadł na Podlasiu. Zajął się kolonizacją i gospodarką na roli. Założył kilka wsi, m.in. Doktorce, Strablę, Łapcie. Strabla stała się głównym ośrodkiem majątności a dwór rezydencją Macieja z Krajny. Był bibliofilem, zgromadził jedną z największych bibliotek prywatnych w tej epoce. W zbiorach, które odzwierciedlały zainteresowania humanistyczne, znajdowały się dzieła z zakresu medycyny, astronomii, prawa, filozofii, literatury klasycznej greckiej i rzymskiej. Maciej z Krajny był jednym z najwybitniejszych przedstawicieli wczesnego renesansu na Podlasiu.

1. Polski słownik biograficzny T.19. Wrocław 1974 s. 21-22
2. Wiśniewski J. Zapomniany podlaski humanista. Kontrasty 1973 nr 7 s. 32. Śladem Sławnych Rodaków

MAJEWSKI WALENTY SKOROCHÓD

ur. 1764 r. w Skorochodach Guzach
k. Goniądz
zm. 1835 r. w Warszawie

archiwista, sanskrytolog, badacz
starożytności słowiańskich

Urodził się w zubożałej rodzinie szlacheckiej.

Uczył się w Collegium Nobilium w Warszawie. Następnie kształcił się sam, doskonaląc znajomość języków obcych. Pracował w palestrze, był urzędnikiem. Brał udział w powstaniu kościuszkowskim. Po rozbiorach utrzymywał się z pracy nauczycielskiej. W 1800 r. został archiwistą odesłanego z Petersburga Archiwum Metryk Koronnych. Po utworzeniu Księstwa Warszawskiego podjął starania o zorganizowanie archiwum centralnego. W 1808 r. powołane zostało Archiwum Ogólne Krajowe, którego został kierownikiem. W 1809 roku przyjęto go do Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Na posiedzeniach Towarzystwa przedstawiał swoje prace dotyczące archiwum, badań starożytnych dziejów Słowian i innych ludów. Prace z zakresu początków dziejów ludzkości były prowadzone w sposób dyletancki i budziły krytykę. Napisał pierwsze polskie kompendium gramatyki sanskryckiej. Tłumaczył teksty sanskryckie, prowadził badania porównawcze z zakresu sanskrytu i języka polskiego. Uważany był za specjalistę w tej dziedzinie. Współczesna nauka krytycznie ocenia jego działalność jako sanskrytologa, zarzucając brak podstaw naukowych w prowadzonych badaniach.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.5.
Wwa 1967 s. 294-296
2. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T.7. Wwa 1874
s. 313
3. Mencel T. Walenty Skorochód Majewski i jego memoriał
o Archiwum Krajowym w Warszawie z r. 1807. Archeion 1958

T.29 s. 13-27

4. Polski słownik biograficzny T.19. Wrocław 1974 s. 195-197
5. Wójcicki K.Wł. Cmentarz Powązkowski pod Warszawą T.1.
Wwa 1855 s. 84-88, 250-254. /wyd. fotooffsetowe 1974/

MALECKI HIERONIM

ur. ok. 1526/1527 r. w Krakowie
zm. 1583 r. w Ełku

wydawca, tłumacz, pastor

Był synem drukarza Jana Maleckiego. Studiował w Królewcu, ale z powodu trudnych warunków materialnych naukę przerwał. W latach 1546-1552 był rektorem szkoły polskiej w Ełku. Pomagał ojcu przy organizacji drukarni w Ełku, której był współwłaścicielem. W latach 1559-1574 skupił się na działalności przekładowej i adaptacyjnej obcych utworów na język polski. Głównie była to literatura wyznaniowa, luterkańskie teksty religijne. Największą popularność zdobył przekład "Postylli domowej" M.Lutra. W przekładzie tym Malecki posłużył się piękną polszczyzną. Poprzez swoje wydawnictwa przyczynił się do utrwalania polskości ludu mazurskiego. W 1563r. został mianowany korektorem oraz tłumaczem i cenzorem drukarni książkowej prowadzonej przez J. Daubmana w Królewcu. Próbował wspólnie z Radomskim opracować słownik łacińsko-niemiecko-polski, w czym ubiegł go kto inny. W 1563 r. wydał w języku łacińskim i niemieckim pracę ojca o wierzeniach dawnych Prusów i Litwinów. Od 1565 r. był pastorem w Pisanicy a po śmierci ojca w 1567 r. objął urząd pastora a potem superintendenta w Ełku.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.2.
Wwa 1964 s. 502-503

2. Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku T.4. Pomorze
Oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa. Wrocław 1962
s. 236-241
3. Oracki T. Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla.
Wwa 1963 s. 183
4. Polski słownik biograficzny T.19. Wrocław 1974 s.295-297
5. Słownik pracowników książki polskiej. Wwa 1972 s. 557

MALECKI JAN

ur. ok. 1490 r. w Sączu lub koło Sącza
/w Malcu?/
zm. 1567 r. w Elku

drukarz, wydawca, tłumacz, pastor

W latach dwudziestych XVI wieku pracował w Krakowie jako drukarz u Unglera i Wietora. Z Krakowa przeniósł się do Pułtuska, gdzie założył własną drukarnię. W 1536 r. zachęcony "nowinkami religijnymi" wyemigrował do Prus Książęcych pod opiekę luterańskiego biskupa pomezańskiego P. Speratusa, za poparciem którego został pastorem i superintendentem w Elku. W 1544 r. otrzymał od księcia Albrechta majątek Regielnicę pod Elkiem. W 1546 r. założył w Elku pierwszą szkołę średnią, która promieniowała na polskie skupiska mazurskie. Podjął, zakończoną niepowodzeniem, rywalizację z J.Seklucjanem o wydanie katechizmu i "Nowego Testamentu" w języku polskim i we własnym przekładzie. Drukował w 1558 r. dzieło antytrynitarskie Piotra z Goniądza. Wydrukował katechizm większy w języku polskim, na druk którego zaciągnął pożyczkę. Wobec braku pomocy finansowej ze strony ks. Albrechta, zmuszony został sprzedać drukarnię. W ostatnich latach życia poświęcił się wyłącznie działalności duszpasterskiej. Największą zasługą Maleckiego były jego prace nad językiem polskim.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.3.
Wwa 1965 s. 201-205
2. Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku T.4. Pomorze.
Oprac. A. Kawecka-Gryczowa, K. Korotajowa. Wrocław 1962
s. 241-264
3. Encyklopedia wiedzy o książce. Wrocław 1971 s. 1453
4. Kawecki J., Roman B. Elk. Z dziejów miasta i powiatu.
Olsztyn 1970 s. 90-92
5. Kraśko R. Żywot pocziwy Jana z Sącza Sądeckiego - Maleckiego. W: Kraśko R. Z teki szperacza. Lublin 1967 s. 65-70
6. Polski słownik biograficzny T.19. Wrocław 1974 s. 297
7. Słownik pracowników książki polskiej. Wwa 1972 s. 556-557

MERECKI HENRYK

ur. 1924 r. w Niemcowiźnie /b.pow.
Suwałki/
zm. 1945 r. w Niemcowiźnie

partyzant, oficer Wojska Polskiego

W 1940 r. Merecki został członkiem Ruchu Oporu, gromadził broń i rozpowszechniał ulotki antyfaszystowskie. W styczniu 1944 r. wstąpił do partyzanckiego oddziału Armii Krajowej. Od czerwca 1944 r. był wywiadowcą radzieckiego desantu spadochronowego wojsk III Frontu Białoruskiego. W listopadzie 1944 r. został dowódcą grupy wywiadowczo - spadochronowej, która działała na zapleczu armii niemieckiej na terenie Puszczy Boreckiej, dostarczając cennych materiałów wojskowych dotyczących obrony Niemców w Prusach Wschodnich. Zginął 30 czerwca 1945 r. z rąk bandy WIN-u.

1. Gołdap. Z dziejów miasta i powiatu. Olsztyn 1971
s. 115-117

2. Omiljanowicz A. Walka podziemna z okupantem hitlerowskim na Suwalszczyźnie w latach 1939-1944. W: Studia i materiały do dziejów Suwalszczyzny. Białystok 1965 s. 413-419
3. Omiljanowicz A. Wyrok. Olsztyn 1961
4. Omiljanowicz A. Ziemia Białostocka przypomina. Lublin 1965 s. 137-138

MICHELIS JAKUB FELIKS

data urodzenia nie jest znana
zm. 1820 r. w Białymstoku

lekarz, założyciel Instytutu Położniczego w Białymstoku

Data urodzenia Michelisa nie jest znana. Wiadomo, że zanim przybył do Białegostoku, przebywał w Warszawie i Petersburgu, doskonalić się w sztuce lekarskiej. Do Białegostoku sprowadzony został około 1760 roku jako lekarz nadworny Izabelli Branickiej. W czasie rządów pruskich był pierwszym asesorem chirurgii Deputacji Lekarskiej i Kamery Sanitarnej w Białymstoku. Później za rządów rosyjskich mianowany został członkiem Białostockiego Wydziału Lekarskiego. Największą zasługą Michelisa było założenie w 1806 r. Instytutu Akuszerii, którego był dyrektorem i wykładowcą. Szkoła odegrała dużą rolę w krzewieniu oświaty sanitarnej na Białostocczyźnie. Stan zdrowotny ludności oraz sanitarny miasta w tym okresie był bardzo niski. Poprzez swoje wychowanki z Instytutu Michelis docierał do wsi i miasteczek, niosąc pomoc lekarską i oświatę sanitarną. Był autorem nie tylko podręczników dla akuszerok ale i prac popularnych dla szerokiego ogółu. Pierwszą, ale i najważniejszą pracą była "Krótka rozprawa dla akuszerok na prowincjach" /Supraśl 1800/.

Dr Michelis to nie tylko lekarz i pedagog, ale także działacz społeczny i państwowy. W 1812 r. został mianowany członkiem Muncypalności, tj. Rady Miejskiej miasta Białegostoku. Pełnił odpowiedzialną funkcję komendanta straży zwanej oddziałem policyjnym. Do jego obowiązków należało czuwanie nad porządkiem publicznym, egzekucje rozporządzeń rządowych i wyroków sądowych, zdrowotność i szpitale, kontrola ruchu ludności, konserwacja dróg itd.

1. Koszytyła Z. Dr Michelis jakiego nie znamy. Gazeta Białostocka 1960 nr 14 s. 5
2. Michałak W. Dr med. Jakub Feliks Michelis położnik białostocki. Rocznik Akademii Medycznej. Białystok 1955 s. 145-150
3. Sobaniec S. Jakub Feliks Michelis - lekarz, pedagog i działacz społeczny. Gazeta Białostocka 1958 nr 57 s.5, nr 63 s. 6

MIKLASZEWSKI SŁAWOMIR

ur. 1874 r. w Augustowie
zm. 1949 r. w Iłży

gleboznawca

Wybitny gleboznawca, stworzył podwaliny gleboznawstwa w Polsce. W 1901 r. założył pierwszą Pracownię Gleboznawstwa przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie i jako pierwszy prowadził badania gleb Polski na szeroką skalę. Rozwinął kartografię gleb, opracował pierwszą mapę gleb całej Polski. W 1908 r. został członkiem Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, a od 1919 r. profesorem gleboznawstwa na Politechnice Warszawskiej. W 1925 r. założył czasopismo "Doświadczałnictwo Rolnicze". Był współzałożycielem

Międzynarodowego Towarzystwa Gleboznawczego. Oprócz wszechstronnych badań gleboznawczych w Polsce, prowadził badania w Algierii i południowo-zachodniej Europie. Autor wielu rozpraw naukowych, m.in. "Gleby Polski", "Zarys nauki o glebie", "Gleba, jej powstanie, rodzaje i właściwości".

1. Mała encyklopedia rolnicza. Wwa 1963 s. 405
2. Polski słownik biograficzny T.21. Wrocław 1976 s. 64-65
3. Staniewicz L. Sławomir Miklaszewski /1874-1949/. Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 1949 s. 193-202
4. Wielka encyklopedia powszechna PWN T.7. Wwa 1966 s. 305

MILLER SALOMON

ur. 1889 r. w Knyszynie
zm. 1937 r. w ZSRR

działacz ruchu robotniczego

Od trzynastego roku życia pracował jako robotnik w białostockich garbarniach. Uczestniczył w oddziałach samoobrony w czasie pogromu Żydów w sierpniu 1905 r. w Białymstoku. Przybywszy do Rosji, po rewolucji lutowej 1917 r. został żołnierzem Armii Czerwonej. Walczył w 1918 r. na froncie zachodnim, a następnie z kontrrewolucją. W 1920 r. rozpoczął nielegalną działalność rewolucyjną na terenie Wilna a później Mińska, gdzie stał na czele nielegalnego Komitetu Komunistycznej Partii Litwy i Białorusi. Skierowany latem 1921 r. do pracy w Komunistycznej Partii Robotniczej Polski, został w 1922 r. sekretarzem Białostockiego Komitetu Okręgowego. Należał do inicjatorów utworzenia Komunistycznej Partii Zachodniej Białorusi. Był aktywnym jej działaczem. Jednocześnie był członkiem Komunistycznej Partii

Polski. Brał udział w jej zjazdach, reprezentował okręg białostocki na II Zjeździe KPP. Od 1928 r. przedstawiciel Komunistycznej Partii Zachodniej Białorusi w Komitecie Wykonawczym Międzynarodówki Komunistycznej. Kierownik Sekretariatu Krajowego KC KPZB w latach 1931-1932.

1. Bergman S. Towarzysz Miller /"Szłomka"/ w 75 rocznicę urodzin. Gazeta Białostocka 1964 nr 103 s. 6-7
2. Księga Polaków uczestników Rewolucji Październikowej 1917-1920. Biografie. Wwa 1967 s. 5
3. Polski słownik biograficzny T.21. Wrocław 1976 s. 230-231

MINKIEWICZ ROMUALD

ur. 1878 r. w Suwałkach
zm. 1944 r. w Warszawie

zoolog, działacz społeczno-polityczny,
literat

W latach 1905-1926 pracował naukowo w stacjach morskich w Roscoff, Villefranche, Monaco. Od 1919 r. kierownik Zakładu Biologii Ogólnej w Instytucie Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego. Był współorganizatorem Stacji Hydrobiologicznej na Wigrach. Badał faunę jezior suwalskich. Członek PPS w latach 1918-1919, współredaktor "Robotnika". Autor prac naukowych i popularnonaukowych z dziedziny hydrobiologii, fizjologii, neurofizjologii, etologii owadów. Również autor szkiców literackich, dramatów, wierszy. Założyciel ateistycznego Związku Myśli Wolnej.

1. Lipski J.J. Warszawscy "Pustelnicy" i "Bywalczy" T.2. Wwa 1973 s. 212-213

2. Polski słownik biograficzny T.21. Wrocław 1976 s. 295-297
3. Tomaszewski Z. Romuald Minkiewicz 1878-1944. Rocznik Wolnej Myśli, 1963/1964 s. 244-249
4. Tomaszewski Z. Wolnomysłicielstwo Romualda Minkiewicza /1878-1944/ /oraz/ Wykaz ważniejszych publikacji ... Euromer 1963 nr 4 s. 128-149
5. Zbiór poetów polskich XIX w. T.5. Wwa 1967 s. 108-111

MIRYS SYLWESTER AUGUST /AUGUSTYN/

ur. 1700 r. we Francji
zm. 1790 r. w Białymstoku

malarz

Był synem emigranta szkockiego. Studiował malarstwo w Paryżu i Rzymie. Do Polski sprowadził go około 1730 r. J.S. Jabłonowski. Przebywał w Gdańsku i w Warszawie. W 1752r. przeszedł na służbę hetmana wielkiego koronnego Jana Klemensa Branickiego. W Białymstoku wykonywał malowidła dekoracyjne, ściennie dla "Wersalu Podlaskiego". Był twórcą kilku fresków w Pałacu Branickich. Malował obrazy o treści religijnej, pejzaże, sceny rodzajowe. Wyróżniał się jako twórca świetnych portretów i autoportretów. Powstały m.in. liczne portrety J.K. Branickiego i jego żony Izabelli.

1. Cywoniuk J. Sylwester Mirys - białostocki malarz XVIII wieku. Życie Białostockie 1955 nr 96 s. 6
2. Polski słownik biograficzny T.21. Wrocław 1976 s.354-355
3. Szymański S. Sylwester August Mirys. Wrocław 1964
4. Szymański S. Uwagi S.A. Mirysa o medycynie. Rocznik Białostocki 1962 T.3 s. 409-416

MOROZEWICZ JÓZEF MARIAN

ur. 1865 r. w Rzędzianach
zm. 1941 r. w Warszawie

minerolog i petrograf

Gimnazjum ukończył w Łomży, a następnie studiował mineralogię na Uniwersytecie Warszawskim. W latach 1891-1895 prowadził eksperymentalne badania nad syntezą skał i minerałów powstających w wysokich temperaturach, w warunkach laboratoryjnych. Otrzymał sztuczny bazalt i skały z nim spokrewnione. Badania te przyniosły mu światowy rozgłos. W latach 1897-1904 pracował w Komitecie Geologicznym w Petersburgu i prowadził badania geologiczne na terenie Rosji, odkrywając nowe typy skał i minerałów. W latach 1904-1919 był profesorem Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierując Zakładem Mineralogii. Prowadził badania skał i minerałów w Tatrach, Pieninach, Górach Świętokrzyskich. W latach 1913-1921 przewodniczył Komitetowi Organizacyjnemu Akademii Górniczej w Krakowie. Był organizatorem a od 1921 r. dyrektorem Państwowego Instytutu Geologicznego. Wyniki badań ogłaszał w wielu publikacjach, pisał artykuły popularnonaukowe, tłumaczył podręczniki obce, wydane w Polsce.

1. Encyklopedia Ultima Thule T.7. Wwa 1935 s. 424
2. Łaszkiewicz A. J. Morozewicz. Biuletyn Instytutu Geologicznego 1967 nr 197 s. 7-16
3. Małkowski S. Morozewicz J. W dziesięciolecie zgonu 1941-1951. Wiadomości Muzeum Ziemi 1952 T.6 s. 1-56
4. Małkowski S. J. Morozewicz 1865-1941. Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego 1950 T.19 s. 136-155
5. Polski słownik biograficzny T.21. Wrocław 1976 s. 779-780
6. Wspomnienie pośmiertne poświęcone pamięci geologów zmarłych w latach 1939-1945. Rocznik Polskiego Towarzystwa Geologicznego 1949/50 T.19 z.1 s. 1-291

MOŚCICKI HENRYK STANISŁAW

ur. 1881 r. w Ciechanowcu
zm. 1952 r. w Krakowie

historyk, profesor Uniwersytetu
Warszawskiego i Jagiellońskiego

Gimnazjum ukończył w Białymstoku a studia historyczne na Uniwersytecie Lwowskim. W latach 1920-1939 profesor Uniwersytetu Warszawskiego, od 1945 r. - Jagiellońskiego. Zajmował się głównie badaniem dziejów Litwy końca XVIII i XIX wieku. Interesując się stosunkami polsko-rosyjskimi przełomu XVIII i XIX w. podjął pracę nad rządami rosyjskimi w obwodzie białostockim, która miała się ukazać jako X tom "Monografii w zakresie dziejów nowożytnych". Praca nie została napisana, ale zebrane materiały wykorzystał w monografii "Białystok. Zyrys monograficzny" /1933/. Autor wielu prac naukowych i popularnonaukowych poświęconych dziejom porozbiorowym, m.in. "Dzieje porozbiorowe Litwy i Rusi", "Generał Jasiński i powstanie kościuszkowskie". Wydawca licznych źródeł i pamiętników.

1. Dutkiewicz J. Henryk Mościcki jako uczeń Askenazego. Przegląd Historyczny 1958 T.49 s. 69-90
2. Henryk Mościcki. Pamiętnik Słowiański 1952 s. 374
3. Henryk Mościcki. Tygodnik Powszechny 1953 nr 2
4. Kieniewicz S. Henryk Mościcki /1881-1952/. Kwartalnik Historyczny 1953 nr 3 s. 433-435
5. Kipa E. Henryk Mościcki /1881-1952/. Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 1952 s. 106-107
6. Polski słownik biograficzny. T.22. Wrocław 1977 s. 140-143
7. T.M. Prof. dr Henryk Mościcki. Dziennik Polski 1952 nr 307

MUKLEWICZ ROMUALD

ur. 1890 r. w Supraślu
zm. 1938 r. w ZSRR

działacz polskiego i międzynarodowego
ruchu robotniczego

Włókniarz w Białymstoku w latach 1904-1909. Członek Socjaldemokratycznej Partii Litwy w latach 1906-1909, sekretarz Komitetu Białostockiego w latach 1907-1909. Więziony w Białymstoku przez 3 miesiące w 1907 r. Następnie działacz PPS-Lewicy. W okresie I wojny światowej służył w marynarce rosyjskiej. Od 1917 r. należał do partii bolszewików. Uczestniczył w szturmie na Pałac Zimowy w czasie Rewolucji Październikowej. Od 1918 r. służył w Armii Czerwonej, zajmując wiele wyższych stanowisk, m.in. w latach 1926-1933 był dowódcą marynarki wojennej. Zasłużony dla ruchu radzieckich sił zbrojnych.

1. Encyklopedia Rewolucji Październikowej. Wwa 1977 s. 262
2. Księga Polaków uczestników Rewolucji Październikowej 1917-1920. Biografie. Wwa 1967 s. 591-592
3. Mała encyklopedia wojskowa T.2. Wwa 1970 s. 351
4. Nikitiuk B. Dowódca rewolucji. Kontrasty 1969 nr 11 s. 34-35
5. Polski słownik biograficzny T.22. Wwa 1977 s. 256-258
6. Rydlowski J. Poczet chwały oręża polskiego. Wojsko Ludowe 1969 nr 12 s. 72-76

ORŁOWSKA EDWARDA

ur. 1906 r. w Warszawie

zm. 1977 r. w Warszawie

działaczka ruchu robotniczego,
I sekretarz KW PPR w Białymstoku

Działalność rewolucyjną rozpoczęła w Białymstoku, gdzie w wieku lat szesnastu na stałe związała się z ruchem robotniczym. Działała w szeregach Komunistycznego Związku Młodzieży Zachodniej Białorusi, a od 1926 roku w Komunistycznej Partii Zachodniej Białorusi. Po ukończeniu partyjnej szkoły w Mińsku Edzia "Małanka" była sekretarzem okręgowym Komitetów KPZB w Pińsku, Brześciu, Grodnie i Wilnie, a od 1933 r. wchodziła w skład Krajowego Sekretariatu KC KPZB. Funkcję tę pełniła do chwili rozwiązania partii, z przerwą 1934-1937, kiedy to przebywała w wileńskim więzieniu łukiszki. W czasie II wojny światowej była jednym z organizatorów Związku Patriotów Polskich na terenie Kazachstanu. Pełniła funkcję sekretarza Zarządu Obwodowego ZPP w Ałma-Atie. W lipcu 1944 r. wróciła do kraju. W trudnym okresie kształtowania się władzy ludowej kierowała działalnością partii na Białostocczyźnie jako I sekretarz KW PPR. W latach 1946-1953 była kierownikiem Wydziału Kobięcego KC PPR i PZPR. Następnie przez 13 lat pracowała w Zarządzie Głównym TPPR na stanowisku sekretarza.

1. Orłowska E. Pamiętam jak dziś. Wwa 1973
2. Orłowska E. "133". W: KPP. Wspomnienia z pola walki. Wwa 1951 s. 99-103
3. Orłowska E. Wspomnienia z województwa białostockiego z roku 1944. Z Pola Walki 1959 nr 2 s. 144-145
4. Orłowska E. Zaczynaliśmy w Białymstoku. W: Takie były początki. Wwa 1965 s. 362-376
5. Tow. Edwarda Orłowska /Nekr./. Gazeta Współczesna 1977 nr 222 s. 2

OSIPOWICZ ALEKSANDER

ur. ok. 1822 r. w Suwałkach

zm. 1893 r. w Suwałkach

literat

Nauki pobierał w szkołach suwalskich. W 1849 r. był aplikantem biura gimnazjum suwalskiego. W roku szkolnym 1858/59 nauczał rysunku i kaligrafii w gimnazjum sejneńskim. Przez pewien okres był sekretarzem urzędu gubernialnego w Suwałkach. Był autorem drobnych utworów literackich, które zamieszczał w czasopiśmie. Osobno wydał w 1863 r. powieść "O doli Antkowej na świecie". Współpracował z kilkoma czasopismami, m.in. z "Tygodnikiem Ilustrowanym", "Gazetą Rolniczą". Na łamach "Tygodnika Ilustrowanego" zamieścił kilka prac związanych z naszym regionem, m.in. "Pobieżny rzut oka na niektóre zamczyska i tzw. góry sypane w okolicy Suwałk", "Gawędy z Suwałk", "Zarys charakterystyki ludu litewskiego znad brzegów Czarnej Hańczy", "Z Suwałk do Augustowa", "Ruiny zamku w Dowspudzie". Prace Osipowicza miały charakter bardziej literacki niż naukowy.

1. Encyklopedia ogólna wiedzy ludzkiej wydana pod kierunkiem redakcji Tygodnika Ilustrowanego i Wędrowca T. 10. Wwa 1875 s. 17
2. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T.8. Wwa 1874 s. 357
3. Maciejewski S. Następcy barda. W: Maciejewski S. Szlachetni pasjonaci. Olsztyn 1978 s. 247-267
4. Wędzki A. Kultura i nauka na Suwalszczyźnie w XIX stuleciu. W: Studia i materiały do dziejów Suwalszczyzny. Białystok 1965 s. 266-267

PAC LUDWIK MICHAŁ

ur. 1780 r. w Strasburgu
zm. 1835 r. w Smyrnie

generał, działacz polityczny
i wojskowy, mecenas artystów

W 1808 r. wstąpił do armii Królestwa Warszawskiego, biorąc udział w kampaniach napoleońskich. W 1815 r. zrezygnował z kariery wojskowej, osiadł w dobrach Dowspuda i Raczki. Tu rozpoczął realizację planu rozwoju gospodarczego swoich majątków. Był jednym z pionierów "nowego rolnictwa" w Polsce, przeszczepiając wzory przedującego rolnictwa angielskiego i szkockiego na grunt rodzimy. Sprowadził do dóbr dowspudzkich wykwalifikowanych rzemieślników brytyjskich, wybudował wytwórnię maszyn i narzędzi rolniczych, wprowadził płodozmian oraz oczyszczanie gospodarstw chłopskich. Dowspudę obrał za główną swoją rezydencję. Do budowy zespołu pałacowego angażował architektów i artystów z Włoch, m.in. Henryka Marconiego. Brał udział w powstaniu listopadowym, po upadku którego wyemigrował do Francji.

1. Baranowski J. Architektura pałacu w Dowspudzie. Rocznik Białostocki 1976 T.13 s. 415-438
2. Bartyś J. Działalność gospodarcza i społeczna Ludwika Paca w dobrach Dowspuda na Suwalszczyźnie w latach 1815-1830. Rocznik Białostocki 1968-1969 T.9 s. 35-83
3. Maciejewski S. Ostatni dziedzic wielkiego imienia. Kontrasty 1978 nr 2 s. 27-33
4. Maciejewski S. Ostatni dziedzic wielkiego imienia. W: Maciejewski S. Szlachetni pasjonaci. Olsztyn 1978 s. 147-177
5. Polski słownik biograficzny T.24. Wrocław 1979 s. 718-721

6. Ryszkiewicz A. Ludwika Paca stosunek do sztuki. Rocznik Białostocki 1976 T.13 s. 391-410
7. Wędzki A. Kultura i nauka na Suwalszczyźnie w XIX stuleciu. W: Studia i materiały do dziejów Suwalszczyzny. Białystok 1965 s. 245-261

PACZOSKI JÓZEF

ur. 1864 r. w Białogrodzie na Wołyniu
zm. 1942 r. w Sierosławiu k. Poznania

botanik

Profesor Uniwersytetu Poznańskiego, członek Polskiej Akademii Umiejętności, jeden z twórców fitosocjologii. Badał główne przejawy życiowe, budowę i pochodzenie zbiorowisk roślinnych. Autor pierwszego w Polsce podręcznika z tego zakresu. Należał do ludzi, którzy w okresie międzywojennym rozstawili Puszcę Białowieską.

W 1923 r. objął stanowisko kierownika Rezerwatu Puszczy Białowieskiej, które piastował przez pięć lat. Był to okres aktywnej działalności naukowej i organizacyjnej. Prowadził badania kompleksu leśnego puszczy, w wyniku których powstało 600-stronicowe dzieło "Lasy Białowieży" /1930/. Już wtedy ostrzegał przed postępującym niszczeniem puszczy poprzez trzebienie drzewostanu, budowę dróg itp. Dowodził, że puszcza ta stanowi najlepszy teren do badań naukowych. Postulował powiększenie istniejącego rezerwatu lub utworzenie kilku nowych w obrębie Puszczy Białowieskiej. Wraz z prof. prof. W. Szaferem i A. Wodzicką zabiegał o usankcjonowanie prawne Parku Narodowego w Białowieży. Inicjator powstania Muzeum Puszczy Białowieskiej.

1. Czubiński Z. Zasługi prof. dr Józefa Paczoskiego na polu ochrony przyrody. /W setną rocznicę Jego urodzin/ oraz/ Spis ważniejszych prac ... związanych z ochroną przyrody. Przyroda Polski Zachodniej 1964 nr 1/4 s. 7-16
2. Dubrołęcka M. Józef Paczosi autor "Lasów Białowieży". Przyroda Polska 1974 nr 12 s. 4-5
3. Dzieczkowski A. Sesja naukowa w stulecie urodzin Józefa Paczoskiego. Przyroda Polski Zachodniej 1964 nr 1/4 s. 119-121
4. Mowszowicz J. Józef Paczosi - twórca fitosocjologii czyli fitocenologii /8.XII.1864 - 12.II.1942/. Biologia w Szkole 1965 nr 4 s. 14-16
5. Prof. dr h.c. Józef Paczosi 1864-1942. Ludzie, którzy rozsławili Białowieżę. Las Polski 1971 nr 21 s. 7,10
6. Sikorska E. W 30-lecie śmierci profesora Józefa Paczoskiego /1864-1942/. Sylwan. 1973 nr 6 s. 83-84
7. Wójcik Z. Stulecie urodzin Józefa Paczoskiego. Ekologia Polska Ser. B 1965 z.2 s. 181-182

PATLA ANTONI

ur. 1897 r. w Głowience k. Krosna
zm. 1977 r. w Augustowie

działacz PTTK, popularyzator ziemi
suwalskiej i augustowskiej

Pedagog z zawodu, działacz turystyki i krajoznawstwa z zamiłowania. Tym zainteresowaniom poświęcił 65 lat swego życia, rozpoczynając działalność w Towarzystwie Krajoznawczym w 1912 r., która trwała do ostatnich dni życia. W latach 1928-1929 redagował czasopismo "Ondyna Druskienickich Źródeł". W czasie okupacji działał w ruchu oporu.

W 1947 roku zamieszkał w Suwałkach, ostatnie lata życia spędził w Augustowie. Pełnił szereg funkcji w PTTK na szczeblu powiatu i województwa. Na łamach prasy krajowej popularyzował piękno ziemi suwalsko-augustowskiej, jej przeszłość i dzień dzisiejszy. Autor przewodnika "Piękno ziemi suwalsko-augustowskiej" /1959/. Inicjator założenia i pierwszy kustosz Muzeum Regionalnego w Suwałkach.

1. Borowski P. Antoni Patla 1897-1977 /Nekr./. Chronimy Przyrodę Ojczyznę 1978 z.1 s. 45-47
2. Gicgier T. Współczesny Anteusz. Kontrasty 1973 nr 9 s. 20-23
3. Gicgier T. Współczesny Anteusz. W: Gicgier T. O człowieku, któremu wystarczał ogarek. Wwa 1979 s. 79-87
4. Grün J. Życiorys w przyrodę wpisany. Gazeta Współczesna 1976 nr 162 s. 1,3
5. Maciejewski S. Widok na rzekę historii. W: Corrida po polsku. Wwa 1979 s. 323-340
6. Patla Antoni /Nekr./ Gościniec 1977 nr 8 s. 3

PERKOWSKI FRANCISZEK

ur. 1880 r. w Szepietowie
zm. 1937 r. w ZSRR

działacz polskiego ruchu robotniczego,
uczestnik Rewolucji Październikowej

Stolarz z zawodu. Uczestnik rewolucji 1905 r., współorganizator związku zawodowego robotników przemysłu drzewnego w Warszawie. Członek SDKPiL od 1900 r. Działał w Białymstoku i w powiecie białym w latach 1908-1909 oraz w 1911-1915. Kilkakrotnie więziony za działalność

rewolucyjną. Od 1915 r. przebywał w Rosji, pracując w ewakuowanej z Warszawy fabryce Borkowskiego. Organizator komitetu fabrycznego i Oddziału Czerwonej Gwardii. Brał udział w walce o ustanowienie władzy radzieckiej w Czugujewie. Był członkiem powiatowego komitetu rewolucyjnego i komisji do spraw nacjonalizacji przemysłu. W 1918 r. powrócił do kraju. Działacz KPRP w Warszawie, a w latach 1919-1920 w Białymstoku i Łapach. Aktywista związku zawodowego kolejarzy w Łapach. Organizator i przewodniczący Powiatowego Komitetu Rewolucyjnego w Wysokim Mazowieckiem w 1920 r.

1. Encyklopedia Rewolucji Październikowej. Wwa 1977 s.305-306
2. Księga Polaków uczestników Rewolucji Październikowej 1917-1920. Biografie. Wwa 1967 s. 654
3. Świerad S. Życiorysy walką pisane. Gazeta Współczesna 1977 nr 211 s. 5. Polacy na Barykadach Października

PIOTR Z GONIĄDZA

ur. ok. 1525-1530 r. w Goniądzu
zm. 1573 r. w Węgrowie

teolog i działacz ariński

Pochodził z rodziny plebejskiej. Studiował na Akademii Krakowskiej a następnie w Padwie. Po powrocie do kraju wystąpił w 1556 r. z radykalnymi tezami teologicznymi negującymi dogmat Trójcy Św. Był teoretykiem anabaptyzmu. On pierwszy spośród braci polskich wystąpił z ostrą krytyką panujących stosunków społeczno-politycznych. Szczególnie silnie wypowiadał się przeciwko wojnie.

1. Encyklopedia Współczesna 1958. Wwa s. 409
2. Filozofia w Polsce. Słownik pisarzy. Wrocław 1971 s. 318-319
3. Górski K. Piotr z Goniądza. W: Studia nad dziejami polskiej literatury antytrynitarskiej. Kraków 1949 s. 52-100
4. Historia nauki polskiej T.6. Wrocław 1974 s. 514-515
5. Jasnorzewski J. Piotr z Goniądza. Życie, działalność i pisma. Studium z dziejów ruchu religijnego w Polsce w drugiej połowie XVI stulecia. Przegląd Historyczny 1936 T.33 s. 5-58
6. Kraśko R. Piotr z Goniądza. Gazeta Białostocka 1966 nr 72 s. 5. Ludzie Tysiąclecia
7. Piotr z Goniądza. W: Literatura arińska w Polsce XVI wieku. Antologia. Oprac. wstęp i przypisy L. Szczucki, J. Tazbir. Wwa 1959 s. 644-646
8. Słownik biograficzny historii powszechnej do XVII stulecia. Wwa 1968 s. 364-365

PODEDWORNY BOLESŁAW

ur. 1898 r. w Pęchratce
zm. 1972 r. w Warszawie

działacz ruchu ludowego

Pochodził z rodziny chłopskiej. Z powodu ciężkich warunków materialnych rodziny zmuszony był przerwać naukę w gimnazjum i podjąć w wieku 16 lat pracę zarobkową. Uczestniczył w trzecim Powstaniu Śląskim. W 1923 r. wstąpił do Polskiego Stronnictwa Ludowego "Wyzwolenie", wiążąc się odtąd na trwałe z ruchem ludowym. Głównym terenem jego zainteresowań była działalność gospodarcza,

praca nad rozwojem rolnictwa. Pełnił funkcję prezesa kółka rolniczego i zarządu Spółdzielni Mleczarskiej w rodzinnej wsi. W latach 1938-1939 uczestniczył w centralnych zjazdach kółek rolniczych jako delegat z powiatu łomżyńskiego. Działalność tę przerwała II wojna światowa. Po wkroczeniu Armii Czerwonej na teren województwa białostockiego został przewodniczącym Tymczasowego Komitetu Chłopskiego w Pęczniewie i członkiem Rady Gminnej w Srebrnej. W czasie okupacji hitlerowskiej brał czynny udział w chłopskim ruchu oporu. W pierwszych dniach po wyzwoleniu organizował władzę ludową jako przewodniczący Powiatowej Rady Narodowej w Łomży. Wkrótce powołany został na wiceprzewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku. Jako zastępca pełnomocnika rządu do spraw reformy rolnej wniósł olbrzymi wkład w walkę o przebudowę społeczno-gospodarczą wsi białostockiej. Rozwijał i umacniał samorządową organizację chłopską, pełniąc funkcję prezesa Zarządu Wojewódzkiego Związku Samopomocy Chłopskiej. Jednocześnie z działalnością społeczną i samorządową rozwijał działalność polityczną. W 1945 roku został prezesem Zarządu Wojewódzkiego Stronnictwa Ludowego w Białymstoku, jak również, członkiem NKW SL a następnie I wiceprezesem. W 1945 r. poseł do KRN, w 1947 do Sejmu Ustawodawczego. Od tego czasu wybierany był posłem do Sejmu PRL we wszystkich kolejnych kadencjach. Członek Rady Państwa, a od 1957 do lutego 1971 roku zastępca przewodniczącego Rady Państwa.

1. /ESJOT/ Bolesław Podedworny. XXX-lecie: ludzie, idee, problemy. Gazeta Białostocka 1974 nr 191 s. 4
2. /j/ Bolesław Podedworny. Las Polski 1973 nr 1 s. 19
3. Stankiewicz S. Bolesław Podedworny. Wspomnienie pośmiertne. Sylwan 1973 nr 5 s. 83-84
4. Wojtas A. Bolesław Podedworny 1898-1972 /Nekr./ Roczniki Dziejów Ruchu Ludowego 1973 s. 415-416
5. Zmarł Bolesław Podedworny. /Nekr./ Trybuna Ludu 1972 nr 323 s. 1-2

POŁUJAŃSKI ALEKSANDER

ur. 1814 r. na Wileńszczyźnie
zm. 1866 r. w Warszawie

leśnik, "odkrywcą" ziemi suwalskiej
i augustowskiej

Absolwent Instytutu Leśnictwa i Miernictwa w Petersburgu, pracował jako leśniczy w lasach państwowych Rosji. W 1849 r. został komisarzem leśnym w Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu Królestwa Polskiego. Członek wielu towarzystw naukowych, założyciel i redaktor "Rocznika Leśnego", autor dzieła "Opisanie lasów Królestwa Polskiego i guberni zachodnich Cesarstwa Rosyjskiego" T.1-4 /1854-1855/, oraz podręcznika "Leśnictwo polskie" /1861-1862/. W latach 1848-1858 odbywał wędrowki po guberni augustowskiej, a wrażenia swoje opublikował na łamach "Kroniki Wiadomości Krajowych i Zagranicznych" w formie "Listów historyczno-statystycznych o guberni augustowskiej". W rok później opublikowane zostało dzieło pt. "Wędrowki po guberni augustowskiej w celu naukowym odbyte przez Aleksandra Połujańskiego". Praca była ciekawą opowieścią historyczno-krajoznawczą, napisaną barwnym językiem, przedstawiająca mieszkańców guberni augustowskiej, ich życie i zwyczaje, historię i legendy, zabytkową architekturę, opisy miast i jezior itp. Książka przyniosła dużo informacji z zakresu etnografii, archeologii, osadnictwa. Popularyzowała nieznane dotąd szerszemu społeczeństwu ziemie położone między Narwią, Biebrzą, Czarną Hańczą i Niemnem. Przez kilka pokoleń była podstawowym źródłem wiadomości o ziemi suwalsko-augustowskiej. Połujański przyczynił się do wzrostu zainteresowania tą mało znaną wówczas częścią kraju. Praca, choć przynosi bardzo dużo cennego materiału, to jednocześnie zawiera wiele błędów i nieścisłości, które współczesna nauka sprostowała.

1. Maciejewski S. Dagerotyp barda. W: Maciejewski S. Szlachetni pasjonaci. Olsztyn 1978 s. 225-246
2. Wędzki A. Kultura i oświata na Suwalszczyźnie w XIX stuleciu. W: Studia i materiały do dziejów Suwalszczyzny. Białystok 1965 s. 241-282
3. Wiśniewski J. O Połujańskim i jego wędrownkach. Kontrasty 1970 nr 12 s. 38-39
4. Wyszowski A. Wędrownki po Pojezierzu. Kontrasty 1970 nr 8 s. 35-36
5. Zabko-Potopowicz A. Aleksander Połujański 1814-1866 /oraz/ Ważniejsze prace /oraz/ O pracach ... Sylwan 1966 nr 5 s. 19-26

PRAGA WŁADYSŁAW

ur. 1902 r. w Sobótce /woj.kieleckie/
zm. 1943 r. w Nowosiólkach k. Białegostoku

organizator ruchu ludowego
na Białostocczyźnie

Działalność społeczną w organizacjach młodzieżowych rozpoczął we wczesnych latach młodzieńczych. Następnie został członkiem Polskiego Stronnictwa Ludowego "Wyzwolenie". Władze naczelne tego stronnictwa, a od 1931 r. Stronnictwa Ludowego, powierzyły mu zadanie aktywizacji działalności stronnictwa na terenie województwa białostockiego. Początkowo jego działalność koncentrowała się w zachodniej części województwa. Utworzył sekretariat powiatowy stronnictwa w Łomży i stanął na jego czele. W 1936 r. Praga przeniósł się do Białegostoku. Został wiceprezesem Zarządu Wojewódzkiego Stronnictwa Ludowego oraz kierownikiem Sekretariatu Zarządu. W latach 1936-1939 rozwinął szeroką działalność na terenie

całego województwa. Występował na wiecach i zjazdach SL, organizował nowe koła. Był rzecznikiem rządów demokratycznych, występował zarówno przeciw sanacji jak i endecji. Podczas okupacji hitlerowskiej organizował konspiracyjny ruch ludowy, Bataliony Chłopskie na Białostocczyźnie. Działalność tę przerwało w 1943 r. aresztowanie go przez okupanta i rozstrzelanie koło wsi Nowosiółki.

1. Tomczonek Z. Organizator ruchu ludowego. Kontrasty 1974 nr 3 s. 31. Śladem Sławnych Rodaków
2. Tomczonek Z. Ruch ludowy na Białostocczyźnie 1918-1939. Wwa 1978 s. 219

PRĄDZYŃSKI IGNACY

ur. 1792 r. w Sannikach /Poznańskie/
zm. 1850 r. na wyspie Helgoland

generał wojsk polskich, wybitny
strateg, pamiętnikarz i historyk,
projektant Kanału Augustowskiego

Uczestnik kampanii napoleońskich 1809, 1812-1814. roku. W latach 1816-1822 wykładał taktykę, strategię i naukę fortyfikacji w Warszawie w Kwatermistrzostwie Generalnym. W latach 1823-1824 opracował plan techniczny budowy Kanału Augustowskiego. Od 1824 do 1826 kierował całością prac związanych z budową Kanału. W 1826 roku osadzony został w więzieniu za udział w tajnych związkach. Zwolniony na początku 1829 r., pracował nadal przy budowie kanału do chwili wybuchu powstania listopadowego. Podczas powstania był twórcą i inicjatorem wielu planów strategicznych, kwatermistrzem generalnym, zwycięzcą bitwy pod Igniami.

Po upadku powstania uwięziony, odzyskał wolność w 1834 r. Autor kilku prac z zakresu taktyki i strategii wojkowej. Kampanię 1831 r. opisał w "Pamiętniku historycznym i woj-skowym o wojnie polsko-rosyjskiej w 1831 r" /1894/. Pozos-tawił po sobie "Pamiętniki" wydane w 4 tomach w 1909 r.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.9.
Wwa 1972 s. 65-66
2. Błoch Cz. Generał Ignacy Prądzyński. 1792-1850. Wwa 1974
3. Błoch Cz. Ignacy Prądzyński i jego wkład w budowę Kanału Augustowskiego. W: Studia i materiały do dziejów Poje-zierza Augustowskiego. Białystok 1967 s. 357-400
4. Błoch Cz. Prace historyczno-wojskowe Ignacego Prądzyńskie-go napisane przed Powstaniem Listopadowym. Rocznik Białos-tocki 1976 T.13 s. 165-180
5. Danielewicz J. Generał Ignacy Prądzyński. Wwa 1954
6. Dębowski D. Budowniczy Kanału Augustowskiego. Żołnierz Wolności wyd. A 1 1979 nr 300 s. 3
7. Kraśko R. Wielka miłość pułkownika. Gazeta Białostocka 1973 nr 143 s. 1, 4-5
8. Liebfeld A. Palacy na szlakach techniki. Wwa 1964 s. 62-71
9. Maciejewski S. Un tour de force. W: Maciejewski S. Szla-chetni pasjonaci. Olsztyn 1978 s. 9-29

PUCHALSKI WŁODZIMIERZ

ur. 1909 r. w Mostach k. Lwowa
zm. 1979 r. na Antarktydzie

fotografik, pionier polskiego filmu
przyrodniczego

Z wykształcenia inżynier agronomii - absolwent
Politechniki Lwowskiej, z zamiłowania fotografik. Będąc

miłośnikiem przyrody, pokazywał całe jej piękno i bogactwo w fotografii i filmie. Ulubionym tematem były ptaki a szcze-gólnie ptaki wodne. Puchalski był miłośnikiem ziemi białos-tockiej. Latem przebywał w Morusach pod Tykocinem, skąd wyruszał na przyrodnicze wędrówki nad Biebrzę, na jeziora mezureckie, do Puszczy Augustowskiej i Białowieskiej. Efektem tych wypraw były albumy fotograficzne m.in. "Na rozlewiskach Narwi i Biebrzy" /1972/. Owocem jego ponad 50-letniej dzia-łalności jest około 50 albumów wydanych w kraju i za granicą. Nestor polskiego filmu dokumentalnego o tematyce przyrodni-czej, reżyser i współzałożyciel łódzkiej wytwórni filmów oświatowych. W 1934 r. zrealizował pierwszy film przyrod-niczy o wiosennym przebudzeniu w przyrodzie pt. "Bezkrwawe łowy". Największe sukcesy osiągnął po II wojnie światowej, uzyskując wiele nagród krajowych i zagranicznych. Ważniejsze filmy to: "Ptasia wyspa" /1947/, "Skrzydłaci rycerze" /1957/, "Kwitnąca Arktyka" /1959/, "Zwierzęta naszych lasów" /1963/, "Puszcza Białowieska" /1964/, "Zubry" /1964/. W ostatnim roku życia prezentował w TV cykl audycji pt. "Kalendarz przyrodniczy Włodzimierza Puchalskiego", który cieszył się dużym zainteresowaniem.

1. Busze J. Wielki łowczy z kamerą. Kultura 1979 nr 9 s. 12
2. Chrzanowski T. Włodek. Tygodnik Powszechny 1979 nr 10 s.6
3. Janicki S. Film polski od a do z. Wwa 1972 s. 215-216
4. Kryński A. Jubileuszowa wystawa prac Włodzimierza Puchal-skiego w Krakowie. Łowiec Polski 1975 nr 4 s. 2-3
5. Maciejewski S. W świecie zwierząt Włodzimierza Puchal-skiego. Gazeta Białostocka 1975 nr 90 s. 5
6. Puchalski W. ... łowy z kamerą. Rozm. A. Kryński. Łowiec Polski 1977 nr 4 s. 4
7. Puchalski W. Pół wieku bezkrwawych łowów. Rozm. I. Bobbe. Kierunki 1975 nr 13 s. 8
8. Puchalski W. 35 lat pracy artystycznej. Rozm. J.J. Szczep-kowski. Łowiec Polski 1962 nr 7 s. 6-7
9. Święch Z. Ostatnia wyprawa Włodzimierza Puchalskiego. Przekrój 1979 nr 1765 s. 5

10. Święch Z. Wielkie czaty. Przekrój 1974 nr 1513 s. 18-19
11. Święch Z. Wiosny Włodzimierza Puchalskiego. Życie Literackie 1975 nr 18 s. 9

RAGINIS WŁADYSŁAW

ur. 1908 r. w Dyneburgu
zm. 1939 r. pod Wizną

kapitan, dowódca obrony odcinka "Wizna"
we wrześniu 1939 r.

Ukończył szkołę Podchorążych Piechoty w Ostrowi Mazowieckiej. Na kilka tygodni przed wybuchem wojny przeniesiony został do batalionu fortecznego "Osowiec", gdzie pełnił funkcję dowódcy 3 kompanii karabinów maszynowych. We wrześniu 1939 r. objął obronę odcinka "Wizna". Na odcinek ten skierowane zostały 7.IX.1939 r. przeważające siły XIX Korpusu Pancernego Guderiana. Mimo druzgocącej przewagi wojsk niemieckich obrońcy odcinka "Wizna" z bezprzykładnym męstwem i ofiarnością przez dwie doby powstrzymywali atakujące jednostki wroga. W końcu jednak musieli skapitulować a kapitan Raginis, nie chcąc poddać się wrogowi, odebrał sobie życie.

1. Bernas F. Mikulska-Bernas J. Reduta pod Wizną. Wwa 1970
2. Dobroński A. Pod Wizną. Mówią Wieki 1972 nr 9 s. 18-21
3. Gicgier T. Kapitan. Życie Literackie 1971 nr 36 s. 9
4. Janke W.Z. Obrońca Wizny - kpt. Władysław Raginis. Wrocławski Tygodnik Katolików 1966 nr 42 s. 4-5
5. Koszyła Z. Wierny ojczyźnie. Gazeta Białostocka 1967 nr 245 s. 5

6. Koszyła Z. Wierny ojczyźnie. Kontrasty 1969 nr 2 s. 34-35. Śladem Sławnych Rodaków
7. Kozłowicz W. Chłopcy malowani. ... W: Kozłowicz W. Kształt pamięci. Szkice do portretu polskiego. Wwa 1971 s. 7-17
8. Skaradziński B. I nad Narwią leżą Termopile. Więź 1962 nr 9 s. 122-133

RAKOWIECKI, TADEUSZ

ur. 1887 r. we wsi Grała
zm. 1965 r. w Hajnówce

lekarz, astronom

Lekarz, który ponad dwadzieścia pięć lat związany był swoją pracą z Hajnówką. Przybył tu w 1925 r. Był niestrudzonym organizatorem placówek leczniczych w Białowieży, Bielsku Podlaskim, Hajnówce, Siemiatyczach. Do 1939 r. pracował w Hajnówce jako lekarz rejonowy Białostockiej Ubezpieczalni Społecznej. Po zakończeniu wojny wrócił do pracy w Ubezpieczalni Społecznej i ośrodku zdrowia. Drugą pasją, obok medycyny, stała się astronomia. Wynikiem pracy naukowej w tej dziedzinie były liczne publikacje naukowe. Był członkiem polskiego oraz francuskiego Towarzystwa Naukowego.

1. Gicgier T. O człowieku, któremu wystarczał ogarek. Wwa 1979 s. 114-124
2. Gudebska Danuta: Na spacer z Owidiuszem. Gazeta Współczesna 1978 nr 206 s. 5
3. Koreywo M. Działalność dla dobra innych. Służba Zdrowia 1966 nr 15 s. 8
4. Kosieradzki H. Curriculum vitae dr Tadeusza Rakowieckiego. Kontrasty 1971 nr 6 s. 33. Śladem Sławnych Rodaków

5. Leszczyński K. Lekarz astronom z Hajnówki. Służba Zdrowia 1971 nr 42 s. 4
6. Rudnicki K. Tadeusz Rakowiecki. /Nekr./. Urania 1964 nr 11 s. 305-309
7. Słobodzianek B. W służbie eskulapa. Kontrasty 1970 nr 10 s. 34. Śladem Sławnych Rodaków

RAMOTOWSKI /ROMATOWSKI/ JÓZEF KONSTANTY

ur. 1812 r. w Tykocinie
zm. 1888 r. we Francji

pułkownik, uczestnik powstania
listopadowego i styczniowego

Jako młody oficer brał udział w powstaniu listopadowym. Wszedł się w bitwie pod Wawrem, stąd jego pseudonim "Wawer". Po upadku powstania wyemigrował do Francji. Do kraju powrócił z chwilą wybuchu powstania styczniowego. Początkowo walczył w Płockiem, później w Łomżyńskiem i Augustowskiem. Zyskał miano zdolnego dowódcy, który zręcznie unikał otwartych spotkań z nieprzyjacielem, a jednocześnie zadawał mu duże straty atakując zniemacka. Stoczył wiele potyczek i bitew. Dzięki odpowiedniej taktyce, mimo przeważających sił wroga, zdołał utrzymać się w lasach augustowskich około pół roku. Ostatecznie oddział Ramotowskiego w obliczu przeważających sił wroga uległ rozproszeniu a dowódca opuścił kraj.

1. Chankowski S. Powstanie styczniowe w Augustowskiem. Wwa 1972 s. 106-108, 117-119, 129-135
2. Gerber R. Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831. Słownik biograficzny. Wrocław 1977 s. 185

3. Tyrowicz M. Towarzystwo Demokratyczne Polskie. Przywódca i kadry członkowskie. Przewodnik bibliograficzny. Wwa 1964 s. 577-578
4. Wyszowski A. Pułkownik Wawer. Kontrasty 1972 nr 1 s. 3 Śladem Sławnych Rodaków

REMBIELIŃSKI RAJMUND

ur. 1775 r. w Warszawie
zm. 1841 r. w Łomży

prawnik, działacz polityczny
i gospodarczy

Wychowywał się w majątku rodziców w Jedwabnem. Ukończył Szkołę Kadetów. Studiował historię, politykę, ekonomię. Brał udział w powstaniu kościuszkowskim, organizując pospolite ruszenie ziemi wiskiej i łomżyńskiej. Po upadku powstania osiadł w Jedwabnem, przestawiając swoje majątki na system przemysłowo-rolny. Uruchomił fabrykę sukna, rozwijał handel. Po utworzeniu Księstwa Warszawskiego, w 1807 r. został prezesem Deputacji Administracyjnej w okręgach łomżyńskim i białostockim, a po utworzeniu Królestwa Polskiego, prezesem komisji województwa mazowieckiego. Na stanowisku tym wykazał się uzdolnieniami dobrego organizatora i administratora. Organizował administrację państwową, urzędy, rzemiosło, starał się o podźwignięcie z upadku miast. Położył duże zasługi w uprzemysłowieniu kraju, a szczególnie w rozbudowie okręgu włókienniczego. Powstały dzięki niemu nowe miasta przemysłowe m.in. Łódź, Ozorków, Zgierz. Przedłożył rządowi dwa memoriały, które spowodowały niechęć rządu i dymisję Rembielińskiego. W jednym przedstawił projekt polepszenia stanu włościan, w drugim sposób zapobieżenia upadkowi krajowego przemysłu.

1. Berezowski E. Rajmund Rembieliński - urbanista i budowniczy miast w województwie mazowieckim w okresie Królestwa Polskiego. Przegląd Geodezyjny 1962 nr 8 s. 346-349
2. Czernek H. Założyciel Łodzi Fabrycznej. Kontrasty 1973 nr 11 s. 32-33. Śladem Sławnych Rodaków
3. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T.10. Wwa 1875 s. 69-70
4. Piechociński Z. Człowiek, który czuł epokę. Rajmund Rembieliński i jego czasy. Gazeta Współczesna 1977 nr 256 s. 3
5. Rembieliński Robert. Rajmund Rembieliński, budowniczy Łodzi przemysłowej. Łódź 1933. Odb.: Rocznik Łódzki 1933 t. 3 s. 39-95

RUKIEWICZ MICHAŁ

ur. 1795 r. lub 1796 r.
zm. na Syberii

filomata

Ukończył gimnazjum w Białymstoku. W czasie studiów na Uniwersytecie Wileńskim został w 1820 r. członkiem Towarzystwa Filomatów. Po ukończeniu studiów osiadł w Zawybach k. Białegostoku i nawiązał kontakt z młodzieżą białostockiego gimnazjum. Tu poznał ucznia Feliksa Lachowicza. Ci dwaj byli sprężyną ruchu związkowego młodzieży szkolnej i obywatelskiej na Białostocczyźnie w latach 1820-1825. Z inspiracji Rukiewicza w roku szkolnym 1820/21 założone zostało Towarzystwo Braci Zgodnych, przemianowane później na Towarzystwo Zorzan. Największym osiągnięciem w działalności związkowej Rukiewicza było zorganizowanie trójsto - pniowego związku spiskowego. Najwyższym stopniem było Towa-

rzystwo Przyjaciół Wojskowych, które obejmowało wyłącznie wojskowych służących w Korpusie Litewskim, drugim członem było Towarzystwo Zgoda, skupiające obywateli cywilnych, a trzecim Związek Zorzan, obejmujący uczniów. W grudniu 1825 r. nastąpił bunt garnizonu wojskowego w Brańsku w związku z proklamacją na cesarza Mikołaja I. Bunt miał powiązania z wystąpieniami dekabrystów w Petersburgu. Po stłuszeniu buntu nastąpiło długotrwałe śledztwo, które objęło Towarzystwo Przyjaciół Wojskowych, Zgodę i Zorzan. Tajne Związki zostały całkowicie rozbite. Rukiewicz został skazany na karę śmierci, po ułaskawieniu - na dziesięć lat katorgi. Zmarł na Syberii.

1. Gilejko B. "Zorzanie" i inni. Kontrasty 1972 nr 7 s. 32-34. Śladem Sławnych Rodaków
2. Kamiński A. Białystok. Towarzystwo Zgodnych Braci. Towarzystwo Zorzan. W: Kamiński A. Polskie związki młodzieży /1804-1831/. Wwa 1963 s. 502-510
3. Mościcki H. Młodzież litewska i dekabryści. W: Mościcki H. Pod znakiem Orła i Pogoni. Wyd. 2 zmien. Lwów 1923 s. 127-157
4. Mościcki H. Tajne związki. W: Mościcki H. Białystok. Zarys monograficzny. Białystok 1933 s. 123-130

RUSZCZYC - SZUMOWICZOWA RENA

ur. 1901 r. w Białymstoku
zm. 1965 r. w Białymstoku

aktorka

Wychowana w rodzinnej tradycji teatralnej, ukończyła w 1918 r. szkołę dramatyczną Pawłowej w Moskwie.

Śpiewu i muzyki uczyła się u dyrektora opery moskiewskiej R. Wasilewskiego. Zadebiutowała w filmach nakręconych w wytwórniach Jermoliewa i Chanżonkowa. Następnie występowała w teatrach Kijowa, Warszawy oraz na Wołyniu. W latach 1924-1933, wraz z mężem, prowadziła własny zespół objazdowy, występujący na prowincji. Okres II wojny światowej spędziła u matki w Białymstoku. W 1944 r. była współorganizatorką Teatru Spółdzielczego w Białymstoku, w którym grała do 1946 r. W sezonie 1946/47 występowała w Teatrze Objazdowym w Elku. Od 1950 r. na stałe związana była z Teatrem im. Al. Węgierki w Białymstoku. W pamięci widzów pozostała jako utalentowana aktorka, odtwórczyni wielu interesujących ról, m.in. Marty /"Głupi Jakub"/, Wojniczkiej /"Wujaszek Wania"/, Szablównej /"Późna miłość"/.

1. Rena Ruszczyk Teatr 1965 nr 20 s. 17
2. K. Mar. Pozostanie długo w pamięci białostoczan. Gazeta Białostocka 1965 nr 113 s. 4
3. Marszałek K. Spod znaku Melpomeny. Gazeta Białostocka 1964 nr 21 s. 5
4. Słownik biograficzny teatru polskiego 1765-1965. Wwa 1973 s. 610

SEMBRZYCKI JAN KAROL

ur. 1856 r. w Olecku
zm. 1919 r. w Kłajpedzie

działacz oświatowy na Mazurach,
redaktor, pisarz, etnograf i historyk

Był jednym z działaczy mazurskich; walczył o wyzwolenie narodowe Mazurów i o język polski. Nawiązał kontakty z polskimi czasopismami w Poznaniu, do których wysyłał

korespondencje obrazujące nędzę chłopów i ucisk germanizacyjny. Zajmował się działalnością wydawniczą. W 1833 r. założył i redagował tygodnik "Mazur". W piśmie tym przeciwstawiał się germanizacji, żądał wprowadzenia języka polskiego do szkół, propagował polskie książki i elementarze. Następnie wydawał "Mazur Wschodnio-Pruski", kalendarze, zakładał polskie czytelnie, kolportował polskie książki. Dużo czasu poświęcił badaniom etnografii i historii literatury mazurskiej. Jest autorem pracy "Krótki przegląd literatury ewangelicko-polskiej Mazurów i Ślązaków od 1670 r." /1888r./. Ogłosił wiele prac z zakresu historii Polski, Mazur i Litwy.

1. Chojnecki W. Jan Karol Sembrzycki, redaktor Mazura. Olsztyn 1948
2. Demby R. O speawę polską na Mazurach. Kontrasty 1969 nr 1 s. 28-29. Śladem Sławnych Rodaków
3. Oracki T. Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla. Od połowy XV w. do 1945 roku. Wwa 1963 s. 260-261
4. Sembrzycki Jan Karol. W: Olecko. Z dziejów miasta i powiatu. Olsztyn 1974 s. 128-134

SIERŻAN JÓZEF

ur. 1892 r. w Gródku
zm. 1946 r. w Michałowie

działacz ruchu robotniczego

Przedwojenny działacz KPP, więzień hitlerowski. Po wyzwoleniu brał udział w przeprowadzaniu reformy rolnej w byłym powiecie białostockim. Uruchamiał fabrykę włókienniczą w Michałowie, będąc jej dyrektorem. Zginął w lutym

1946 r., zamordowany przez reakcyjne podziemie. Jego imię noszą zakłady włókiennicze w Białymstoku.

1. Z.B. Towarzysz Józef Sierżan. Gazeta Białostocka 1952 nr 20 s. 4

SIKORSKI ROCH

ur. ok. 1777 r. w Bielsku Podlaskim
zm. po 1846 r.

pamiętnikarz

Urodził się w rodzinie mieszczańskiej pochodzenia szlacheckiego. Służył w wojsku. W czasie kampanii 1792 r. dostał się do niewoli rosyjskiej. Po uzyskaniu wolności w 1794 r. zamieszkał w Bielsku Podlaskim, zajmując się handlem i przemysłem koni z Rosji. W latach 1805-1807 był przedsiębiorcą dostaw żywności dla wojska pruskiego, rosyjskiego i francuskiego. W 1812 r. został prezydentem Bielska i dowódcą gwardii narodowej. W 1813 r. pełnił funkcję poczmistrza. W 1816 r. legitymował się szlachectwem, które "kupił" przy pomocy pieniędzy. Wiadomym jest, że żył jeszcze w 1846 r. Dalsze losy nie są znane. Był autorem "Pamiętnika", który powstał około 1822 r. Z rękopisu pozbawionego początku wydał i opracował ten pamiętnik K. Bartoszewicz p.t. "Łyki" i "Kołtuny". "Pamiętnik mieszczanina podlaskiego".

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.6 cz.1.
Wwa 1970 s. 179-180

ŚLAWIŃSKI WITOLD

ur. 1888 r. w Wilnie
zm. 1962 r. w Białymstoku

botanik

Profesor zwyczajny Akademii Medycznej w Białymstoku i Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Jeden z współorganizatorów Akademii Medycznej w Białymstoku, kierownik katedry biologii lekarskiej. Kierownik sekcji Przyrodniczej Kompleksowej Ekspedycji Jaćwieskiej. Piastował również wiele funkcji w komitetach naukowych Polskiej Akademii Nauk, był prezesem Białostockiego Towarzystwa Naukowego. Położył ogromne zasługi w dziele poznania środowiska przyrodniczego województwa białostockiego.

1. Dzierżykray-Rogalski T. Pamięć o profesorze. Kontrasty 1972 nr 8 s. 33-34. Śladem Sławnych Rodaków
2. Dzierżykray-Rogalski T. Witold Sławiński /1888-1962/. /Nekr./. Rocznik Białostocki 1963 T.4 s. 568-570
3. Gątkiewicz J. Profesor dr Witold Sławiński zasłużony naukowiec, pedagog i społecznik 27.XI.1888 - 4.IX.1962 /Nekr./. Wiadomości Botaniczne 1963 T.7 z.2 s. 113-116
4. Gudebska D. Pamięć zarówno trawą? Gazeta Współczesna 1977 nr 111 s. 4
5. Komczyński L. Prof. dr Witold Sławiński /Nekr./. Gazeta Białostocka 1962 nr 211 s. 2
6. Prof. dr Witold Sławiński /Nekr./. Wiadomości Melioracyjne i Łekarskie 1962 nr 6 s. 190
7. Prończuk J. Wspomnienie o prof. dr Witoldzie Sławińskim /1888-1962/. /Nekr./. Zeszyty Naukowe SGGW. Seria historyczna 1963 z.1 s.289-291
8. Sokółowska Z. Nagrody naukowe Białegostoku za rok 1960. Rocznik Białostocki 1961 T.2 s. 469-477
9. Szaffer W. Witold Sławiński 1888-1962 /Nekr./. Chrońmy

Przyrodę Ojczystą 1963 z.3 s. 33-34

SZCZUKA STANISŁAW ANTONI

ur. 1654 r. lub 1652 r.
zm. 1710 r.

podkanclerzy Wielkiego Księstwa
Litewskiego, polityk, założyciel
Szczuczyna

Szczuka Stanisław Antoni, podkanclerzy Wielkiego Księstwa Litewskiego, był zręcznym politykiem na przełomie XVII i XVIII wieku. Zajmował ekeponowane stanowiska w państwie za rządów króla Jana III Sobieskiego i Augusta II Sasa. W podręcznikach ustroju państwa uwiecznił się jako autor traktatu, w którym przedstawił program reform, mających na celu naprawę Rzeczypospolitej. Był założycielem miasta Szczuczyna, które miało być rezydencją Szczuków. Jemu miasto zawdzięcza lokację na prawie magdeburskim, szybki rozwój rzemiosła i handlu oraz powstanie szkolnictwa pijarskiego. Był twórcą fundacji szczuczynskiej. Ufundował budowę zespółu kościelno-klasztornej, zaprojektowanego przez architekta Józefa Piołę oraz kolegium pijarskie. Dużą rolę w szerzeniu oświaty odegrało kolegium, będące w okresie Komisji Edukacji Narodowej siedzibą szkoły podwydziałowej, a od 1818 r. szkoły wydziałowej. Wśród wychowanków kolegium szczuczynskiego było wielu działaczy politycznych, gospodarczych, uczonych, nauczycieli, zasłużonych dla Białostoczczyzny i Polski.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.3.
Wwa 1965 s. 309-310

2. Czapska A. Rozwój przestrzenny i architektura Szczuczyna od XVII do XIX w. Rocznik Białostocki 1971 T.10 s.163-190
3. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T.11. Wwa 1876 s. 234
4. Grochowska I. Podkanclerzy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Kontrasty 1974 nr 2 s. 33-34. Śladem Sławnych Rodaków
5. Karpowicz M. Architekci warszawscy w Szczuczynie na przełomie XVII i XVIII wieku. Biuletyn Historii Sztuki 1957 nr 2 s. 218-250
6. Wiśniewski J. Podkanclerzy Stanisław Szczuka a geneza, rozrost i rozpad dóbr szczuczynskich. W: Studia i materiały do dziejów powiatu grajewskiego T.1. Wwa 1975 s. 253-271

SZMIT ZYGMUNT

ur. 1895 r. w Białymstoku
zm. 1928 r. w Warszawie

archeolog, pedagog

Był nauczycielem z zawodu, a archeologiem z zamiłowania. Od najmłodszych lat interesował się przeszłością Ziemi Drohickej. W wieku szkolnym jako uczeń przemierzał pola poszukując śladów przeszłości. Po I wojnie światowej został burmistrzem miasta Drohiczyzna. Zajmował się głównie sprawami oświaty, był założycielem gimnazjum koedukacyjnego. Chcąc poświęcić więcej czasu pracom archeologicznym zrezygnował ze stanowiska burmistrza, zostając nauczycielem w szkole podstawowej. W latach 1921-1925 prowadził wiele prac archeologicznych, m.in. w "Kozarówce" w Drohiczyźnie, w Hryniewiczach Wielkich na terenie Puszczy Białowieskiej. Wyniki poszukiwań ogłaszał drukiem w "Wiadomościach Archeologicznych" i oddzielnych broszurach. W uznaniu zasług

w 1926 r. został mianowany asystentem Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie oraz otrzymał stypendium rządowe na dalsze kształcenie się i prace badawcze. Ogłosił drukiem szereg prac, m.in. "Groby z okresu lateńskiego i rzymskiego na cmentarzysku "Kozarówka" w Drohiczynie nad Bugiem" /1921/; "Zarys geologiczny i przyczynek do badań archeologicznych Puszczy Białowieskiej" /1923/; "Badania osadnictwa epoki kamiennej na Podlasiu" /1928/; "Notatki archeologiczne z Drohiczyna nad Bugiem" /1924/.

1. Burek K. Starożytnicy i archeolodzy. Olsztyn 1977 s. 49-55
2. Jaskanis D. Ulica pamięci archeologa. Z Otczłani Wieków 1973 nr 4 s. 280-281
3. Matejczyk H. Archeolog z Drohiczyna. Kontrasty 1969 nr 9 s. 34-35. Śladem Sławnych Rodaków
4. Pół wieku. 1919-1969. W pięćdziesiątą rocznicę powstania Liceum Ogólnokształcącego im. J.I. Kraszewskiego w Drohiczynie nad Bugiem. Siemiatycze 1971 s. 54-56
5. Weremiej F.Z. Zygmunt Schmidt. Zapomniane sylwetki Podlasia. Życie Białostockie 1947 nr 229 s. 3, nr 230 s. 3, nr 231 s. 3

SZTACHELSKI JERZY

ur. 1911 r. w Puławach
zm. 1975 r. w Warszawie

lekarz, pierwszy wojewoda białostocki
po II wojnie światowej

Syn białostockiego nauczyciela, absolwent Państwowego Gimnazjum im. króla Zygmunta Augusta w Białymstoku, dyplom lekarza uzyskał w 1939 r. W 1943 r. zgłosił się do

I Dywizji Piechoty im. T.Kościuszki w Sielcach; uczestniczył w walkach pod Lenino. Po wyzwoleniu Białegostoku został pierwszym wojewodą białostockim, organizując aparat państwowy na Białostocczyźnie, uruchamiając pierwsze zakłady przemysłowe, przyczyniając się do tego aby życie w zniszczonym mieście wróciło do normy. Był wojewodą od lipca 1944 r. do końca kwietnia 1945 r. W 1947 r. powrócił do pracy w służbie zdrowia. Jako poseł Ziemi Białostockiej oraz wieloletni minister Zdrowia i Opieki Społecznej stale czuwał nad rozbudową białostockiej służby zdrowia. Był inicjatorem i współtwórcą Akademii Medycznej w Białymstoku.

1. Broniewska J. Notatnik polowy. W: Ludzie pierwszej armii. Wwa 1946 s. 133-141
2. Dr Jerzy Sztachelski. /Nekr./. Argumenty 1976 nr 1 s. 3
3. Dr Jerzy Sztachelski. /Nekr./. Służba Zdrowia 1976 nr 1 s.3
4. Gilejko B. Białostockie sylwetki. Kontrasty 1973 nr 11 s. 37
5. Gudebska D. Był naszym przyjacielem. Gazeta Współczesna 1977 nr 85 s. 4
6. Jaroszewski T.M. Pamięci Jerzego Sztachelskiego. Człowiek i Światopogląd 1976 nr 4 s. 83-84
7. Jędrychowska A. Wspomnienie o Jerzym Sztachelekim. Człowiek i Światopogląd 1976 nr 4 s. 85-101
8. Kołodziejska H. Wspomnienie o doktorze Jerzym Sztachelskim. /Nekr./. Nowotwory 1976 z.3 s. 177-179
9. Krzywobłocka B. Towarzysz Jerzy. Argumenty 1976 nr 51 s.3

SZUMOWICZ WŁADYSŁAW

ur. 1889 r. w Granicy k. Będzina
zm. 1965 r. w Białymstoku

aktor, reżyser

W 1908 r. uczył się gry scenicznej u Wejcherta. Karierę aktorską rozpoczął od statystowania w teatrach warszawskich. W okresie międzywojennym grał w różnych teatrach w Warszawie, Kijowie, na Wołyniu. W latach 1920-1922 był aktorem i reżyserem w Teatrze Popularnym w Białymstoku. W 1922 r. ożenił się z aktorką Reną Ruszczyc. W latach 1924-1933 prowadził wraz z żoną własny zespół teatralny, występując na prowincji. Drugą wojnę światową przetrwał w Białymstoku. Po wyzwoleniu w 1944 r. przystąpił wraz z innymi do tworzenia pierwszego stałego teatru dramatycznego w Białymstoku.

1. Marszałek K. Całe życie na scenie. Gazeta Białostocka 1965 nr 246 s. 5
2. Marszałek K. Spod znaku Melpomeny. Gazeta Białostocka 1964 nr 21 s. 5
3. Słownik biograficzny teatru polskiego 1765-1965. Wwa 1973 s. 715
4. Władysław Szumowicz. /Nekr./. Teatr 1966 nr 3 s. 17

SZWARCE BRONISŁAW ANTONI

ur. 1834 r. w Lochrist /we Francji/
zm. 1904 r. we Lwowie

inżynier, działacz rewolucyjny,
założyciel i przywódca białostockiej
organizacji "Czerwonych"

Urodzony i wychowany we Francji przybył do Polski z grupą inżynierów emigrantów, którzy budowali kolej warszawsko-petersburską. W roku 1860 zamieszkał w Białymstoku. Był tu jedną z czołowych postaci przedpowstańczego ruchu rewolucyjnego w latach 1861-1862. W marcu 1861 r. założył organizację "Czerwonych" zwaną również "Kołem Białostockim", w skład której wchodził rzemieślnicy, inżynierowie i robotnicy budujący kolej, młodzież, urzędnicy. Organizacja współpracowała z rewolucyjnym ruchem chłopskim. Szwarcę współdziałał z K. Kalinowskim i W. Wróblewskim. Organizowano pochody, demonstracje, w czasie których manifestowano uczucia patriotyczne. Zbierano pieniądze, gromadzono broń i amunicję, przygotowując się do zbrojnego powstania. Szwarcę zorganizował w Białymstoku tajną drukarnię, która wydawała ulotki, druki, odezwy. Drukowano pisma: "Hutorka Staroho Dieda" i "Hutorka Dwoch Sosiedou". Aktywna działalność Szwarcęgo zwróciła uwagę policji. Uprowadzony o mającym nastąpić aresztowaniu wyjechał z Białegostoku. W Warszawie, w lipcu 1862 r. wszedł w skład Centralnego Komitetu Narodowego. Aresztowany w związku z wykryciem drukarni tajnego pisma "Ruch", którego był redaktorem, został uwięziony i zesłany na Syberię. Po uzyskaniu wolności w 1891 r. osiadł w Galicji.

1. Chankowski S. Z dziejów roku 1863 w Łomżyńskim. Rocznik Białostocki 1963 T.4 s. 111-113

2. Kosztyła Z., Kraśko R. Z dziejów Powstania Styczniowego na Białostocczyźnie. Białystok 1963 s. 7-26
3. Kraśko R. Dwa lata /1860-1862/ w Białymstoku. Gazeta Białostocka 1962 nr 48 /właśc. 47/ s. 5
4. Krzywoń B. Współorganizator powstania. Wiek 1954 nr 4 s. 5
5. Strumph-Wojtkiewicz S. Opowieść o Bronisławie Szwarce. Wwa 1953
6. Sztachelska A. Z ziemi francuskiej do Polski. Kontrasty 1971 nr 5 s. 30-31. Śladem Sławnych Rodaków
7. /Szwarc B./ Bronisław Szwarce o sytuacji okręgu białostockiego w 1861 roku. /Oprac./ Maria Złotorzyńska. Przegląd Historyczny 1954 z. 4 s. 761-763
8. Śliwowska W. "Osobnik w najwyższym stopniu niebezpieczny..". Bronisław Szwarce. Mówią Wieki 1979 nr 12 s. 1-5; 1980 nr 1 s. 5-9
9. Zeznania warszawskie Bronisława Szwarcego /1862-1863/. Oprac. Maria Złotorzyńska. Przegląd Historyczny 1961 z. 3 s. 526-546
10. Złotorzyńska M. Bronisław Szwarce. Niepodległość 1933 T. 7 s. 161-184

SZWEYKOWSKI WOJCIECH ANZELM

ur. 1773 r. w Makowie k. Pułtuska
zm. 1838 r. w Warszawie

pedagog, językoznawca, teolog

Uczył się u pijarów w Łomży, po czym wstąpił do ich zgromadzenia. Nowicjat odbył w Drohiczyźnie. Studiował humaniora w Szczuczynie i filozofię w Łomży. Następnie odbył studia teologiczne i uzyskał święcenia kapłańskie. Od 1797 r. był nauczycielem fizyki i matematyki w Łomży, a od roku 1798/99 nauczycielem wymowy. W 1802 r. został prefektem

szkoły i zastępcą profesora w seminarium nauczycielskim. W 1802 r. wysłany został do Niemiec celem poznania organizacji i metod nauczania szkół niemieckich. Studiował język i literaturę niemiecką. W Berlinie sekularyzował się. W latach 1804-1808 był nauczycielem w Płocku. Na początku 1809 r. zorganizował szkołę departamentową w Sejnach i został jej rektorem. Był członkiem Warszawskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. W 1816 r. wszedł w skład deputacji organizującej Uniwersytet Warszawski. W 1818 r. został wybrany pierwszym rektorem Uniwersytetu oraz uzyskał doktorat z teologii na Uniwersytecie Krakowskim. Od 1820 r. był dyrektorem Seminarium Filologicznego przy UW. W 1827 r. został członkiem Deputacji do Ustalenia Prawideł Pismni Polskiej, powołanej przez Towarzystwo Przyjaciół Nauk.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T. 6 cz. 1. Wwa 1970 s. 270-273
2. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T. 11. Wwa 1876 s. 290
3. Podręczna encyklopedia kościelna T. 38. Wwa 1913 s. 22

SZYMAŃSKI JAN

ur. 1919 r. w Jeziorku /Łomżyńskie/
zm. 1944 r. pod Studziankami

oficer Ludowego Wojska Polskiego

Do piętnastego roku życia mieszkał we wsi Sulin koło Wizny. Po ukończeniu szkoły podstawowej wyjechał do Warszawy, gdzie zdobył średnie wykształcenie techniczne.

Do wybuchu wojny pracował w Państwowych Zakładach Lotniczych na Okęciu. Brał udział w obronie Warszawy 1939 r. W 1943 r. zgłosił się ochotniczo do 1 Korpusu Polskich Sił Zbrojnych w ZSRR. Po ukończeniu Oficerskiej Szkoły Broni Pancernej w Rybińsku został dowódcą plutonu czołgów 1 Brygady Pancernej im. Bohaterów Westerplatte. W sierpniu 1944 r. brał udział w ciężkich walkach o utrzymanie przyczółka warecko-magnuszewskiego. 12 sierpnia 1944 r. uczestniczył w ataku na Studzianki. Swoim czołgiem nr 214 wdarł się pierwszy do Studzianek. Tam czołg jego trafiony został nieprzyjacielskimi pociskami. Szymański zdołał wydostać się z czołgu, ranny strzelał do atakujących spadochroniarzy. Poległ przeżyty seriami z pistoletów maszynowych. Za niezwykle bohaterstwo odznaczony został pośmiertnie Krzyżem Grunwaldu.

1. Koszyła Z. Chorąży Jan Szymański. Gazeta Białostocka 1966 nr 185 s. 6
2. Koszyła Z. Żołnierskim szlakiem. Kontrasty 1973 nr 10 s. 15
3. Rydlowski J.R. Chor. Jan Szymański /1919-1944/. Wojsko Ludowe 1966 nr 6 s. 83-84

SZYRMA LACH KRYSZTYN

ur. 1791 r. w Wojnasach k. Olecka
zm. 1866 r. w Devenport

pisarz, filozof, redaktor, działacz
polityczny

Ukończył Uniwersytet Wileński w 1813 r. Następnie przez 10 lat był nauczycielem u Czartoryskich, a od 1824 r. profesorem filozofii na Uniwersytecie Warszawskim. Był współredaktorem czasopism warszawskich, takich jak "Nowy

Kalendarz Domowy", "Dziennik Warszawski", "Pamiętnik Umiejętności Moralnych", "Dziennik Gwardii Honorowej". Brał udział w powstaniu listopadowym, a po jego upadku emigrował do Anglii, gdzie rozwinął ożywioną działalność polityczno-społeczną, naukową i publicystyczną. Zwolennik Czartoryskiego, przewodził w Anglii konserwatywnemu ugrupowaniu emigrantów. W Londynie został sekretarzem Literackiego Towarzystwa Przyjaciół Polski. Tamże zorganizował koło historyczne podległe Towarzystwu Historyczno-Literackiemu w Paryżu. W czasie wojny krymskiej organizował legion polski. Był współpracownikiem czasopism polskich i angielskich. W swych publikacjach popularyzował kulturę polską i słowiańską. Był prekursorem badań etnograficznych. Ogłosił rozprawę "Kopernik i jego ojczyzna" /1843/, antologię poezji polskiej w języku angielskim /1827/. Był autorem trzypięciotomowego dzieła "Anglia i Szkocja. Przypomnienia z podróży w roku 1820-1824 odbytej" /1828-1829/. Po jego śmierci ukazał się w Londynie autobiograficzny "Pamiętnik mego życia" /1873/.

1. Aleksandrowicz A. Przyczynki do działalności kulturalno-literackiej K.Lacha Szyrmy. Przegląd Humanistyczny 1961 nr 2 s. 101-107
2. Antoniewicz J. Krystyn Lach Szyrma, wskrzesiciel "wieści gminnej" i rejestrator starożytności spod Elku. Rocznik Białostocki 1961 T.1 s. 299-304
3. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.9. Wwa 1972 s. 212-215
4. Chojnacki W., Dąbrowski J. Krystyn Lach Szyrma, syn Ziemi Mazurskiej. Olsztyn 1971
5. Dąbrowski J. Co widział w Anglii i Szkocji Krystyn Lach-Szyrma. W: Dąbrowski J. Polacy w Anglii i o Anglii. Kraków 1962 s. 127-145
6. Krausowa J. Odnaleziony pisarz mazurski. Warmia i Mazury 1961 nr 5 s. 7-9

7. Oracki T. Słownik biograficzny Warmii, Mazur i Powiśla. Od połowy XV w. do 1945 roku. Wwa 1963 s. 285-286
8. Polski słownik biograficzny T.16. Wrocław 1971 s. 390-392
9. Sztachelska A. Ambasador polskości. Kontrasty 1972 nr 9 s. 30-31. Śladem Sławnych Rodaków

ŚWIERCZEWSKI FRANCISZEK

data urodzenia nie jest znana
zm. ok. 1851 r.

drukarz

W 1816 r. zakupił część drukarni w Warszawie.
W 1823 r. przeniósł się do Suwałk, gdzie prowadził oficynę po Lenteckim oraz, przez pewien okres, pierwszą w tym mieście księgarnię. W swojej drukarni tłoczył głównie druki urzędowe i okolicznościowe. Tu drukowano m.in. czasopismo powstańcze "Goniec Województwa Augustowskiego" /17.XII.1830 - 4.II.1831 r., piętnaście numerów/, "Gramatykę polską dla Litwinów" i druki w języku litewskim.

1. Słownik pracowników książki polskiej. Wwa 1972 s. 892
2. Wędzki A. Kultura i nauka na Suwalszczyźnie w XIX stuleciu. W: Studia i materiały do dziejów Suwalszczyzny. Białystok 1965 s. 244-245

TYKIEL BENEDYKT

ur. około 1790 r.
data śmierci nie znana

Życiorys Tykiela jest mało znany. Wiadomo, że w latach 1822-1829 był urzędnikiem w Warszawie. W 1843 pełnił obowiązki gubernatora cywilnego w Suwałkach, a w 1845 został gubernatorem. Interesował się ziemią suwalską. Pod wpływem listów A. Połubińskiego zamieszczanych w "Kronice Wiadomości Krajowych i Zagranicznych" opublikował swoją rozprawę pt. "Kilka uwag historyczno-statystycznych o guberni augustowskiej" początkowo na łamach "Biblioteki Warszawskiej" /1857-1858/, a następnie w postaci osobnej broszury /1858/. Była to pierwsza praca dotycząca tych ziem, która powstała w Suwałkach. Jest ona zbiorem kilku rozprawek omawiających przeszłość Filiponów, Kurpiów, Tatarów oraz alumnatu w Tykocinie. W dziełku swoim Tykiel wykorzystał nie tylko ówczesną literaturę ale i materiały archiwalne.

1. Maciejewski S. Szlachetni pasjonaci. Olsztyn 1978 s. 251-254
2. Wędzki A. Kultura i nauka na Suwalszczyźnie w XIX stuleciu. W: Studia i materiały do dziejów Suwalszczyzny. Białystok 1965 s. 241-282

WAGA ANTONI STANISŁAW

ur. 1799 r. w Grabowie

zm. 1890 r. w Warszawie

zoolog, pedagog

Nauczyciel szkół warszawskich, redaktor dzieła nauk przyrodniczych "Biblioteki Warszawskiej", popularyzator przyrody, organizator prac naukowych, historyk nauk biologicznych. Posiadał głęboką wiedzę zdobytą na uczelniach w kraju i w Berlinie. Poszerzył ją dzięki licznym podróżom naukowym po kraju i za granicę. Ogłosił ponad trzysta artykułów i prac z zakresu przyrodoznawstwa a głównie z zoologii. Był pionierem entomologii stosowanej w Polsce. Autor i tłumacz podręczników szkolnych. Do najbardziej znanych dzieł należą "Historia naturalna" /1859/ oraz "Atlas do historii naturalnej" /1860/.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.6 cz.1.
Wwa 1970 s. 391-393
2. Czernekowa H. Wagowie. Kontrasty 1968 nr 4 s. 40-41.
Śladem Sławnych Rodaków
3. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T.12. Wwa 1876 s. 6
4. Gerber S. Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831.
Słownik biograficzny. Wrocław 1977 s. 447
5. Rodzina Wagów w kulturze polskiej. Praca zbiorowa pod
red. W. Grębeckiej. Wwa 1974

WAGA JAKUB

ur. 1800 r. w Grabowie

zm. 1872 r. w Łomży

botanik, pedagog

Nauki początkowe pobierał w Szczuczynie i Łomży, szkołę wojewódzką ukończył w Warszawie. Po ukończeniu studiów na Uniwersytecie Warszawskim nauczał przyrody w szkołach Warszawy, Radomia, Szczuczyna, Łomży. W łomżyńskim gimnazjum pracował w latach 1828-1862. Odbyszał liczne wędrowki przyrodnicze po ziemiach Królestwa Polskiego, gromadząc bogate zbiory roślinne. Zebrane i opisane materiały stały się podstawą epokowej w dziejach polskiej botaniki pracy pt. "Flora polska" /1847-1849/, w której Jakub Waga opisał 1061 gatunków roślin z terenu Królestwa Polskiego.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.9.
Wwa 1972 s. 263-264
2. Czernekowa H. Wagowie. Kontrasty 1968 nr 4 s. 40-41.
Śladem Sławnych Rodaków
3. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T.12. Wwa 1876 s.6
4. Gerber R. Studenci Uniwersytetu Warszawskiego 1808-1831.
Słownik biograficzny. Wrocław 1977 s. 447-448
5. Jaczewska H. Sesja w Łomży poświęcona uczczeniu pamięci
rodziny Wagów. Biologia w Szkole 1973 nr 2 s. 59-60
6. Karpowiczowa L. Jakub Waga. Wszechświat 1964 z.12
s. 273-274
7. Rodzina Wagów w kulturze polskiej. Praca zbiorowa
pod red. W. Grębeckiej. Wwa 1974

WAGA TEODOR SZYMON

ur. 1739 r. w Brzostkach /Ziemia Wiska/
zm. 1801 r. w Warszawie

pedagog, historyk, prawnik, geograf

Pedagog szkół pijarskich, znany głównie z prac z zakresu historii politycznej Polski i prawodawstwa. Był autorem podręcznika pt. "Historia książąt i królów polskich, krótko zebrana" /1770/. Z zakresu prawa wymienić należy prace edytorskie nad "Inwentarzem praw, statutów, konstytucji koronnych i Wielkiego Księstwa Litewskiego" /1792/, oraz nad "Kadencją sądów ziemskich i grodzkich" /1785/. Jako heraldyk zestawiał przypisy i dodatki do "Herbarza" Niesieckiego. W Paryżu pomagał O. Rizzi Zanonnemu w opracowaniu szczegółowej mapy Polski.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.6 cz.1. Wwa 1970 s. 393-394
2. Czernekowa H. Wagowie. Kontrasty 1968 nr 4 s. 40-41. Śladem Sławnych Rodaków
3. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T.12. Wwa 1876 s.6
4. Rodzina Wagów w kulturze polskiej. Praca zbiorowa pod red. W. Grębeckiej. Wwa 1974
5. Wójcik K.Wł. Cmentarz powązkowski pod Warszawą T.2. Wwa 1856 s. 103-104. /wyd. fotooffsetowe 1974/

WASZKIEWICZ ALEKSANDER

ur. 1901 r. w Białowieży

zm. 1945 r. w rejonie Budziszyna

generał brygady Wojska Polskiego,
Bohater Związku Radzieckiego

W 1915 roku z całą rodziną ewakuowany został do Rosji. Tam w wieku siedemnastu lat zgłosił się jako ochotnik do Armii Czerwonej. Ukończył Akademię Wojskową im. M.Frunzego. Brał udział w wojnie niemiecko-rosyjskiej. Od września 1944 r. walczył w oddziałach Wojska Polskiego. Był organizatorem i dowódcą 5 Dywizji Piechoty. W czasie walk w rejonie Budziszyna, po rozbiciu sztabu dywizji, ciężko ranny, wzięty do niewoli, został bestialsko zamordowany przez Niemców.

1. Głowacki S. Z generałem nad Nysą. Gazeta Białostocka 1975 nr 99 s. 6
2. Jędrzejko M. Generał Aleksander Waszkiewicz. Rocznik Białostocki 1976 T.13 s. 333-345
3. Jędrzejko M. Wielki syn Ziemi Białostockiej. Gazeta Białostocka 1970 nr 203 s. 1, 3
4. Klemenczak Z. Generał bohater. Żołnierz Wolności 1964 nr 97 s. 3
5. Koszyła Z. Żołnierskim szlakiem. Kontrasty 1973 nr 10 s. 15
6. Kotowicz W. W lasach Saksonii. Wwa 1975 Żółty Tygrys
7. Lempowski J. Generał Aleksander Waszkiewicz 1901-1945. Wwa 1976. Bitwy. Kampanie. Dowódcy
8. Łossowski P./ P.Ł. Generał brygady Aleksander Waszkiewicz /1901-1945/. Wojsko Ludowe 1958 nr 7/8 s. 106-107
9. Nikitiuk B. Generał Waszkiewicz. Kontrasty 1969 nr 10 s. 32-33. Śladem Sławnych Rodaków
10. Rydlowski J. Generał brygady Aleksander Waszkiewicz /1901-1945/. W: Rydlowski J. Żołnierze lat wojny i oku-

pacji. Wwa 1971 s. 576-581

WELS ALEKSANDER

ur. 1902 r. w Warszawie
zm. 1976 r. w Białymstoku

malarz, pedagog

Studiował w Szkole Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Krakowie i w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Od wielu lat związany był z Białostoczną - wykładał w szkolnictwie artystycznym w Białymstoku. Wychował kilka pokoleń uczniów. Propagował plastykę poprzez konkursy, odczyty, prelekcje, wystawy. Brał udział w licznych plenerach i wystawach. W tematyce jego malarstwa dominuje pejzaż krajobrazu białostockiego.

1. Aleksandr Wels nie żyje. /Nekr./. Gazeta Współczesna 1976 nr 280 s. 2
2. ERKA. Malarz Ziemi Białostockiej. Gazeta Białostocka 1963 nr 205 s. 4
3. J.M. Wels i jego pejzaż. Gazeta Białostocka 1960 nr 74 s.5
4. Koziara A. Wels. Gazeta Współczesna 1978 nr 40 s. 5
5. Marszałek K. Pejzażysta Białostockizny. Gazeta Białostocka 1961 nr 293 s. 9

WĘGIERKO ALEKSANDER

ur. 1893 r. w Warszawie
zm. 1941 r. prawdopodobnie w Mińsku
reżyser, aktor, twórca teatru białostockiego

Debiutował w teatrze wileńskim w 1912 r. Od 1913 r. aż do II wojny światowej związany był z teatrami warszawskimi, z przerwą w latach 1917-1923, kiedy występował w Krakowie i w Łodzi. W 1939 r. przedostał się do ZSRR i kierował Państwowym Teatrem Polskim BSRR, którego siedzibą początkowo było Grodno, a od sierpnia 1940 r., Białystok. Wiosną 1941 r., w niespełna półtora roku od chwili powstania, teatr rozporządzał zgranym zespołem aktorskim, stałym zespołem statystów, orkiestrą, warsztatami. Prowadził studio aktorskie dla młodzieży, utrzymywał kontakty ze szkołami. Robiono specjalne programy dla fabryk i dla terenu. Przygotowano premiery następujących sztuk: "Intryga i miłość" Schillera, "Dożywocie" Fredry, "Pigmalion" Shawa, "Panna Maliczewska" Zapolskiej, "Tragedia optymistyczna" Wiszniewskiego, "Wesele Figara" Beaumarchais, "Zemsta" Fredry. Największym wydarzeniem artystycznym było wystawienie "Tragedii optymistycznej". Na scenie białostockiej Węgierko osiągnął niebywałą dojrzałość artystyczną, identyfikował swoje życie z teatrem, oddał mu się niepodzielnie. Stał się twórcą teatru białostockiego. Dlatego też po wojnie teatr w Białymstoku otrzymał imię Aleksandra Węgierki.

1. Borowski K. Aleksander Węgierko. Teatr 1956 nr 20 s. 15-18
2. Jabłonkówna L. Aleksander Węgierko. Wwa 1960
3. /Marszałek K./ K.Mar. Białostocki teatr za czasów Al. Węgierki. Gazeta Białostocka 1964 nr 115 s. 9-10

4. Siemiatycka K. Aleksander Węgierko i jego teatr. Gazeta Białostocka 1959 nr 182 s. 5
5. Siemiatycka K. Teatr Aleksandra Węgierki. Gazeta Białostocka 1959 nr 307 s. 5
6. Siemiatycka K. Ze wspomnień o Aleksandrze Węgierce. Gazeta Białostocka 1959 nr 297 s. 5
7. Piotrowski Kazimierz. Węgierko Aleksander. Biografia. Dziennik Literacki 1947 nr 6, 7, 8 s. 6

WISZOWATY ANDRZEJ

ur. 1608 r. w Filipowie
zm. 1678 r. w Amsterdamie

piararz, myśliciel, jeden z czołowych działaczy Braci Polskich

Kształcił się w Akademii Rakowskiej, następnie na uniwersytetach holenderskich w Lejdzie i Amsterdamie. Wiele podróżował po Europie, nawiązując bliskie kontakty z wybitnymi reprezentantami ówczesnego świata umysłowego. W kraju był ministrem arińskim. Po wygnaniu arian z Polski osiedlił się na stałe w Amsterdamie, gdzie pod jego kierownictwem drukowano "Bibliotheca Fratrum Polonorum". Wiszowaty pozostawił znaczną ilość pism, w większości w rękopiśmie. Dotyczą one zagadnień etyki, logiki, fizyki, głównie jednak filozofii, religii i teologii. Z drukowanych pism Wiszowatego zasługuje na uwagę przede wszystkim "Religio rationalis" /Amsterdam 1684/.

1. Bibliografia literatury polskiej "Nowy Korbut" T.3. Wwa 1965 s. 397-399
2. Chmaj L. Andrzej Wiszowaty jako działacz i myśliciel religijny. W: Refornacja w Polsce. 1921 R.1 s. 189-207 przedruk w książce: Bracia polscy. Ludzie, idee, wpływy. Wwa 1957 s. 347-407
3. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T.12. Wwa 1876 s. 156-157
4. Encyklopedia Współczesna 1958. Wwa s. 423
5. Filozofia w Polsce. Słownik pisarzy. Wrocław 1971 s. 423-424
6. Historia nauki polskiej T.6. Wrocław 1974 s. 747-748
7. Nowacki Z. Andrzej Wiszowaty - pisarz i myśliciel Odrodzenia. Świat i Ludzie 1953 nr 34 /dod. do Gazety Białostockiej/
8. Ogonowski Z. Watęp. W: Wiszowaty A. O religii zgodnej z rozumem. Wwa 1960 s. VI-XXV
9. Słownik biograficzny historii powszechnej do XVII stulecia. Wwa 1968 s. 455-456

WRÓBLEWSKI WALERY ANTONI

ur. 1836 r. w Żołudku
zm. 1908 r. w Ouarville

działacz rewolucyjno-demokratyczny,
jeden z przywódców "Czerwonych"
w powstaniu styczniowym, generał
Komuny Paryskiej

Po ukończeniu Instytutu Leśnego w Petersburgu, objął stanowisko inspektora w szkole leśnej w Sokółce. Tam rozpoczął działalność konspiracyjną, tworząc organizację

powstańcą. Prowadził agitację głównie wśród chłopów. W czasie powstania mianowany został szefem sztabu województwa grodzieńskiego a później naczelnikiem wojennym Grodzieńszczyzny. U schyłku powstania przeszedł na teren Podlasia i województwa lubelskiego. Będąc zwolennikiem lewicy "czernych" starał się wszędzie wprowadzać w życie Dekret Ustawy Rządu Narodowego. Po upadku powstania wyjechał z kraju. Na emigracji prowadził dalszą działalność polityczną jako przywódca lewicy Zjednoczenia Emigracji Polskiej. Zasłynął jako jeden z wodzów Komuny Paryskiej. Był działaczem międzynarodowego ruchu robotniczego, sekretarzem Rady Generalnej I Międzynarodówki.

1. Ag. Walery Wróblewski. Żołnierz Wolności 1955 nr 89 s. 3
2. Borejsza J. Patriotą bez paszportu. Wwa 1970
3. Ćwik Z. Przywódcy powstania styczniowego. Sześć sylwetek. Wwa 1963 s. 167-200
4. Drzewożycki S. Powstaniec i generał Komuny. W rocznicę śmierci Walerego Wróblewskiego. Przyjaciel Żołnierza 1955 nr 16 s. 4
5. Informator Robotniczy 1976. Wwa 1976 s. 436-438
6. Koszyła Z. Przywódca nie tylko Komunardów. Kontrasty 1970 nr 11 s. 30-32. Śladem Sławnych Rodaków
7. Koszyła Z. Walery Wróblewski i jego udział w powstaniu styczniowym. W: Koszyła Z., Kraśko R. Z dziejów powstania styczniowego na Białostocczyźnie 1863-1864. Białystok 1963 s. 39-58
8. Kraśko R. W "Ogrodach Gedymina". Gazeta Białostocka 1962 nr 106 s. 5
9. Kraśko R. Wszystko dla ludu i przez lud ... Walery Wróblewski. Gazeta Współczesna 1976 nr 276 s. 5
10. Kraśko R. Z Sokółki na barykady Paryża. Gazeta Białostocka 1973 nr 150 s. 4
11. Solecki W. Generał Walery Wróblewski 1836-1908. Wwa 1973 Bitwy. Kampanie. Dowódcy

12. Strumph-Wojtkiewicz S. Generał Komuny. Wwa 1950
13. Treugutt S. Bohaterski generał Komuny. Nowa Kultura 1951 nr 11 s. 5, 8
14. W.O. Leśnik z Sokółki - generał Paryskiej Komuny. Gazeta Białostocka 1966 nr 290 s. 6
15. Złotorzycka M. Walery Wróblewski 1836-1908. /Szkic biograficzny/. Wwa 1948

WYSOCKI WAWRZYNIEC

ur. 1795 r. w Rutkach
data śmierci nie jest znana

pedagog

Ukończył gimnazjum w Szczuczynie, a od 1818 r. był nauczycielem w tejże szkole. Następnie współpracował z Jakubem Falkowskim w Instytucie Głuchoniemych w Warszawie. Po ustąpieniu Falkowskiego został rektorem Instytutu. Pracując z dziećmi głuchoniemymi pogłębiał jednocześnie swoją wiedzę na Uniwersytecie Warszawskim, otrzymując w 1822 r. stopień magistra wychowania filozoficznego. Jako pedagog zyskał sławę publikując w 1836 r. "Pamiętnik głuchoniemych o metodzie ich uczenia".

1. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T.12. Wwa 1876 s. 269-270

powstańczą. Prowadził agitację głównie wśród chłopów. W czasie powstania mianowany został szefem sztabu województwa grodzieńskiego a później naczelnikiem wojennym Grodzieńszczyzny. U schyłku powstania przeszedł na teren Podlasia i województwa lubelskiego. Będąc zwolennikiem lewicy "czernych" starał się wszędzie wprowadzać w życie Dekret Uwłaszczeniowy Rządu Narodowego. Po upadku powstania wyjechał z kraju. Na emigracji prowadził dalszą działalność polityczną jako przywódca lewicy Zjednoczenia Emigracji Polskiej. Zasłynął jako jeden z wodzów Komuny Paryskiej. Był działaczem międzynarodowego ruchu robotniczego, sekretarzem Rady Generalnej I Międzynarodówki.

1. Ag. Walery Wróblewski. Żołnierz Wolności 1955 nr 89 s. 3
2. Borejsza J. Patriotą bez paszportu. Wwa 1970
3. Ćwik Z. Przywódca powstania styczniowego. Sześć sylwetek. Wwa 1963 s. 167-200
4. Drzewożycki S. Powstaniec i generał Komuny. W rocznicę śmierci Walerego Wróblewskiego. Przyjaciel Żołnierza 1955 nr 16 s. 4
5. Informator Robotniczy 1976. Wwa 1976 s. 436-438
6. Koszyła Z. Przywódca nie tylko Komunardów. Kontrasty 1970 nr 11 s. 30-32. Śladem Sławnych Rodaków
7. Koszyła Z. Walery Wróblewski i jego udział w powstaniu styczniowym. W: Koszyła Z., Kraśko R. Z dziejów powstania styczniowego na Białostocczyźnie 1863-1864. Białystok 1963 s. 39-58
8. Kraśko R. W "Ogrodach Gedymina". Gazeta Białostocka 1962 nr 106 s. 5
9. Kraśko R. Wszystko dla ludu i przez lud ... Walery Wróblewski. Gazeta Współczesna 1976 nr 276 s. 5
10. Kraśko R. Z Sokółki na barykady Paryża. Gazeta Białostocka 1973 nr 150 s. 4
11. Solecki W. Generał Walery Wróblewski 1836-1908. Wwa 1973 Bitwy. Kampanie. Dowódcy

12. Strumph-Wojtkiewicz S. Generał Komuny. Wwa 1950
13. Treugutt S. Bohaterski generał Komuny. Nowa Kultura 1951 nr 11 s. 5, 8
14. W.O. Leśnik z Sokółki - generał Paryskiej Komuny. Gazeta Białostocka 1966 nr 290 s. 6
15. Złotorzycka M. Walery Wróblewski 1836-1908. /Szkic biograficzny/. Wwa 1948

WYSOCKI WAWRZYNIEC

ur. 1795 r. w Rutkach
data śmierci nie jest znana

pedagog

Ukończył gimnazjum w Szczuczynie, a od 1818 r. był nauczycielem w tejże szkole. Następnie współpracował z Jakubem Falkowskim w Instytucie Głuchoniemych w Warszawie. Po ustąpieniu Falkowskiego został rektorem Instytutu. Pracując z dziećmi głuchoniemymi pogłębiał jednocześnie swoją wiedzę na Uniwersytecie Warszawskim, otrzymując w 1822 r. stopień magistra wychowania filozoficznego. Jako pedagog zyskał sławę publikując w 1836 r. "Pamiętnik głuchoniemych o metodzie ich uczenia".

1. Encyklopedia powszechna S. Orgelbranda T.12. Wwa 1876 s. 269-270

WYSOCKI WŁADYSŁAW

ur. 1908 r. w Bielsku Podlaskim
zm. 1943 r. pod Lenino

kapitan Wojska Polskiego, Bohater
Związku Radzieckiego

Dzieciństwo i młodość spędził w Bielsku Podlaskim. Tam też ukończył gimnazjum a następnie Szkołę Podchorążych Piechoty w Komorowie koło Ostrowi Mazowieckiej. Brał udział w wojnie obronnej w 1939 r. Po zakończeniu działań wojennych przebywał na terenie ZSRR. W maju 1943 r. zgłosił się do Wojska Polskiego. Zginął w bitwie pod Lenino odznaczając się niezwykłym bohaterstwem.

1. Kosztyła Z. Bohater spod Lenino. Kontrasty 1969 nr 7 s. 36-37. Śladem Sławnych Rodaków
2. Kosztyła Z. Bohater wielkiej wojny. Gazeta Współczesna 1978 nr 232 s. 3-4
3. Kosztyła Z. Twoje imię kapitanie obiegnie Polskę. Kontrasty 1970 nr 5 s. 23-24
4. Kosztyła Z. Żołnierskim szlakiem. Kontrasty 1973 nr 10 s. 14
5. Małwicz J. O Kawalerze Złotej Gwiazdy spod Lenino. List do redakcji. Żołnierz Wolności 1966 nr 273 s. 4
6. Poznaj czyny frontowych bohaterów. Za Polskę Ludową 1952 nr 221
7. Rydlowski J. Kapitan Władysław Wysocki /1906-1943/. W: Rydlowski J. Żołnierze lat wojny i okupacji. Wwa 1971 s. 620-623
8. /Rydlowski J./ J.R. Kpt Władysław Wysocki /1908-1943/. Ludowe Wojsko 1967 nr 9 s. 79-80
9. Szachowicz A. Kapitan Władysław Wysocki bohater spod Lenino. Gazeta Białostocka 1961 nr 262 s. 5,8

10. Weremiej F.Z. Kapitan Władysław Wysocki. Kierunki 1974 nr 41 s. 9
11. Weremiej F.Z. Kapitan Wysocki dotrzymał słowa ... Z Bielska pod Lenino. Wrocławski Tygodnik Katolików 1961 nr 42
12. Winawer W. Kapitan Władysław Wysocki. Zwycięzcy 1943 nr 61 s. 2
13. Winawer W. Kpt. Władysław Wysocki. Żołnierz Wolności 1943 nr 76 s. 2

ZAMENHOF LUDWIK ŁAZARZ

ur. 1859 r. w Białymstoku
zm. 1917 r. w Warszawie

lekarz, twórca międzynarodowego
języka esperanto

Szkołę podstawową ukończył w Białymstoku a gimnazjum w Warszawie. Studiował medycynę w Moskwie i Wiedniu. Pod pseudonimem Dr Esperanto wydał w 1887 r. podręcznik tego języka wraz ze słownikiem p.t. "Lingvo Internacia" /Język międzynarodowy/. Jest autorem wielu prac dotyczących problematyki języka esperanto. Przetłumaczył na esperanto szereg utworów polskich i z literatury światowej.

1. A.C. Wielki białostoczanin. Świat i Ludzie 1956 nr 23 s. 3 /dod. do Gazety Białostockiej/
2. Encyklopedia Współczesna 1959 s. 335-336
3. Kłodecki L. W setną rocznicę urodzin Ludwika Zamenhafa. /15.XII.1859 - 15.XII.1959/. Gazeta Białostocka 1959 nr 303 s. 4
4. Kosieradzki H. Twórca esperanto. Kontrasty 1973 nr 8 s. 30. Śladem Sławnych Rodaków

WYSOCKI WŁADYSŁAW

ur. 1908 r. w Bielsku Podlaskim
zm. 1943 r. pod Lenino

kapitan Wojska Polskiego, Bohater
Związku Radzieckiego

Dzieciństwo i młodość spędził w Bielsku Podlaskim. Tam też ukończył gimnazjum a następnie Szkołę Podchorążych Piechoty w Komorowie koło Ostrowi Mazowieckiej. Brał udział w wojnie obronnej w 1939 r. Po zakończeniu działań wojennych przebywał na terenie ZSRR. W maju 1943 r. zgłosił się do Wojska Polskiego. Zginął w bitwie pod Lenino odznaczając się niezwykłym bohaterstwem.

1. Kosztyła Z. Bohater spod Lenino. Kontrasty 1969 nr 7 s. 36-37. Śladem Sławnych Rodaków
2. Kosztyła Z. Bohater wielkiej wojny. Gazeta Współczesna 1978 nr 232 s. 3-4
3. Kosztyła Z. Twoje imię kapitanie obiegnie Polskę. Kontrasty 1970 nr 5 s. 23-24
4. Kosztyła Z. Żołnierskim szlakiem. Kontrasty 1973 nr 10 s. 14
5. Małowicz J. O Kawalerze Złotej Gwiazdy spod Lenino. List do redakcji. Żołnierz Wolności 1966 nr 273 s. 4
6. Poznaj czyny frontowych bohaterów. Za Polskę Ludową 1952 nr 221
7. Rydlowski J. Kapitan Władysław Wysocki /1906-1943/. W: Rydlowski J. Żołnierze lat wojny i okupacji. Wwa 1971 s. 620-623
8. /Rydlowski J./ J.R. Kpt Władysław Wysocki /1908-1943/. Ludowe Wojsko 1967 nr 9 s. 79-80
9. Szachowicz A. Kapitan Władysław Wysocki bohater spod Lenino. Gazeta Białostocka 1961 nr 262 s. 5,8

10. Weremiej F.Z. Kapitan Władysław Wysocki. Kierunki 1974 nr 41 s. 9
11. Weremiej F.Z. Kapitan Wysocki dotrzymał słowa ... Z Bielska pod Lenino. Wrocławski Tygodnik Katolików 1961 nr 42
12. Winawer W. Kapitan Władysław Wysocki. Zwycięzcy 1943 nr 61 s. 2
13. Winawer W. Kpt. Władysław Wysocki. Żołnierz Wolności 1943 nr 75 s. 2

ZAMENHOF LUDWIK ŁAZARZ

ur. 1859 r. w Białymstoku
zm. 1917 r. w Warszawie

lekarz, twórca międzynarodowego
języka esperanto

Szkołę podstawową ukończył w Białymstoku a gimnazjum w Warszawie. Studiował medycynę w Moskwie i Wiedniu. Pod pseudonimem Dr Esperanto wydał w 1887 r. podręcznik tego języka wraz ze słownikiem p.t. "Lingvo Internacia" /Język międzynarodowy/. Jest autorem wielu prac dotyczących problematyki języka esperanto. Przetłumaczył na esperanto szereg utworów polskich i z literatury światowej.

1. A.C. Wielki białostoczanin. Świat i Ludzie 1956 nr 23 s. 3 /dod. do Gazety Białostockiej/
2. Encyklopedia Współczesna 1959 s. 335-336
3. Kłodecki L. W setną rocznicę urodzin Ludwika Zamenhofs. /15.XII.1859 - 15.XII.1959/. Gazeta Białostocka 1959 nr 303 s. 4
4. Kosieradzki H. Twórca esperanto. Kontrasty 1973 nr 8 s. 30. Śladem Sławnych Rodaków

5. Kraśko R. Ludwik Zamenhof - twórca esperanto, W: Studia i materiały do dziejów miasta Białegostoku T.3. Białystok 1972 s. 121-147
6. O twórcy wspólnego języka - esperanto. W imię braterstwa wszystkich ludzi. Gazeta Białostocka 1957 nr 89 s. 3
7. Świerszcz R. Białystoko lulilo de esperanto. Rodowody białostockie. Białostocki Informator Kulturalny 1979 grudzień s. 12-16
8. Zamenhof - twórca esperanto. Życie Białostockie 1947 nr 284 s. 3
9. Ziółkowska M. Doktor Esperanto. Mówią Wieki 1959 nr 12 s. 26-28
10. Ziółkowska M. Doktor Esperanto. Doktoro Esperanto. Wwa 1959

ZIMNOCH FELIKS

ur. 1889 r. w Dobrzyniewie Dużym
zm. 1971 r. w Warszawie

działacz ruchu robotniczego,
uczestnik Rewolucji Październikowej

Ukończył cztery klasy gimnazjum, wydalony ze szkoły za kolportaż nielegalnej prasy. W latach 1904-1910 pracował w Białymstoku jako ślusarz. Członek SDKPiL od 1907 r. W armii carskiej od 1910 r., aresztowany w 1911 r. i skazany na karę śmierci zamienioną na wieczną katorgę za współudział w organizacji buntu wśród żołnierzy. Wolność przyniosła mu rewolucja lutowa. Został członkiem Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej Rosji /bolszewików/. Z ramienia partii rozwijał działalność agitacyjną wśród żołnierzy Orła i Połocka. Współorganizował Rady Żołnierskie, uczestniczył

w ustanawianiu i utrwalaniu władzy radzieckiej w Połocku. Powrócił do Polski w czerwcu 1918 r. W latach 1919-1927 i 1940-1941 pracował na kolei w Białymstoku; początkowo jako pomocnik a potem maszynista. Członek Komunistycznej Partii Robotniczej Polski i Komunistycznej Partii Zachodniej Białorusi. Aresztowany w styczniu 1927 r., więziony do 1932 r. w Białymstoku i Rawiczu. Więzień obozu hitlerowskiego w Stutthofie w latach 1941-1945. Po wyzwoleniu członek PPR a następnie PZPR. Pracował do 1956 r. w radach narodowych

1. Księga Polaków uczestników Rewolucji Październikowej 1917-1920. Biografie. Wwa 1967 s. 974-975
2. Świerad S. Zyciorysy walką pisane. Gazeta Współczesna 1977 nr 211 s. 5
3. Towarzysz Feliks Zimnoch. /Nekr./ Trybuna Ludu 1971 nr 337 s. 5